

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

22 juni 2016

WETSONTWERP

**tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek
met betrekking tot de juridische bijstand**

**Wetsvoorstel tot wijziging van het
Gerechtelijk Wetboek, teneinde te voorzien
in een vaste vergoeding van de advocaten
voor de door hen verleende juridische
tweedelijsbijstand**

**Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen
508/5, § 4, en 508/8 van
het Gerechtelijk Wetboek**

**Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen
508/5 en 508/8 van het Gerechtelijk
Wetboek, betreffende de kwaliteit
van de juridische bijstand**

**Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek
van de inkomstenbelasting 1992
met betrekking tot de vergoedingen
voor juridische tweedelijsbijstand**

**Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek
van de inkomstenbelastingen 1992, teneinde
de verzekeringspremies voor rechtsbijstand
fiscaal volledig te kunnen aftrekken**

**Wetsvoorstel tot wijziging van het
Gerechtelijk Wetboek, wat betreft
de beperking per aanvrager van het
aantal dossiers in het kader van de
tweedelijsbijstand**

**Wetsvoorstel tot oprichting van een fonds
voor de juridische tweedelijsbijstand**

VERSLAG

NAMENS DE DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
DE DAMES **Sonja BECQ** EN **Özlem ÖZEN**

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

22 juin 2016

PROJET DE LOI

**modifiant le Code judiciaire en ce qui
concerne l'aide juridique**

**Proposition de loi modifiant le Code judiciaire
et visant à instaurer une indemnisation fixe
des avocats de l'aide juridique
de deuxième ligne**

**Proposition de loi visant à modifier les articles
508/5, § 4, et 508/8 du Code judiciaire**

**Proposition de loi visant à modifier les articles
508/5 et 508/8 du Code judiciaire,
concernant la qualité de l'aide juridique**

**Proposition de loi modifiant le Code des
impôts sur les revenus 1992
en ce qui concerne les indemnités allouées
pour l'aide juridique de deuxième ligne**

**Proposition de loi modifiant le Code des
impôts sur les revenus 1992, visant à
permettre la déductibilité totale des primes
d'assurances "protection juridique"**

**Proposition de loi modifiant le Code judiciaire
en ce qui concerne la limitation du nombre
de dossiers par demandeur dans le cadre de
l'aide juridique de deuxième ligne**

**Proposition de loi instituant un fonds d'aide
juridique de deuxième ligne**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR
MESDAMES **Sonja BECQ** ET **Özlem ÖZEN**

4373

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**
Voorzitter/Président: Philippe Goffin

A. — Vaste leden / Titulaires:

N-VA	Sophie De Wit, Sarah Smeyers, Goedelee Uyttersprot, Kristien Van Vaerenbergh
PS	Eric Massin, Laurette Onkelinx, Özlem Özen
MR	Gautier Calomne, Gilles Foret, Philippe Goffin
CD&V	Sonja Becq, Raf Terwingen
Open Vld	Egbert Lachaert, Carina Van Cauter
sp.a	Johan Vande Lanotte
Ecolo-Groen	Stefaan Van Hecke
cdH	Christian Brotcorne

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Christoph D'Haese, Koenraad Degroote, Daphné Dumery, Johan Klaps, Hendrik Vuye
Paul-Olivier Delannois, Willy Demeyer, Ahmed Laaouej, Karine Lalieux
Benoît Friart, Luc Gustin, Philippe Pivin, Stéphanie Thoron
Griet Smaers, Els Van Hoof, Servais Verherstraeten
Katja Gabriëls, Dirk Janssens, Sabien Lahaye-Battheu
David Geerts, Karin Jiroflée
Marcel Cheron, Benoît Hellings
Francis Delpérée, Vanessa Matz

C. — Niet-stemgerechtigd lid / Membre sans voix délibérative:

DéFI	Olivier Maingain
------	------------------

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GOI	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000:	Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000:	Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV:	Compte Rendu Analytique
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tél.: 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail : publicaties@dekamer.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél.: 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel : publications@lachambre.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

INHOUD	Blz.
I. Procedure	4
II. Inleidende uiteenzettingen	5
III. Algemene bespreking.....	13
IV. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen.....	35
V. Vergadering ingevolge artikel 82.1 van het Reglement	49
Bijlage.....	55

Zie:

Doc 54 1819/ (2015/2016):

- 001: Wetsontwerp
002: Amendementen.

Zie ook:

- 004: Tekst aangenomen door de commissie.

Doc 54 0154/ (B.Z. 2014):

- 001: Wetsvoorstel van de heer Maingain en mevrouw Caprasse.

Doc 54 0156/ (B.Z. 2014):

- 001: Wetsvoorstel van de heer Maingain en mevrouw Caprasse.

Doc 54 0258/ (B.Z. 2014):

- 001: Wetsvoorstel van mevrouw Özen, de heer Massin en mevrouw Lalieux.

Doc 54 0637/ (2014/2015):

- 001: Wetsvoorstel van de heren Terwingen en Deseyn.
001: Toevoegen indiener.

Doc 54 0677/ (2014/2015):

- 001: Wetsvoorstel van de heer Brotcorne.

Doc 54 1409/ (2015/2016):

- 001: Wetsvoorstel door de dames Uyttersprot, De Wit, Smeyers, en
Van Vaerenbergh.

Doc 54 1851/ (2015/2016):

- 001: Wetsvoorstel van de dames De Wit en Becq, de heren Foret, Goffin en
Terwingen en mevrouw Uyttersprot.
002: Toevoeging indiener.
003: Amendement.

SOMMAIRE	Pages
I. Procédure.....	4
II. Exposés introductifs	5
III. Discussion générale.....	13
IV. Discussion des articles et votes.....	35
V. Réunion en application de l'article 82.1 du Règlement	49
Annexe	55

Voir:

Doc 54 1819/ (2015/2016):

- 001: Projet de loi.
002: Amendements.

Voir aussi:

- 004: Texte adopté par la commission.

Doc 54 0154/ (S.E. 2014):

- 001: Proposition de loi de M. Maingain et Mme Caprasse.

Doc 54 0156/ (S.E. 2014):

- 001: Proposition de loi de M. Maingain et Mme Caprasse.

Doc 54 0258/ (S.E. 2014):

- 001: Proposition de loi de Mme Özen, M. Massin et Mme Lalieux.

Doc 54 0637/ (2014/2015):

- 001: Proposition de loi de MM. Terwingen et Deseyn.
002: Ajout auteur.

Doc 54 0677/ (2014/2015):

- 001: Proposition de loi de M Brotcorne.

Doc 54 1409/ (2015/2016):

- 001: Proposition de loi Mmes Uyttersprot, De Wit, Smeyers, et
Van Vaerenbergh.

Doc 54 1851/ (2015/2016):

- 001: Proposition de loi de Mmes De Wit et Becq, MM. Foret, Goffin et
Terwingen et Mme Uyttersprot.
002: Ajout auteur.
003: Amendement.

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsontwerp en de daaraan toegevoegde wetsvoorstellen besproken tijdens haar vergaderingen van 30 mei, 7 juni, 14 en 21 juni 2016.

I. — PROCEDURE

Met toepassing van artikel 28 van het Reglement heeft de commissie beslist om op 7 juni 2016 een hoorzitting te organiseren met de volgende instanties en personen:

- De Hoge Raad voor de Justitie;
- De Orde van Vlaamse Balies;
- AVOCATS.BE;
- Het Platform “Recht voor Iedereen” en het Platform “Justice pour tous”;
- De heer Eric Robert, voorzitter van de vrede- en de politierechters van het arrondissement Luxemburg.

Het verslag van deze hoorzitting gaat als bijlage bij dit verslag.

Er werd eveneens beslist om het schriftelijk advies in te winnen van de volgende instanties:

- drie voorzitters van een bureau voor juridische bijstand;
- het College van de hoven en de rechtbanken;
- het Netwerk tegen Armoede en “le Réseau wallon de lutte contre la pauvreté”.

De ontvangen adviezen werden ter beschikking van de leden gesteld.

De volgende aan de bespreking van het wetsontwerp toegevoegde wetsvoorstellen werden op vraag van de indieners tijdens de vergadering van 14 juni 2016 losgekoppeld:

- Wetsvoorstel (Raf Terwingen, Roel Deseyn, Sonja Becq) tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelasting 1992 met betrekking tot de vergoedingen voor juridische tweedelijnsbijstand, nrs. 637/1 en 2;
- Wetsvoorstel (Christian Brotcorne) tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, teneinde de verzekeringspremies voor rechtsbijstand fiscaal volledig te kunnen aftrekken, nr. 677/1;
- Wetsvoorstel (Sophie De Wit, Sonja Becq, Gilles Foret, Philippe Goffin, Raf Terwingen, Goedele Uyttersprot, Carina Van Cauter) tot oprichting van een fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand, nr. 1851/1 en 2.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi et les propositions de loi jointes au cours de ses réunions des 30 mai, 7 juin, 14 et 21 juin 2016.

I. — PROCEDURE

En application de l'article 28 du Règlement, la commission a décidé d'organiser une audition le 7 juin 2016 avec les instances et personnes suivantes:

- le Conseil supérieur de la Justice;
- L' “Orde van Vlaamse Balies”;
- AVOCATS.BE;
- La plateforme “Recht voor Iedereen” et la plateforme “Justice pour tous”;
- M. Eric Robert, président des juges de paix et de police de l'arrondissement du Luxembourg.

Le rapport de cette audition est annexé au présent rapport.

Par ailleurs, il a été décidé de demander l'avis écrit des instances suivantes:

- trois présidents d'un bureau d'aide juridique;
- le Collège des cours et tribunaux;
- Netwerk tegen Armoede et “le Réseau wallon de lutte contre la pauvreté”.

Les avis reçus ont été mis à disposition des membres.

Les propositions de loi suivantes, qui étaient jointes au projet de loi, ont été disjointes à la demande des auteurs lors de la réunion du 14 juin 2016:

- Proposition de loi (Raf Terwingen, Roel Deseyn, Sonja Becq) modifiant le Code des impôts sur les revenus 1992 en ce qui concerne les indemnités allouées pour l'aide juridique de deuxième ligne, n°s 637/1 et 2.
- Proposition de loi (Christian Brotcorne) modifiant le Code des impôts sur les revenus 1992, visant à permettre la déductibilité totale des primes d'assurances «protection juridique», n° 677/1.
- Proposition de loi (Sophie De Wit, Sonja Becq, Gilles Foret, Philippe Goffin, Raf Terwingen, Goedele Uyttersprot, Carina Van Cauter) instituant un fonds d'aide juridique de deuxième ligne, n°s 1851/1 et 2.

II. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN

A. Wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de juridische bijstand, nr. 1819/1

De heer Koen Geens, minister van Justitie, geeft aan dat er reeds sedert de jaren 2011-2012 een aanhoudende stijging is van de vraag naar de juridische tweedelijnsbijstand. Deze stijging wordt onder meer statistisch aangetoond in het NICC onderzoeksrapport naar de vergoeding voor juridische tweedelijnsbijstand van september 2012. Het toenemende beroep op de juridische tweedelijnsbijstand vertaalt zich ook in een almaar stijgend budget voor de financiering van de werking ervan. Ondanks het bestaan van een systeem van gesloten enveloppe staat tegenover de toenemende vraag een toenemend budget dat door de overheid ter beschikking wordt gesteld om de waarde van het punt minstens te stabiliseren.

Een verklaring voor de toenemende vraag naar juridische bijstand moet, aldus het Rekenhof in zijn nog steeds actueel advies van 25 november 2011¹, niet alleen gezocht worden in maatschappelijke fenomenen, zoals de economische crisis, maar ook in aanpassingen die de afgelopen jaren aan het systeem van de juridische tweedelijnsbijstand zijn gedaan. Zo zijn in 2007 de inkomensgrenzen om in aanmerking te komen voor kosteloze bijstand opgetrokken en werden de afgelopen jaren nieuwe wetten goedgekeurd die aanleiding geven tot bijkomende vraag naar juridische bijstand.

Dit wetsontwerp belichaamt een hervorming en een modernisering van het systeem overeenkomstig de krachtlijnen van het regeerakkoord. Het is het resultaat van talrijke besprekingen en aftoetsingen met de Ordes.

De voorgestelde wijzigingen beogen de kwaliteit van de toegang tot de rechtsbedeling voor de rechtzoekende te verbeteren en die toegang te waarborgen voor eenieder die recht heeft op juridische bijstand.

Teneinde een kwalitatief hoogstaande toegang tot de rechtsbedeling te waarborgen, voorziet dit wetsontwerp in enkele maatregelen die telkens uitgaan van het principe van responsabilisering van alle actoren die bij het systeem van juridische bijstand betrokken zijn.

Aan de rechtzoekende wordt een inspanning gevraagd om de toegang tot justitie kwaliteitsvol te kunnen

¹ Advies van het Rekenhof bij het wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, teneinde te voorzien in een vaste vergoeding van de advocaten voor de door hen verleende juridische tweedelijnsbijstand, *Parl. St. Kamer* 2011-2012, nr. 53-0454/006).

II. — EXPOSÉS INTRODUCTIFS

A. Projet de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne l'aide juridique, n° 1819/1

M. Koen Geens, ministre de la Justice, indique que l'on observe une augmentation continue de la demande d'aide juridique de deuxième ligne depuis les années 2011-2012 et que cette augmentation ressort notamment, sur le plan statistique, du rapport de recherche de septembre 2012 de l'INCC sur la rémunération de l'aide juridique de deuxième ligne. Cette augmentation se traduit aussi par une hausse du budget nécessaire au financement du fonctionnement de l'aide juridique de deuxième ligne. Bien qu'il existe un système d'enveloppe fermée, l'augmentation de la demande nécessite une augmentation du budget mis à disposition par l'autorité publique, augmentation qui permet au moins de stabiliser la valeur des points.

Dans son avis du 25 novembre 2011¹, qui reste d'actualité, la Cour des comptes indique que l'augmentation de la demande d'aide juridique ne s'explique pas seulement par des phénomènes sociaux tels que la crise économique et qu'elle est aussi due aux modifications apportées ces dernières années à la réglementation relative à l'aide juridique de deuxième ligne. Par exemple, en 2007, les seuils de revenus pour avoir droit à l'aide gratuite ont été relevés, et de nouvelles lois adoptées ces dernières années ont également entraîné une augmentation de la demande d'aide juridique.

Le présent projet de loi représente une réforme et une modernisation du système conformément aux lignes directrices précisées dans l'accord de gouvernement. Il est le résultat de nombreuses discussions et validations avec les Ordres.

Les modifications proposées visent à améliorer la qualité de l'accès à la justice pour le justiciable et à garantir cet accès à tout qui a droit à l'aide juridique.

Pour réaliser un accès de qualité à la justice, le projet de loi propose quelques mesures qui partent chaque fois du principe de responsabilisation de tous les acteurs concernés dans le système de l'aide juridique.

Des efforts sont demandés aux justiciables afin de pouvoir assurer l'accès à la justice de manière

¹ Avis de la Cour des comptes sur la proposition de loi modifiant le Code judiciaire et visant à instaurer une indemnisation fixe des avocats de l'aide juridique de deuxième ligne, *Doc. Parl., Chambre, 2011-2012, n° 53-0454/006*).

verzekeren. Het ontwerp beoogt tevens het systeem van juridische tweedelijnsbijstand te garanderen voor wie er echt recht op heeft.

Het wetsontwerp houdt bepalingen in die de rol en de verantwoordelijkheid in hoofde van de Ordes vergroten en tot slot zijn er enkele kleine verbeteringen aangebracht aan wettelijke bepalingen.

1. Kwalitatieve toegang tot de rechter voor de rechtzoekende

Om de kwaliteit van de geleverde prestaties te verzekeren, wordt de rechtzoekende geresponsabiliseerd en wordt gewaakt voor de controle op de toegekende prestaties.

- Artikel 7: invoering van het principe van een persoonlijke bijdrage, ten laste van de begunstigde, ter financiering van de juridische bijstand. Er wordt een bijdrage gevraagd voor de aanstelling van een advocaat, alsook een tweede bijdrage per aanleg voor elke gerechtelijke procedure. Die persoonlijke bijdrage dient meer bepaald te worden opgevat als een aansporing om het geschil te trachten op te lossen via alternatieve vormen van geschillenbeslechting. Voorts strekt zij ertoe de rechtzoekende te responsabiliseren om te voorkomen dat die laatste onnodige procedures zou instellen. Teneinde het grondwettelijk recht op toegang tot juridische bijstand (artikel 23 van de Grondwet) te waarborgen, wordt in het Gerechtelijk Wetboek een vrijstelling van die bijdrageplicht opgenomen, meer bepaald ten gunste van de minderjarigen. Het bureau voor juridische bijstand kan de begunstigde bovendien geheel of gedeeltelijk vrijstellen van de in het wetsontwerp gepreciseerde bijdragebetalingen.

- Artikel 5: De bepalingen met betrekking tot de toekenning van de gedeeltelijke of volledige kosteloosheid werden aangepast. Zo wordt bij de toekenning van de al dan niet kosteloze bijstand rekening gehouden met alle bestaansmiddelen waarover de rechtzoekende beschikt en niet meer beperkend tot zijn inkomsten, zoals vandaag het geval is. Het koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 18 december 2003 tot vaststelling van de voorwaarden van de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand verduidelijkt welke inkomsten in ogenschouw worden genomen, met als uitsluiting de kinderbijslag en de enige en eigen woning. Door alle bestaansmiddelen van de rechtzoekende bij de toekenning van de al dan niet volledige kosteloosheid te betrekken, blijft de juridische bijstand verzekerd voor wie er daadwerkelijk nood aan heeft.

qualitative. Le projet de loi à l'examen vise également à garantir la pérennité du système d'aide juridique de deuxième ligne pour les personnes qui y ont réellement droit.

Le projet de loi contient des dispositions qui accroissent le rôle et les responsabilités des Ordres. Enfin, il apporte quelques corrections mineures aux dispositions légales.

1. Accès de qualité au juge pour le justiciable

Pour assurer la qualité des prestations, le justiciable est responsabilisé et les prestations accordées sont contrôlées.

- Article 7: Introduction du principe d'une contribution personnelle à charge du bénéficiaire au financement de l'aide juridique. Une contribution est demandée pour la désignation d'un avocat et une seconde contribution par instance par procédure contentieuse. Cette contribution personnelle est notamment une incitation à chercher à résoudre le litige au moyen de formes alternatives de résolution des conflits. Elle vise également à responsabiliser le justiciable afin qu'il évite d'engager des procédures inutiles. Afin de garantir le droit constitutionnel d'accès au juge (article 23 de la Constitution), une exemption de cette obligation de contribution est inscrite dans le Code judiciaire, notamment en faveur des mineurs d'âge. Le bureau d'aide juridique peut en outre dispenser le bénéficiaire du paiement de tout ou partie des contributions visées dans les cas précisés dans le projet.

- Article 5: Les dispositions relatives à l'octroi de la gratuité complète ou partielle ont été modifiées. C'est ainsi que, pour l'octroi de l'aide gratuite ou non, il est tenu compte de tous les moyens d'existence dont dispose le justiciable, sans se limiter à ses revenus, comme c'est le cas aujourd'hui. L'arrêté royal modifiant l'arrêté royal du 18 décembre 2003 déterminant les conditions de la gratuité totale ou partielle du bénéfice de l'aide juridique de deuxième ligne et de l'assistance judiciaire précise quels revenus sont pris en compte, les allocations familiales et le logement unique propre constituant l'exception. En considérant toutes les ressources du justiciable lors de l'octroi de la gratuité complète ou non, l'aide juridique reste assurée pour ceux qui en ont réellement besoin.

- Artikel 8: het systeem van de beëindiging van de juridische tweedelijnsbijstand blijft behouden, maar wordt aangepast. Zo wordt eveneens van de advocaat verwacht dat hij toeziet op de inachtneming, door de rechtzoekende, van de toekenningsvoorwaarden voor de juridische tweedelijnsbijstand en dat hij, zo zijn interventie niet langer een meerwaarde is, dat zelf ter kennis brengt van het bureau voor juridische bijstand.

- Artikel 11: Aan de advocaat kan een vergoeding worden toegekend door het bureau voor juridische bijstand wanneer de rechtzoekende, dankzij de prestaties van de advocaat, geldsommen in ontvangst kan nemen die hem toelaten vooralsnog deze vergoeding aan de advocaat te betalen.

2. Meer verantwoordelijkheid voor de Ordes

Het wetsontwerp kent aan de Ordes een grotere verantwoordelijkheid toe. Ook dit kadert in de beweging naar een responsabilisering van alle actoren die bij de juridische bijstand zijn betrokken.

- Artikel 3: er wordt bepaald dat de Ordes een lijst dienen bij te houden met de namen van de advocaten die in het raam van de juridische tweedelijnsbijstand prestaties willen verrichten. Zij kunnen voortaan beslissen tot een verplichte registratie op die lijst.

- Artikel 4: de Ordes zullen de kwaliteit van de verleende prestaties doeltreffender kunnen controleren, aangezien zij bijkomende tuchtrechtelijke maatregelen zullen kunnen opleggen. Zo kan de advocaat gedurende een periode van acht dagen tot drie jaar van de lijst worden geschorst; bovendien kan hij op de lijst worden gehandhaafd, doch onder welbepaalde voorwaarden.

3. Diverse verbeteringen

Het wetsontwerp voert ten slotte enkele andere verbeteringen in.

— Zo worden de procedures van juridische tweedelijnsbijstand en van rechtsbijstand op elkaar afgestemd. De toegangsvoorwaarden en weigeringsgronden van de twee systemen worden namelijk geharmoniseerd en de beslissing tot toekenning van juridische bijstand vormt het bewijs van de ontoereikendheid van middelen gedurende één jaar.

— Het ontwerp voorziet ook in een wetswijziging om tegemoet te komen aan het arrest-Anakomba, gewezen door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens op 10 maart 2009. Door aanvulling van artikel 668 van

- Article 8: Le système de la cessation de l'aide juridique de deuxième ligne reste maintenu mais est adapté. Ainsi, on attend également de l'avocat qu'il exerce un contrôle du respect des conditions d'octroi de l'aide juridique de deuxième ligne par le justiciable et, si son intervention n'apporte plus de plus-value, qu'il en informe lui-même le bureau d'aide juridique.

- Article 11: le bureau d'aide juridique peut accorder une indemnité à l'avocat lorsque le justiciable peut, grâce à la prestation de son avocat, percevoir des sommes qui lui permettent de lui payer cette indemnité.

2. Responsabiliser davantage les Ordres

Le projet de loi accorde davantage de responsabilités aux Ordres. Cette décision s'inscrit également dans le cadre de la dynamique de responsabilisation de tous les acteurs de l'aide juridique.

- Article 3: Il est prévu que les Ordres tiennent une liste des noms des avocats désireux d'accomplir des prestations au titre de l'aide juridique de deuxième ligne. Ils peuvent dorénavant décider une inscription obligatoire sur cette liste.

- Article 4: Les Ordres pourront organiser des contrôles plus efficaces de la qualité des prestations accomplies, étant donné qu'ils pourront imposer des mesures disciplinaires supplémentaires. Il s'agit de la suspension pour une durée de huit jours à trois ans et du maintien sur la liste sous certaines conditions.

3. Améliorations diverses

Enfin, le projet de loi apporte plusieurs autres améliorations.

— Ainsi, les procédures de l'aide juridique de deuxième ligne et de l'assistance judiciaire sont harmonisées. Les conditions d'accès et les motifs de refus des deux systèmes sont effectivement harmonisés et la décision d'octroyer l'aide juridique constitue la preuve de l'insuffisance de moyens pendant une année.

— Le projet prévoit également une modification législative pour répondre à l'arrêt Anakomba, rendu par la Cour européenne des Droits de l'homme le 10 mars 2009. La modification de l'article 668 du Code

het Gerechtelijk Wetboek kan voortaan — mits naleving van voorwaarden — rechtsbijstand worden verleend aan vreemdelingen die op onregelmatige wijze in België hun verblijfplaats hebben.

De minister geeft bovendien aan dat, zodra dit wetsontwerp zal zijn aangenomen, drie uitvoeringsbesluiten zullen worden uitgevaardigd:

— een ministerieel besluit zal een nieuwe nomenclatuur vastleggen met betrekking tot de verdeling van de punten, alsook voorzien in een evaluatie daarvan in de loop van het jaar dat volgt op het tweede gerechtelijke jaar na de inwerkingtreding ervan;

— de bestaande koninklijke besluiten van 1999 en 2003, die de toewijzing van de punten aan de advocaten bepalen, alsook de toekenningsvoorwaarden voor de juridische bijstand en de rechtsbijstand vastleggen, zullen worden gewijzigd overeenkomstig de in het wetsontwerp vastgestelde basisbeginselen.

Het is de bedoeling dat het wetsontwerp, alsook de uitvoeringsbesluiten, tegelijkertijd op 1 september 2016 in werking treden. Op die manier kunnen de wijzigingen nog geïmplementeerd worden door de bureaus voor juridische bijstand tijdens het komende gerechtelijk jaar en kan de nieuwe puntenberekening ingang vinden vanaf 1 september 2016.

De minister stelt verheugd vast dat een wetsvoorstel tot oprichting van een fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand bij dit wetsontwerp werd gevoegd (nr. 1851/1 en 2). Het doel van het fonds is te voorzien in bijkomende financiering ten gunste van de advocaten die bijstand verlenen.

judiciaire permet désormais — moyennant le respect de conditions — d'accorder l'assistance judiciaire à des étrangers qui séjournent illégalement en Belgique.

Le ministre indique en outre que trois arrêtés d'exécution seront promulgués sur la base du présent projet de loi, lorsqu'il aura été adopté:

— un arrêté ministériel déterminera une nouvelle nomenclature concernant la répartition des points, ainsi qu'une évaluation de celle-ci dans le courant de l'année qui suit la deuxième année judiciaire de l'entrée en vigueur.

— les arrêtés royaux existants de 1999 et 2003 qui, d'une part, déterminent l'attribution de points aux avocats et, d'autre part, déterminent les conditions d'octroi de l'aide juridique et de l'assistance judiciaire, seront modifiés conformément aux principes de base arrêtés dans le projet de loi.

Le but est de faire entrer le projet de loi, ainsi que ses arrêtés d'exécution en vigueur simultanément le 1er septembre 2016. Cette mesure permettra aux bureaux d'aide juridique de mettre encore en œuvre les modifications pendant l'année judiciaire prochaine et le nouveau calcul du point pourra démarrer à partir du 1er septembre 2016.

Le ministre est ravi de constater qu'une proposition de loi instituant un fonds d'aide juridique de deuxième ligne a été jointe au projet de loi à l'examen (n°1851/1 et 2). Ce fonds a pour but de prévoir un financement supplémentaire au profit des avocats qui pratiquent l'aide juridique.

B. Wetsvoorstel (Olivier Maingain, Véronique Caprasse) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, teneinde te voorzien in een vaste vergoeding van de advocaten voor de door hen verleende juridische tweedelijnsbijstand (DOC 54 0154/001)

Er wordt verwezen naar de toelichting bij het wetsvoorstel.

C. Wetsvoorstel (Olivier Maingain, Véronique Caprasse) tot wijziging van de artikelen 508/5, § 4, en 508/8 van het Gerechtelijk Wetboek (DOC 54 0156/001)

Er wordt verwezen naar de toelichting bij het wetsvoorstel.

D. Wetsvoorstel (Özlem Özen, Eric Massin, Karine Lalieux) tot wijziging van de artikelen 508/5 en 508/8 van het Gerechtelijk Wetboek, betreffende de kwaliteit van de juridische bijstand (DOC 54 0258/001)

De heer Eric Massin, mede-indiener van het wetsvoorstel, geeft aan dat het wetsvoorstel beoogt te voorzien in een bredere waaier van sancties die kunnen worden opgelegd aan advocaten die juridische bijstand verlenen, in het kader van de door de balie uitgeoefende kwaliteitscontrole. Het Gerechtelijk Wetboek belast de Orde van advocaten met het toezicht op de kwaliteit van de prestaties die de advocaten verrichten in het kader van de juridische eerstelijnsbijstand (artikel 508/5 van het Gerechtelijk Wetboek) en van de juridische tweedelijnsbijstand (artikel 508/8 van datzelfde Wetboek).

In geval van tekortkoming voorziet artikel 508/8 van hetzelfde Wetboek slechts in één straf ten aanzien van de advocaat: de schrapping uit de lijst van de advocaten die juridische bijstand verlenen.

De in artikel 508/8 van hetzelfde Wetboek vervatte sanctie werd in een tiental jaar tijd weinig opgelegd, wellicht omdat die bepaling de Orden alleen een radicale keuze laat, met name de advocaat vrijspreken of hem verbieden juridische bijstand te verlenen door hem te schrappen uit de lijst van vrijwilligers.

In de overgrote meerderheid van de gevallen zijn de vastgestelde tekortkomingen echter niet zo erg dat ze een schrapping rechtvaardigen.

Uit de parlementaire voorbereiding kan worden opgemaakt dat de wetgever van 1998 ervan uitging dat juridische bijstand zou worden verleend door advocaten

B. Proposition de loi (Olivier Maingain, Véronique Caprasse) modifiant le Code judiciaire et visant à instaurer une indemnisation fixe des avocats de l'aide juridique de deuxième ligne, (DOC 54 0154/001)

Il est renvoyé aux développements de la proposition de loi.

C. Proposition de loi (Olivier Maingain, Véronique Caprasse) visant à modifier les articles 508/5, § 4, et 508/8 du Code judiciaire, (DOC 54 0156/001)

Il est renvoyé aux développements de la proposition de loi.

D. Proposition de loi (Özlem Özen, Eric Massin, Karine Lalieux) visant à modifier les articles 508/5 et 508/8 du Code judiciaire, concernant la qualité de l'aide juridique, (DOC 54 0258/001)

M. Eric Massin, coauteur de la proposition de loi, indique que la présente proposition de loi vise à élargir l'éventail des sanctions qui peuvent être prononcées à l'encontre des avocats qui pratiquent l'aide juridique, dans le cadre du contrôle de qualité effectué par le barreau. Le Code judiciaire confie aux Ordres d'avocats le contrôle de la qualité des prestations effectuées par les avocats dans le cadre de l'aide juridique de première ligne (article 508/5 du Code judiciaire) et de deuxième ligne (article 508/8 du même Code).

En cas de manquement, l'article 508/8 du même Code ne prévoit qu'une seule sanction pouvant être prononcée à l'encontre de l'avocat: la radiation de la liste des avocats pratiquant l'aide juridique.

En une dizaine d'années, la sanction prévue par l'article 508/8 du même Code a été peu mise en œuvre, probablement parce que cette disposition ne laisse aux Ordres qu'une alternative radicale: absoudre l'avocat ou lui interdire, en prononçant sa radiation de la liste des volontaires, de pratiquer l'aide juridique.

Or, dans la très grande majorité des cas, les manquements constatés ne sont pas à ce point graves qu'ils justifient la radiation.

L'examen des travaux préparatoires permet de penser que le législateur de 1998 estimait que l'aide juridique serait le fait d'avocats qui ne gèreraient que quelques

die, naast hun “traditionele” clientèle, maar enkele juridischebijstandsdossiers zouden beheren.

Een advocaat van wie de prestaties kwalitatief ondermaats zouden zijn, zou worden geschrapt uit de lijst van de vrijwilligers voor juridische bijstand, wat hem niet zou beletten inkomsten te halen uit zijn zelfstandige praktijk.

De dossiers en de cliënten die om juridische bijstand verzoeken, zijn echter dermate specifiek dat almaar meer advocaten zich daarin specialiseren en er een groot of zelfs zeer groot deel van hun activiteit van maken.

Als de Raad van de Orde tekortkomingen aan de kaak wil stellen inzake de kwaliteit van de prestaties van een advocaat in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand, maar geen andere keuze blijkt te hebben dan hem uit de lijst van vrijwilligers te schrappen, zal hij bijgevolg wellicht aarzelen een dergelijke sanctie op te leggen, aangezien die voor de advocaat wel eens de professionele doodsteek zou kunnen betekenen.

De Raad van de Orde heeft dus slechts één keuze-mogelijkheid, meer bepaald de advocaat al dan niet schrappen uit de lijst van de advocaten die juridische bijstand verlenen. Dat staat in schril contrast met de waaier van sancties waarover de tuchtraad beschikt in geval van schendingen van de beroepscode.

Artikel 460 van hetzelfde Wetboek verleent aan de Raad, wat zijn tuchtbevoegdheden betreft, immers de volgende mogelijkheden: waarschuwen, berispen, schorsen voor een termijn van ten hoogste één jaar, de uitspraak van de veroordeling opschorten of de uitvoering van de tuchtsanctie uitstellen.

Dit wetsvoorstel strekt ertoe de raden van de Orde alsook de tuchtraad van beroep in staat te stellen passend gewicht toe te kennen aan de maatregelen ten opzichte van de advocaten bij wie zij tekortkomingen vaststellen en die zij willen terechtwijzen.

De maatregelen zullen eventueel minder verstrekkend zijn, maar meer in verhouding staan tot de werkelijke ernst van de tekortkomingen. Aldus zullen die maatregelen ook daadwerkelijk worden opgelegd en bijgevolg doeltreffend zijn.

Artikel 3 van het wetsvoorstel, ten slotte, strekt ertoe de procedure eenvormig te maken en te stroomlijnen, door het algemene toezicht op de prestaties in handen te geven van de instantie die moet toezien op de kwaliteit van de prestaties, met name de Raad van de Orde en, in hoger beroep, de tuchtraad van beroep.

dossiers d’aide juridique en plus de leur clientèle “traditionnelle”.

Dès lors, l’avocat dont les prestations seraient d’une qualité insatisfaisante serait radié de la liste des volontaires pour l’aide juridique, ce qui ne l’empêcherait pas de continuer à vivre de sa pratique libérale.

Or, la spécificité des dossiers et de la clientèle qui sollicite l’aide juridique est telle que de plus en plus d’avocats se spécialisent dans l’aide juridique et en font une part importante, voire très importante, de leur activité.

En conséquence, et c’est en cela que la disposition actuelle se révèle inadéquate, comme le conseil de l’Ordre n’a pas d’autre possibilité, lorsqu’il veut stigmatiser des manquements dans la qualité des prestations effectuées par un avocat au titre de l’aide juridique de deuxième ligne, que de le radier de la liste des volontaires, il risque d’hésiter à prononcer une mesure qui pourrait condamner l’avocat à une mort professionnelle.

La limitation des sanctions que peut prononcer le conseil de l’Ordre, à la seule radiation ou non de la liste des avocats pratiquant l’aide juridique, contraste avec la panoplie de sanctions mises à la disposition du conseil de discipline lorsqu’il est saisi des infractions déontologiques.

En effet, l’article 460 du même Code lui confère, pour ses compétences disciplinaires, le pouvoir d’avertir, de réprimander, de suspendre pendant un temps ne pouvant excéder un an, de suspendre le prononcé de la condamnation ou encore de surseoir à l’exécution de la sanction disciplinaire.

La présente proposition de loi a pour objet de permettre aux conseils de l’Ordre et au conseil de discipline d’appel de modaliser l’importance de la mesure qu’ils adopteront à l’égard des avocats dont ils constateront et voudront stigmatiser les manquements.

Les mesures seront éventuellement de moindre importance mais mieux proportionnées par rapport à la gravité réelle des manquements. Elles en acquerront davantage d’effectivité, et donc d’efficacité.

L’article 3, *in fine*, de la proposition de loi a pour objet d’unifier et de rationaliser la procédure, en confiant le contrôle de la totalité des prestations à l’autorité chargée du contrôle de la qualité des prestations, soit le conseil de l’Ordre et, en appel, le conseil de discipline d’appel.

E. Wetsvoorstel (Raf Terwingen, Roel Deseyn, Sonja Becq) tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelasting 1992 met betrekking tot de vergoedingen voor juridische tweedelijnsbijstand, DOC 54 0637/001 en /002

Mevrouw Sonja Becq (CD&V), mede-indiener van het wetsvoorstel, geeft aan dat de vergoedingen voor juridische tweedelijnsbijstand door hun bijzondere berekeningswijze pas twee tot drie jaar na de geleverde prestaties worden uitbetaald door de overheid. Daardoor worden deze vergoedingen gecumuleerd met de inkomsten van het jaar waarin ze worden ontvangen, en wordt het totale bedrag aan het progressief tarief onderworpen. De indieners van dit wetsvoorstel stellen voor deze vergoedingen te belasten tegen de gemiddelde aanslagvoet van het jaar waarin ze door de advocaten worden ontvangen.

F. Wetsvoorstel (Christian Brotcorne) tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, teneinde de verzekeringspremies voor rechtsbijstand fiscaal volledig te kunnen aftrekken, DOC 54 0677/001

De heer Christian Brotcorne (cdH), indiener van het wetsvoorstel, stipt aan dat dit wetsvoorstel ertoe strekt te bewerkstelligen dat de verzekeringspremies voor rechtsbijstand fiscaal volledig kunnen worden afgetrokken, ofwel in het raam van een door de werkgever gesloten groepsverzekering ofwel via een belastingvermindering voor de privépersonen. Door de premies voor rechtsbijstandverzekeringen aftrekbaar te maken, wordt beoogd het sluiten van verzekeringscontracten tussen privépersonen of ondernemingen met verzekeringsmaatschappijen te bevorderen en aldus de juridische bescherming te waarborgen. Deze maatregel werd uitgewerkt om tegemoet te komen aan de problemen die de middenklasse ondervindt om een redelijke toegang tot het gerecht te hebben.

G. Wetsvoorstel (Goedele Uyttersprot, Sophie De Wit, Sarah Smeyers, Kristien Van Vaerenbergh) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, wat betreft de beperking per aanvrager van het aantal dossiers in het kader van de tweedelijnsbijstand, DOC 54 1409/001

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA), mede-indienster van het wetsvoorstel, preciseert dat de rechtzoekenden almaar vaker een beroep doen op een advocaat die door de Staat wordt betaald. Om overconsumptie in de juridische tweedelijnsbijstand tegen te gaan, beperkt dit wetsvoorstel het toegelaten aantal dossiers

E. Proposition de loi (Raf Terwingen, Roel Deseyn, Sonja Becq) modifiant le Code des impôts sur les revenus 1992 en ce qui concerne les indemnités allouées pour l'aide juridique de deuxième ligne, DOC 54 0637/001 et /002

Mme Sonja Becq (CD&V), coauteure de la proposition de loi, indique que, par suite de leur mode de calcul particulier, les indemnités allouées pour l'aide juridique de deuxième ligne ne sont versées par les pouvoirs publics que deux à trois ans après la date des prestations effectuées. Dès lors, ces indemnités sont cumulées aux revenus de l'année où elles sont perçues et le tout est soumis au taux progressif. Les auteurs de cette proposition de loi proposent de les soumettre au taux moyen de l'année au cours de laquelle elles sont perçues par les avocats.

F. Proposition de loi (Christian Brotcorne) modifiant le Code des impôts sur les revenus 1992, visant à permettre la déductibilité totale des primes d'assurances "protection juridique", DOC 54 0677/001

M. Christian Brotcorne (cdH), auteur de la proposition de loi, indique que la proposition de loi vise à permettre la déductibilité totale des primes d'assurances "protection juridique" soit dans le cadre d'une assurance collective par l'employeur soit via une réduction d'impôt pour les particuliers. L'idée est de favoriser la concrétisation de contrats entre particuliers ou entreprises avec des compagnies d'assurance de manière à assurer la protection juridique via le paiement de primes qui seraient déductibles. Cela doit répondre à la difficulté de la classe moyenne à pouvoir accéder à la justice de manière raisonnable.

G. Proposition de loi (Goedele Uyttersprot, Sophie De Wit, Sarah Smeyers, Kristien Van Vaerenbergh) modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la limitation du nombre de dossiers par demandeur dans le cadre de l'aide juridique de deuxième ligne, DOC 54 1409/001

Mme Sophie De Wit (N-VA), coauteure de la proposition de loi, précise que les justiciables recourent de plus en plus souvent à un avocat payé par l'État. Cette proposition de loi limite à cinq le nombre de dossiers autorisés par justiciable afin de juguler la surconsommation dans le cadre de l'aide juridique de deuxième

per rechtzoekende tot vijf. Aanvragen voor bijkomende dossiers inzake juridische tweedelijnsbijstand kunnen slechts uitzonderlijk door het bevoegde bureau voor juridische bijstand worden ingewilligd, indien de aanvrager aantoonbaar dat deze weigering onbillijk zou zijn en zou leiden tot een verslechtering van zijn sociale, familiale en/of financiële toestand.

H. Wetsvoorstel (Sophie De Wit, Sonja Becq, Gilles Foret, Philippe Goffin, Raf Terwingen, Goedele Uyttersprot) tot oprichting van een fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand, DOC 54 1851/001 en /002

*Mevrouw Sophie De Wit (N-VA), mede-indienster van het wetsvoorstel, wijst erop dat in het kader van een onderzoeksrapport van de Universiteit van Luik en van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) van september 2012, met als opschrift *Onderzoek naar de vergoeding voor juridische tweedelijnsbijstand*, op basis van statistische gegevens sinds 1993 een geleidelijke stijging van het aantal toegekende punten wordt vastgesteld. In dat jaar is de wet van 23 november 1998 betreffende de juridische bijstand in werking getreden (*Belgisch Staatsblad* van 22 december 1998), die een en ander grondig heeft hervormd.*

Uit de gegevens voor de jaren 1998-1999 tot 2010-2011 blijkt dat het aantal afgesloten dossiers met 229,26 % is gestegen. De meest recente gegevens voor de jaren 2011-2012 tot 2013-2014 bevestigen een toename van het aantal afgesloten dossiers met 9,7 %, die deels kan worden verklaard door de invoering van de Salduz-wetgeving. De gestage stijging van het aantal dossiers in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand vergt bijkomende middelen.

Dit wetsvoorstel beoogt dan ook de oprichting van een fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand om het stelsel van de juridische bijstand extra te kunnen financieren, teneinde de advocaten een hogere vergoeding te kunnen waarborgen, met behoud van het grondwettelijk verankerde recht op vrije toegang tot het gerecht.

Deze tekst strekt ertoe te bepalen dat de veroordeelde tot een strafrechtelijke boete bovenop deze boete een vaste bijdrage aan het fonds moet betalen. Wie veroordeeld is tot een andere straf, zou eveneens een vaste bijdrage aan het fonds moeten storten. Wie veroordeeld is zowel tot het betalen van een strafrechtelijke boete als tot een andere straf, zou zowel de inzake de veroordeling tot een boete opgelegde bijdrage als die inzake de veroordeling tot een andere straf moeten betalen.

ligne. Le bureau d'aide juridique compétent ne peut acquiescer aux demandes portant sur des dossiers supplémentaires qu'à titre exceptionnel, si le demandeur démontre qu'un refus serait inéquitable et entraînerait une détérioration de sa situation sociale, familiale et/ou financière.

H. Proposition de loi (Sophie De Wit, Sonja Becq, Gilles Foret, Philippe Goffin, Raf Terwingen, Goedele Uyttersprot) instituant un fonds d'aide juridique de deuxième ligne, DOC 54 1851/001 et /002

*Mme Sophie De Wit (N-VA), coauteure de la proposition de loi indique que, dans le cadre d'un rapport de recherche émanant de l'Université de Liège et de l'Institut national de Criminalistique et de Criminologie (INCC) de septembre 2012, intitulé "Recherche relative au système de rémunération de l'aide juridique de deuxième ligne", des données statistiques permettent de constater un accroissement progressif du nombre de points sollicités depuis l'année 1998, soit depuis l'entrée en vigueur de la loi du 23 novembre 1998 relative à l'aide juridique (*Moniteur belge* du 22 décembre 1998) ayant profondément réformé la matière.*

Les données pour les années 1998-1999 à 2010-2011 montrent une augmentation de 229,26 % de dossiers clôturés. Les données les plus récentes pour les années 2011-2012 à 2013-2014 confirment une augmentation de 9,7 % de dossiers clôturés, qui peut s'expliquer en partie par l'introduction de la législation "Salduz". L'augmentation régulière du nombre de dossiers dans le cadre de l'aide juridique de deuxième ligne nécessite des moyens supplémentaires.

La présente proposition vise donc à créer un fonds d'aide juridique de deuxième ligne en vue de permettre un financement supplémentaire du régime de l'aide juridique, et ce, afin de garantir une rémunération plus élevée aux avocats, tout en conservant avant tout le droit au libre accès à la justice consacré par la Constitution.

La présente proposition de loi prévoit que la personne condamnée à payer une amende pénale doit, en plus de cette amende, payer une contribution fixe au fonds. Celui qui est condamné à une autre peine doit également verser une contribution fixe au fonds. Celui qui est condamné à la fois à une amende et à autre peine doit payer cumulativement la contribution prévue lors de la condamnation à une amende ainsi que celle prévue lors de la condamnation à une autre peine.

Deze bijdrageplicht zou ook gelden bij een minnelijke schikking overeenkomstig artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering.

*
* *

III. — ALGEMENE BESPREKING

A. Vragen en betogen

De heer Koen Geens, minister van Justitie, preciseert dat hij de organisatie en het beheer van de juridische tweedelijnsbijstand wenst te vergemakkelijken door een elektronisch platform ter beschikking te stellen dat de directe toegang tot en de raadpleging van gegevens met betrekking tot de bestaansmiddelen zal vergemakkelijken. Hij zal zijn concrete plannen en initiatieven dienaangaande na de zomer ontvouwen.

Voorts legt de minister uit dat hij gestaag verder werkt aan de invoering van een toegankelijke rechtsbijstandsverzekering die voor eenieder de toegang tot de rechter moet waarborgen. Die verzekering zal vooral soelaas moeten brengen voor rechtsonderhorigen die net buiten de maximum inkomensgrenzen voor de kosteloze juridische tweedelijnsbijstand vallen. De Ministerraad zal zich in september 2016 een eerste keer uitspreken.

Samenvattend legt de minister uit dat het voorliggende wetsontwerp slechts een onderdeel is van een breder normenarsenaal met het oog op de hervorming van de juridische tweedelijnsbijstand.

De heer Marcel Cheron (Ecolo-Groen) herinnert eraan hoe belangrijk het onderwerp wel is. De juridische tweedelijnsbijstand is voor veel kansarmen een voorwaarde voor de toegang tot justitie. Zonder die bijstand zou een deel van de bevolking die toegang eenvoudigweg niet hebben.

Sinds de jaren 80 en sinds de wet van 23 november 1998 betreffende de juridische bijstand is de financiering van de juridische bijstand opgenomen in de staatsbegroting. De statistieken, met name van het NICC en van de universiteit van Luik, wijzen op een sterke stijging van het aantal toegekende punten sinds de inwerkingtreding van de wet van 1998. Het aantal gesloten dossiers is gestegen met 229 % en de Salduz-wetgeving heeft dat cijfer nog doen toenemen. Dit wetsontwerp is een poging om een antwoord te bieden op die stijgende vraag en werpt de kwestie van de herfinanciering van de juridische bijstand op.

De spreker vraagt in dat opzicht of de meerderheid het wetsontwerp en het wetsvoorstel tot oprichting van

Cette obligation de contribuer vaut également en cas de transaction pénale visée à l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle.

*
* *

III. — DISCUSSION GÉNÉRALE

A. Questions et interventions

M. Koen Geens, ministre de la Justice, précise qu'il souhaite simplifier l'organisation et l'administration de l'aide juridique de deuxième ligne en mettant à disposition une plateforme électronique facilitant l'accès direct aux données relatives aux moyens d'existence et la consultation de celles-ci. Il dévoilera ses initiatives et projets concrets dans ce domaine après l'été.

Le ministre explique en outre qu'il œuvre progressivement à l'instauration d'une assurance protection juridique accessible qui permettra de garantir à chacun l'accès à la justice. Cette assurance devra surtout soulager les justiciables dont les revenus dépassent de peu le plafond prévu pour l'aide juridique de deuxième ligne gratuite. Le Conseil des ministres se prononcera une première fois sur cette question en septembre 2016.

En résumé, le ministre explique que le projet de loi à l'examen ne constitue qu'une partie d'un arsenal normatif plus large visant à réformer l'aide juridique de deuxième ligne.

M. Marcel Cheron (Ecolo-Groen) rappelle à quel point il s'agit d'un sujet essentiel. L'aide juridique de deuxième ligne conditionne l'accès à la justice pour beaucoup de personnes précarisées. Une partie de la population ne pourrait tout simplement pas avoir accès à la justice sans cette aide.

Depuis les années 80 et la loi du 23 novembre 1998 relative à l'aide juridique, le budget de l'État inclut un financement de l'aide juridique. Les statistiques, issues de l'INCC et de l'Université de Liège notamment, montrent un accroissement solide du nombre de points sollicités depuis l'entrée en vigueur de la loi de 1998. Il y a une augmentation de 229 % de dossiers clôturés, et la législation Salduz a encore augmenté ce chiffre. Ce projet de loi est une tentative de réponse à l'accroissement de cette demande et pose la question du refinancement de l'aide juridique.

L'orateur demande à cet égard si la majorité souhaite adopter concomitamment le projet de loi et la proposition

een fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand (DOC 54 1851/001) gelijktijdig wil aannemen.

De spreker heeft het over de verschillende obstakels die vandaag bestaan voor de toegang tot de rechter, zoals het gebrek aan pro-Deoadvocaten, de langdurigheid van de gerechtelijke procedures of de complexiteit van het juridisch taalgebruik. Bovendien vormen bepaalde maatregelen die de regering onlangs heeft genomen, zoals de invoering van een btw-tarief van 21 % op de honoraria of de verhoging van de rol- en de griffierechten, eveneens nieuwe belemmeringen voor de toegang tot het gerecht.

De spreker vraagt zich in die context af welke advocaten zich nog zullen willen inlaten met juridische bijstand. De gehoorde personen hebben het belang onderstreept van dat aspect. Bepaalde advocaten dreigen bij gebrek aan een billijke vergoeding geen juridische bijstand meer te willen verstrekken. Welke diensten zullen in het kader van de juridische bijstand in de toekomst nog worden verstrekt?

De spreker onderstreept dat de advocaten bij de hervorming zijn betrokken en hebben laten weten dat ze tevreden waren dat met sommige van hun verzoeken rekening is gehouden. Hun voornaamste vraag blijft echter de financiering en de bestendinging betreffen van het fonds dat in het leven zal worden geroepen.

De heer Cheron komt vervolgens terug op de juridische eerstelijnsbijstand. Dat is een beslissend element voor de toegang tot het gerecht en een middel om de rechtbanken te ontlasten door het bevorderen van alternatieve wijzen van geschillenregeling. De uitoefening van de juridische eerstelijnsbijstand is overgedragen aan de gemeenschappen maar hij is nog altijd opgenomen in het Gerechtelijk Wetboek. De Hoge Raad voor de Justitie (HRJ) heeft er in de hoorzitting aan herinnerd dat de juridische eerstelijnsbijstand momenteel vooral dient als doorgeefluik naar de juridische tweedelijnsbijstand. De spreker meent, net zoals de HRJ, dat het systeem versterkt zou moeten worden, dat niet-juristen erbij zouden moeten worden betrokken, zoals met name sociaal assistenten en psychologen, en dat er meer tijd aan zou moeten worden besteed.

Hij drukt er ook op dat andere wegen moeten worden bewandeld om de toegang tot het gerecht voor iedereen te verbeteren, bijvoorbeeld met betrekking tot de rechtsvordering ter verdediging van collectieve belangen. Ook de complexiteit van het gerechtelijk taalgebruik moet worden aangepakt. De magistraten

de loi instituant un fonds d'aide juridique de deuxième ligne (DOC 54 1851/001).

L'orateur fait état de différents obstacles à l'accès à la justice actuellement, comme notamment la carence d'avocats pro deo, la longueur des procédures judiciaires ou la complexité du langage juridique. En outre, certaines mesures prises récemment par le gouvernement, comme l'introduction d'une TVA à 21 % sur les honoraires ou l'augmentation des droits de rôle et de greffe sont venus constituer de nouvelles entraves à l'accès à la justice.

L'orateur se demande dans ce contexte quels sont les avocats qui vont encore vouloir pratiquer l'aide juridique. Les personnes auditionnées ont souligné l'importance de cet enjeu. Certains avocats risquent d'abandonner l'aide juridique faute de rémunération décente. Quels services vont-ils encore être rendus dans le cadre de l'aide juridique à l'avenir?

L'orateur souligne le fait que les avocats ont été associés à la réforme et se sont dit satisfaits que certaines de leurs demandes aient été prises en compte. Cependant, leur principale question demeure le financement et la pérennité du fonds qui sera mis en place.

M. Cheron revient ensuite sur l'aide juridique de première ligne. C'est un élément décisif de l'accès à la justice et un moyen de réduire le recours aux tribunaux en promouvant les modes alternatifs de règlement de conflit. L'exercice de l'aide juridique de première ligne a été transféré aux Communautés mais elle est toujours prévue par le Code judiciaire. Le Conseil supérieur de la Justice (CSJ) a rappelé, lors de son audition, que l'aide juridique de première ligne servait actuellement surtout de courroie de transmission vers l'aide juridique de seconde ligne. L'orateur est d'avis, comme le CSJ, qu'il faudrait renforcer ce système, y impliquer des non juristes comme des assistants sociaux et de psychologues notamment et y consacrer davantage de temps.

Il insiste aussi sur d'autres pistes sur lesquelles il faudrait travailler afin d'améliorer l'accès à la justice pour tous. C'est le cas notamment de l'action d'intérêt collectif. Il faudrait aussi travailler sur la complexité du langage judiciaire. Il faut mieux former les magistrats à la promotion des formes alternatives de justice. On

moeten beter worden opgeleid inzake de bevordering van alternatieve justitievormen. Ook de aftrekbaarheid van de rechtsbijstandverzekering zou kunnen worden opgetrokken.

De heer Cheron snijdt vervolgens het aspect van de responsabilisering van de rechtzoekende en van het remgeld aan. Er is vooral een terminologieprobleem. Wat moet er precies worden afgeremd? Voor de spreker vergist de regering zich van doelwit door bepaalde personen te willen doen betalen. Er zou misbruik zijn en bijgevolg zouden de rechtzoekenden geresponsabiliseerd moeten worden, door ze te doen betalen. Nochtans ontbreken de kwalitatieve gegevens betreffende die verzoeken om het te kunnen hebben over misbruik. De gehoorde personen hebben het moeilijk om die gevallen van misbruik te beschrijven. Voor de spreker is de instelling van het remgeld, dat iedereen op bijna uniforme manier sanctioneert, geen goede formule. Dat zal de toegang tot het gerecht niet bestendigen. Zou niet veeleer de overheid die de intrekking van de handeling toepast, bewust moeten worden gemaakt?

De spreker besluit door te stellen dat deze tekst veel vragen oproept en dat zijn fractie hem dus niet zal steunen.

De heer Christian Brotcorne (cdH) ziet de juridische tweedelijnsbijstand als een essentieel aspect van de toegang tot de rechter. Hij betreurt dat de goede voornemens van de minister, die onder meer in zijn justitieplan worden aangegeven, op dit ogenblik geen concrete invulling krijgen in de wetteksten.

Het aantal dossiers met betrekking tot juridische tweedelijnsbijstand neemt toe. Het Rekenhof ziet daarvoor drie hoofdredenen: de economische crisis sinds 2008, de verhoging van de inkomensgrens en een gevolg van de Salduz-wetgeving.

De minister wenst daarom de betrokken partijen – de rechtzoekenden en de advocaten – via dit wetsontwerp meer verantwoordelijkheid te geven, zoals in het regeerakkoord is bepaald. Daartoe zijn verschillende maatregelen genomen: een persoonlijke bijdrage van de begunstigde, de inaanmerkingneming van alle bestaansmiddelen, een uitbreiding van de controles – hoewel die thans voldoening schenken – en de instelling van een fonds voor de financiering van de juridische bijstand, dat gestijfd wordt door de personen die strafrechtelijk veroordeeld zijn. Volgens de regering zou het op die manier mogelijk moeten zijn de juridische tweedelijnsbijstand beter te beheersen, zowel kwantitatief als financieel.

pourrait aussi augmenter la déductibilité de l'assurance protection juridique.

M. Cheron aborde ensuite l'aspect de la responsabilisation du justiciable et du ticket modérateur. Il y a avant tout un problème de terminologie. Que veut-on modérer concrètement? Pour l'orateur, le gouvernement se trompe de cible en voulant faire payer certaines personnes. Il y aurait des abus et il faudrait donc responsabiliser les justiciables, donc les faire payer. Cependant, on manque de données qualitatives concernant les demandes, pour pouvoir parler d'abus. Les personnes auditionnées ont eu du mal à décrire ces abus. Pour l'orateur, l'instauration du ticket modérateur, qui sanctionne tout le monde de manière quasi uniforme, n'est pas une bonne formule. Ce n'est pas de nature à pérenniser l'accès à la justice. Ne faudrait-il pas plutôt conscientiser les autorités publiques qui pratiquent le retrait d'acte?

L'orateur conclut en indiquant que ce texte entraîne beaucoup d'interrogations et que son groupe ne le soutiendra donc pas.

M. Christian Brotcorne (cdH) est d'avis que l'aide juridique de deuxième ligne est un élément fondamental de l'accès à la justice. Il regrette que les bonnes intentions du ministre, affirmées notamment dans le cadre de son plan justice, ne se concrétisent pas dans les textes de loi à l'heure actuelle.

On constate une augmentation des dossiers d'aide juridique de deuxième ligne. La Cour des comptes y voit trois raisons majeures: la crise économique depuis 2008, l'augmentation de la limite des revenus et un effet de la législation Salduz.

Dans ce contexte, le ministre souhaite responsabiliser les acteurs à travers ce projet de loi, conformément à l'accord de gouvernement. Cela vise donc les justiciables et les avocats, et différentes mesures sont prises en vue de les responsabiliser: une contribution personnelle du bénéficiaire; la prise en considération de l'ensemble des moyens d'existence; un accroissement des contrôles qui donnent pourtant satisfaction actuellement; la création d'un fonds pour alimenter le financement de l'aide juridique, alimenté par les personnes condamnées pénalement. Ces pistes devraient, selon le gouvernement, mieux maîtriser l'aide juridique de deuxième ligne dans son aspect quantitatif et financier.

De vragen zijn echter nog steeds aan de orde: hoe kan de juridische bijstand in stand worden gehouden? Zal die worden opgewaardeerd? Wat is het aandeel van de federale overheid om die doelstelling te bereiken? Volgens de spreker reikt het wetsontwerp op die vragen geen antwoord aan. De heer Brotcorne vraagt zich voorts af hoe de waarde van het punt kan worden verhoogd in het kader van een gesloten enveloppe. Bovendien betreurt hij de onduidelijkheid omtrent de wijzigingen in verband met de nomenclatuur.

De spreker heeft het algemene gevoel dat de federale overheid zich in deze aangelegenheid terugtrekt. Ze doet niet het nodige om de juridische bijstand te bestendigen, terwijl de sociale dimensie van het gerecht nochtans cruciaal is.

Het remgeld zou erop gericht zijn de toegang tot de rechter “af te remmen” voor zij die aangemerkt worden als “overconsumenten”, door hen een bijdrage te doen betalen. Tegenwoordig wordt aangenomen dat de pro-Deoadvocaten een correcte bezoldiging moeten krijgen, wat een goede zaak is. Dreigt het remgeld echter de toegang tot het gerecht voor de meeste mensen, en zeker voor de meest kwetsbaren, niet te belemmeren? De griffierechten werden onlangs verhoogd. Had dit ook in dit kader niet kunnen worden overwogen? Op die manier had de bijdrage van de meest kwetsbaren kunnen worden afgeschaft en was er een oplossing voor het probleem dat enkel de strafrechtelijke veroordeelden aan de financiering van het fonds bijdragen.

Het wetsontwerp wil het begrip “inkomsten” van de persoon die om juridische bijstand verzoekt, vervangen door het begrip “bestaansmiddelen”. Hoewel het op zich een goed idee betreft, lijkt dat criterium niettemin vaag. De tekst kan tot interpretatieproblemen leiden. Zal dat begrip bij koninklijk besluit worden gepreciseerd? Wat zal men doen bijvoorbeeld in geval van een persoon in schuldbemiddeling? Hoe zullen de balies die bestaansmiddelen kunnen evalueren? Zullen zij toegang hebben tot databanken?

De minister wil de advocaten meer responsabiliseren. Daartoe moeten zij over bijkomende middelen en meer tijd beschikken. Er wordt echter in geen enkele extra vergoeding voorzien om hun nieuwe verplichtingen te compenseren.

Dat het arsenaal aan sancties wordt uitgebreid voor de advocaten die hun opdracht inzake juridische bijstand niet naar behoren vervullen, vindt de spreker geen probleem.

Met betrekking tot de vergoeding van de advocaten heeft de minister beslist binnen het raamwerk van de

Cependant, les questions subsistent: comment assurer la poursuite de l'aide juridique? Celle-ci sera-t-elle revalorisée? Quel part l'État fédéral prend-il pour atteindre cet objectif? Selon l'orateur, le projet de loi en discussion n'apporte pas de réponse à ces questions. En outre, M. Brotcorne se demande comment on pourra augmenter la valeur du point dans le cadre d'une enveloppe fermée. Il déplore en outre l'absence de clarté sur les modifications prévues en matière de nomenclature.

L'orateur a le sentiment global d'un désengagement de l'État fédéral en la matière. Il ne fait pas ce qu'il faut pour pérenniser l'aide juridique, alors que la dimension sociale de la justice est pourtant cruciale.

Le ticket modérateur viserait à “modérer” l'accès à la justice pour ceux qui sont présentés comme des surconsommateurs, en les faisant payer une contribution. On considère aujourd'hui que les avocats pro deo doivent être correctement rémunérés, ce qui est une bonne chose. Cependant, ce ticket modérateur ne risque-t-il pas d'entraver l'accès à la justice pour le plus grand nombre et pour les plus précarisés? Les droits de greffe ont été augmentés récemment. N'aurait-on pas pu imaginer cela aussi dans ce cadre-ci? Cela aurait pu supprimer la contribution des plus précarisés et répondre au problème de la contribution au fonds uniquement par les condamnés pénaux.

Le projet veut modifier la notion de “revenus” de la personne qui demande l'aide juridique par celle de “moyens d'existence”; si l'idée est bonne en soi, ce critère semble néanmoins flou. Le texte risque de donner lieu à des difficultés d'interprétation. Cette notion sera-t-elle précisée par arrêté royal? Comment va-t-on considérer, par exemple, le cas d'une personne en médiation de dettes? Comment les barreaux vont-ils pouvoir évaluer ces moyens d'existence? Auront-ils accès à des banques de données?

Le ministre souhaite une plus grande responsabilisation des avocats. Pour ce faire, les avocats auront besoin de moyens et de temps supplémentaires. Or, aucune indemnisation supplémentaire n'est prévue pour compenser leurs nouvelles obligations.

Il y aura une plus grande palette de sanctions pour les avocats ne remplissant pas correctement leur mission en matière d'aide juridique. Cela ne pose pas de problème pour l'orateur.

Concernant la rémunération des avocats, le ministre a décidé de rester dans le cadre de l'enveloppe fermée,

gesloten enveloppe te blijven. Tegelijk hoopt hij de dossierstroom in te perken om de vergoeding van ongeveer 75 euro per uur aan te houden. Zal één punt volgens de nieuwe nomenclatuur 75 euro waard zijn? De spreker herinnert eraan dat sommige leden van de vorige meerderheid indertijd hebben aangevoerd dat die vergoeding onmogelijk kan worden aangehouden binnen het kader van een gesloten enveloppe en met de huidige puntwaarde. Hoe zal de minister die vergoeding kunnen waarborgen ten aanzien van de betrokken advocaten?

Voorts is de spreker voorstander van een verhoging van de maximumbedragen waaronder een rechtzoekende om juridische bijstand kan verzoeken. Tevens moet werk worden gemaakt van alternatieven (bijvoorbeeld de rechtsbijstandsverzekering) voor wie geen aanspraak kan maken op juridische bijstand. De spreker wijst erop dat het door hem ingediende wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen en ertoe strekkende de vrije keuze van een advocaat in elke fase van de rechtspleging te waarborgen in het kader van een rechtsbijstandverzekeringsovereenkomst (DOC 54 0192/001), het mogelijk maakt een aantal zaken buiten het gerecht om te regelen en te bepalen dat de verzekeringsmaatschappijen de honoraria van onder meer de bemiddelaars en de arbiters deels op zich kunnen nemen, aangezien zij geschillen kunnen wegwerken zonder dat de zaak voor de rechter komt.

Met betrekking tot het wetsvoorstel tot oprichting van een fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand (DOC 54 1851/001), meent de spreker dat de Staat ook op dit vlak zijn verbintenissen terugschroeft. Men heeft al een groot aantal aanvullingen toegevoegd inzake de geldboetes in strafzaken. Volgens de spreker is dit geen oplossing die echt kan bijdragen tot de financiering van de juridische bijstand. Bovendien wijst de spreker erop dat er een risico op discriminatie is, aangezien alleen de strafrechtelijk veroordeelden die bijdrage zullen moeten betalen. Waarom zouden de personen die betrokken zijn bij burgerlijke procedures, geen bijdrage moeten betalen? Andere denkpluizen zouden moeten worden nagegaan, bijvoorbeeld een verhoging van de griffierechten inzake de procedures die bij verzoekschrift of bij dagvaarding worden ingesteld. Het is nu al moeilijk de penale boeten te innen. Volgens de spreker betreft het een onzekere financiering die niet objectief werd bestudeerd.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) onderstreept het belang van de juridische bijstand met het oog op de waarborging van de toegang tot Justitie. Die bijstand omvat zowel de tweedelijnsbijstand als de eerstelijnsbijstand die sinds de laatste staatshervorming grotendeels aan de bevoegdheden van de federale overheid ontsnapt.

tout en espérant réduire le flux des affaires afin de maintenir une rémunération tendant vers 75 euros l'heure. Un point sera-t-il équivalent à 75 euros dans la nouvelle nomenclature? L'orateur rappelle les oppositions dans le passé de certains membres de la majorité précédente selon lesquels il est impossible de maintenir cette rémunération en restant dans le cadre d'une enveloppe fermée et avec la valeur de point actuelle. Comment le ministre va-t-il pouvoir garantir cette rémunération à l'égard des avocats concernés?

Par ailleurs, l'orateur est favorable à une augmentation des plafonds à partir desquels l'aide juridique peut être demandée. Il faudra aussi travailler à des alternatives pour ceux qui n'ont pas droit à l'aide juridique telles que l'assurance protection juridique. L'orateur rappelle que sa proposition de loi modifiant la loi du 4 avril 2014 relative aux assurances et visant à garantir le libre choix d'un avocat dans toute phase judiciaire, dans le cadre d'un contrat d'assurance de la protection juridique (n° 192) permet de déjudiciariser une série d'éléments et de permettre l'intervention des assurances dans le coût des honoraires des médiateurs et arbitres notamment qui peuvent régler des situations sans passer par les tribunaux.

Enfin, concernant la proposition de loi n° 1851 relative au fonds, l'orateur est d'avis qu'il y a ici aussi un désengagement de l'État. On a déjà ajouté toute une série de compléments aux peines pécuniaires en matière pénale. L'orateur ne pense que ce soit une solution permettant réellement d'aider au financement de l'aide juridique. En outre, il pointe le risque de discrimination du fait que seuls les condamnés au pénal devront y contribuer. Pourquoi se priver des personnes concernées par des procédures civiles? D'autres pistes devraient être examinées, comme par exemple une augmentation des droits de greffe dans les procédures déposées par requête ou par citation. Il est déjà très difficile de récupérer les amendes pénales. Pour l'orateur, il s'agit d'un financement aléatoire qui n'a pas été étudié de manière objective.

Mme Sonja Becq (CD&V) souligne l'importance de l'aide juridique pour garantir l'accès à la justice. Cette aide inclut tant l'aide de deuxième ligne que l'aide de première ligne qui, depuis la dernière réforme de l'État, n'est plus, en grande partie, de la compétence de l'autorité fédérale. Il ne faut en aucun cas perdre de vue

Het belang van die eerstelijnsbijstand mag geenszins uit het oog worden verloren, gelet op de preventiefunctie (vermijden van een gerechtelijke afwikkeling) van deze vorm van bijstand.

Verder benadrukt zij het belang van de kwaliteit van de dienstverlening door de advocaten die prestaties verrichten in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand. Die kwaliteit houdt vanzelfsprekend verband met de vergoeding die aan de raadsman wordt uitgekeerd. De overheid moet ervoor zorgen dat die billijk is, uiteraard zonder de financiële leefbaarheid van het systeem in het gedrang te brengen. Wat dat laatste betreft, heeft mevrouw Becq begrip voor de handhaving van het gesloten enveloppesysteem.

Mevrouw Becq uit eveneens haar bezorgdheid over de situatie van personen die net buiten de maximum inkomensgrenzen voor de kosteloze juridische tweedelijnsbijstand vallen. De spreekster kijkt uit naar het wetsontwerp dat de regering dienaangaande in het najaar zal voorstellen.

In een volgende punt onderschrijft mevrouw Becq de ontworpen wijzigingen met het oog op de responsabilisering van de begunstigten van de juridische tweedelijnsbijstand. Anderzijds wijst zij er op dat ook de advocaat de nodige verantwoordelijkheidszin aan de dag moet leggen en niet onbezonnen mag procederen louter en alleen om meer punten te vergaren.

Ten slotte vraagt de spreekster meer concrete informatie omtrent de uitvoeringsbesluiten. Die zullen immers concreet vorm geven aan de beoogde hervorming. Daarbij wil mevrouw Becq vooral meer informatie omtrent het ministerieel besluit waarin de nomenclatuur zal worden vastgesteld. In verband hiermee herhaalt de spreekster dat het belang van bemiddeling niet kan overschat worden. Dat belang wordt idealiter weerspiegeld in de punten die zullen worden toegekend voor prestaties die betrekking hebben op een bemiddeling.

Mevrouw Monica De Coninck (sp.a) is niet principieel gekant tegen een actualisering van het systeem van de juridische tweedelijnsbijstand. Het is inderdaad van het allergrootste belang dat de regeling tegemoetkomt aan de praktische noden. Dit is des te belangrijker nu men moet vaststellen dat de ongelijkheid in onze samenleving immer toeneemt.

Mevrouw De Coninck is evenwel van oordeel dat de ontworpen wijzigingen daarvoor niet afdoende zijn. Zij benadrukt dat de verwezenlijking van het recht op recht (door middel van een daadwerkelijke toegang tot Justitie) een uiterst complexe aangelegenheid is. Onvermijdelijk moet de eerstelijnsbijstand ook worden betrokken in een

l'importance de cette aide de première ligne, compte tenu de la fonction préventive de cette forme d'assistance (qui permet d'éviter une procédure judiciaire).

Elle souligne en outre l'importance de la qualité du service dispensé par les avocats qui accomplissent des prestations dans le cadre de l'aide juridique de deuxième ligne. Cette qualité est évidemment liée à l'indemnité allouée au conseil. Les autorités doivent faire en sorte que celle-ci soit équitable, sans toutefois menacer la viabilité financière du système. À cet égard, Mme Becq peut comprendre le maintien du système de l'enveloppe fermée.

Mme Becq se dit également préoccupée par la situation des personnes qui dépassent tout juste la limite des revenus pour pouvoir bénéficier gratuitement de l'aide juridique de deuxième ligne. L'intervenante attend avec impatience le projet de loi que le gouvernement déposera à ce sujet cet automne.

Par ailleurs, Mme Becq se rallie aux modifications proposées en vue de responsabiliser les bénéficiaires de l'aide juridique de deuxième ligne. D'autre part, elle fait observer que l'avocat doit, lui aussi, faire preuve de responsabilité et qu'il ne peut engager des procédures de manière inconsidérée dans le seul but de recueillir davantage de points.

L'intervenante souhaite enfin obtenir davantage d'informations concrètes concernant les arrêtés d'exécution. Ce sont eux en effet qui concrétiseront la réforme visée. Mme Becq demande essentiellement un complément d'information au sujet de l'arrêté ministériel qui fixera la nomenclature. L'intervenante répète, à ce propos, que l'importance de la médiation ne peut être surestimée. Idéalement, cette importance se reflète dans les points qui seront attribués aux prestations se rapportant à une médiation;

Mme Monica De Coninck (sp.a) ne s'oppose pas par principe à une actualisation du système de l'aide juridique de deuxième ligne. Il est effectivement crucial que la réglementation réponde aux besoins pratiques. C'est d'autant plus important que force est de constater que l'inégalité ne cesse de s'accroître dans notre société.

Mme De Coninck estime néanmoins que les modifications proposées sont insuffisantes à cet égard. Elle souligne que la réalisation du droit à la justice (par un véritable accès à la justice) est une matière extrêmement complexe. L'aide juridique de première ligne doit inévitablement aussi être réformée. Elle sait, par

hervorming. Uit ervaring weet zij dat er op dat niveau nog heel wat werk aan de winkel is.

De spreekster is eveneens van oordeel dat veel problemen ook worden veroorzaakt door het feit dat vooral rechtzoekenden die in een kwetsbare situatie verkeren, het gevoel hebben dat het instellen van gerechtelijke procedures doorgaans weinig concrete resultaten oplevert. Zij worden overvallen door een zekere gelatenheid en zien er vanaf om hun rechten te laten afdwingen. Dat kan worden vermeden door de promotie van bemiddeling en de ondersteuning van “nabijheidsrechters” zoals de vrederechter.

Verder heeft mevrouw De Coninck de volgende vragen en bedenkingen bij de ontworpen regelingen.

1. Het huidige puntensysteem is niet helemaal correct. Aan de prestaties met betrekking tot sommige, relatief eenvoudige dossiers worden relatief gezien meer punten toegekend dan aan de prestaties in andere dossiers die eerder complex zijn en waarvan de afhandeling meer tijd kost. Zal het nieuwe ministerieel besluit tot vaststelling van de nomenclatuur dit rechtzetten?

2. Uit de opmerkingen en vragen van sommige leden blijkt dat er onduidelijkheid heerst met betrekking tot het door wetsvoorstel DOC 54 1851/001 beoogde fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand. Deze kwestie moet evenwel worden uitgeklaard naar aanleiding van de behandeling van het voorliggende wetsontwerp, want beide wetgevende initiatieven zijn blijkbaar onlosmakelijk met elkaar verbonden.

3. Men dient er rekening mee te houden dat men slechts een beroep doet op het gerecht als men op middellange termijn kan denken. De personen die tot de doelgroep behoren van het systeem van de juridische tweedelijnsbijstand, doen dat doorgaans echter niet.

4. In zijn advies bij het voorontwerp van wet heeft de Raad van State opgemerkt dat de delegatie aan de Koning om de bijkomende bijdrage te bepalen in geval van gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand, voor kritiek vatbaar is in het licht van het grondwettelijk verankerde legaliteitsbeginsel (DOC 54 1819/001, blz. 40). Kan de minister hierover meer informatie verstrekken? Een gelijkaardige opmerking werd gemaakt naar aanleiding van de beoordeling van artikel 7 van het voorontwerp; de Raad van State merkt op dat de zinsnede “per aanleg voor elke gerechtelijke procedure waarin hij wordt bijgestaan of vertegenwoordigd door zijn advocaat” verdient te worden verduidelijkt in de wettekst zelf (*idem*, blz. 49-50).

expérience, qu’un travail considérable doit encore être réalisé à ce niveau.

L’intervenante estime également que de nombreux problèmes découlent du fait que ce sont principalement les justiciables précarisés qui ont le sentiment que l’engagement de procédures judiciaires n’aboutit en général guère à des résultats concrets. Ils sont gagnés par un certain fatalisme et renoncent à faire valoir leurs droits. Cela peut être évité grâce à la promotion de la médiation et au soutien de “juges de proximité” tels que le juge de paix.

En outre, Mme De Coninck formule les questions et observations suivantes à propos des réglementations proposées.

1. Le système à points actuel n’est pas tout à fait correct. Les prestations relatives à certains dossiers relativement simples rapportent un nombre plus important de points, en termes relatifs, que les prestations dans d’autres dossiers plutôt complexes et dont le traitement prend plus de temps. Cette anomalie sera-t-elle rectifiée par le nouvel arrêté ministériel établissant la nomenclature?

2. Il ressort des observations et questions de certains membres que le flou règne concernant le fonds d’aide juridique de deuxième ligne que vise à instituer la proposition de loi DOC 54 1851. Cette question doit toutefois être clarifiée à l’occasion du traitement du projet de loi à l’examen, car les deux initiatives législatives sont manifestement indissociables.

3. Il convient de tenir compte du fait que le citoyen ne fait appel à la justice que s’il peut réfléchir à moyen terme. Les personnes appartenant au groupe-cible du système de l’aide juridique de deuxième ligne ne réfléchissent généralement pas de cette manière.

4. Dans son avis sur l’avant-projet de loi, le Conseil d’État a souligné que la délégation au Roi aux fins de fixer le montant de la contribution supplémentaire en cas d’aide juridique de deuxième ligne partiellement gratuite, est critiquable au regard du principe de légalité ancré dans la Constitution (DOC 54 1851/001, p. 48). Le ministre pourrait-il fournir des informations supplémentaires à ce sujet? Une observation similaire a été formulée à la suite de l’évaluation de l’article 7 de l’avant-projet. Le Conseil d’État souligne que le membre de phrase “par instance pour chaque procédure contentieuse dans laquelle il l’assiste ou le représente” doit être précisé dans le texte même de la loi (*idem*, pp. 49-50).

Wat betreft het onderzoek naar de bestaansmiddelen (dat het bureau voor juridische bijstand voor zijn rekening neemt), denkt de spreker dat er misschien kan worden samengewerkt met de OCMW's, die op dat punt voor de toepassing van de OCMW-wet al op heel wat ervaring kunnen bogen.

Mevrouw Goedele Uyttersprot (N-VA) onderstreept het belang van de voorliggende hervorming die naar haar oordeel evenwichtig is.

Ten aanzien van de kritiek als zou de billijke en eerlijke vergoeding van de prestaties erdoor onder druk komen, herhaalt zij dat de afgelopen jaren gebleken is dat de kredieten voor de juridische tweedelijnsbijstand evenredig gestegen zijn met het aantal dossiers (zie dienaangaande het verslag van de hoorzitting dat als bijlage bij dit verslag is gevoegd). Bovendien merkt de spreker op dat de financiële noden onder controle zullen worden gehouden doordat misbruiken en overconsumptie beter zullen kunnen worden bestreden en, anderzijds, dat het wetsvoorstel DOC 54 1851/001 voorziet in de oprichting van een fonds dat voor extra middelen zal zorgen.

Voorts wenst de spreker dat de minister zijn oordeel geeft over de alternatieve voorstellen van haar partij met het oog op een strengere aanpak van overconsumptie. Die voorstellen komen erop neer dat er een beperking van het aantal gerechtelijke dossiers per begunstigde wordt ingevoerd en dat er per extra gerechtelijk dossier in hoofde van dezelfde begunstigde, wordt voorzien in een graduele verhoging van het remgeld (zie dienaangaande ook het verslag van de hoorzitting dat als bijlage bij dit verslag is gevoegd).

Mevrouw Uyttersprot is ten slotte tevreden dat de minister een elektronisch platform op stapel heeft staan dat het beheer van de juridische tweedelijnsbijstand zal vergemakkelijken.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (Open Vld) onderschrijft de op stapel staande hervorming die tegemoet komt aan het nijpend probleem: de gestage toename van het aantal dossiers in de juridische tweedelijnsbijstand. Zij benadrukt dat de ontworpen regelingen overlegd werden met de advocatenordes.

De spreker vermeldt de volgende elementen die zij positief evalueert.

1. de brede waaier aan mogelijke sancties voor advocaten;
2. de invoering van de mogelijkheid om de begunstigde onder bepaalde voorwaarden een vergoeding aan te

En ce qui concerne l'examen des moyens d'existence (que le bureau d'aide juridique prend à son compte), l'intervenante estime qu'une collaboration pourrait être instaurée avec les CPAS, qui bénéficient déjà d'une large expérience dans ce domaine pour l'application de la loi sur les CPAS.

Mme Goedele Uyttersprot (N-VA) souligne l'importance de la réforme à l'examen, qui, à son estime, est équilibrée.

En ce qui concerne les critiques selon lesquelles le projet compromettrait le caractère juste et équitable de la rémunération des prestations, elle répète qu'il est apparu, ces dernières années, que les crédits alloués à l'aide juridique de deuxième ligne ont augmenté proportionnellement au nombre de dossiers (voir à ce sujet le rapport d'audition joint en annexe au présent rapport). L'intervenante souligne en outre que les besoins financiers seront maîtrisés, étant donné que l'on pourra mieux lutter contre les abus et la surconsommation, et que, d'autre part, la proposition de loi DOC 54 1851/001 prévoit la création d'un fonds dans lequel on pourra puiser des moyens supplémentaires.

L'intervenante souhaite par ailleurs entendre l'avis du ministre sur les propositions alternatives de son parti visant à lutter plus vigoureusement contre la surconsommation. Ces propositions visent, en substance, à introduire une limite du nombre de dossiers judiciaires par bénéficiaire, et à prévoir également une hausse graduelle de la contribution personnelle par dossier judiciaire supplémentaire dans le chef d'un même bénéficiaire (voir également, à ce sujet, le rapport d'audition joint en annexe au présent rapport).

Mme Uyttersprot se réjouit enfin que le ministre ait mis en chantier la création d'une plateforme électronique qui facilitera la gestion de l'aide juridique de deuxième ligne.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (Open Vld) souscrit à la réforme envisagée, qui devrait résoudre le problème aigu de l'augmentation constante du nombre de dossiers d'aide juridique de deuxième ligne. Elle souligne que les dispositions du projet ont fait l'objet d'une concertation avec les ordres des avocats.

L'intervenante mentionne les éléments suivants, qu'elle juge positifs:

1. le large éventail de sanctions possibles pour les avocats;
2. l'instauration de la possibilité de réclamer au bénéficiaire, sous certaines conditions, le paiement d'une

rekenen indien de tussenkomst van de advocaat geleid heeft tot de ontvangst van voldoende geldsommen;

3. de invoering van een billijk remgeld (rekening houdende met de mogelijkheid tot vrijstelling);

4. een zekere harmonisering van de eerste- en tweedelijnsbijstand.

Mevrouw Lahaye-Battheu benadrukt afsluitend dat de nodige waakzaamheid aan de dag moet worden gelegd bij het opstellen van de nieuwe nomenclatuur. Zo mag er bijvoorbeeld niet uit het oog worden verloren dat de behandeling van familierechtelijke dossiers veel tijd en energie vergt en dat dient te worden beloond. Daarnaast vraagt zij de nodige aandacht voor de honorering van prestaties met betrekking tot bemiddeling en minnelijke schikking. Die minnelijke schikking dient trouwens te worden toegevoegd aan de lijst van te honoreren prestaties.

Mevrouw Özlem Özen (PS) vindt dat dit wetsontwerp is gebaseerd op de onjuiste veronderstelling van een onverantwoorde overconsumptie inzake juridische bijstand. Het doel is een responsabilisering van de armsten, maar dat doet ene probleem rijzen. Alle gehoorde personen, inclusief de ordes van advocaten, hebben aangegeven dat de vermeende misbruiken uitzondering zijn en niet de regel. Waarom dan remgeld ingesteld, als de misstanden marginaal zijn en er in artikel 508/14 van het Gerechtelijk Wetboek al een procedure staat waarmee men kennelijk ongegronde aanvragen kan afwijzen?

Voor de spreekster beoogt de regering in feite de kleine zaken die voor het gerecht niet interessant zijn gelet op de betrokken bedragen of belangen. Het is een opvatting van het gerecht die getuigt van misprijzen voor de meest kwetsbaren. De spreekster vindt van haar kant dat er geen kleine zaken zijn en dat iedereen het fundamentele recht op toegang tot het gerecht moet hebben. Vele rechtzoekenden voelen zich in hun benadering van het gerecht al geremd door schaamte of onwetendheid in verband met hun eigen rechten en de regering voegt daar een financiële barrière aan toe, die in tegenstelling tot wat zij beweert, helemaal niet symbolisch is. Het remgeld versterkt het gevoel van een justitie die door de zwaksten als bestraffend wordt ervaren, die zij er niet langer toe komen eisende partij te zijn, maar alleen nog als verwerende partij een rol spelen. Het recht om naar de rechter te stappen wordt hun niet gegund.

De spreekster vindt dat het gerecht er zou bij winnen mocht het voor iedereen toegankelijk zijn. Hier integendeel, gaat men een gerecht dat al aan vertrouwen

indemnité lorsque l'intervention de l'avocat a débouché sur la perception de sommes d'argent suffisantes;

3. l'instauration d'une contribution personnelle équitable (compte tenu de la possibilité d'exemption);

4. une certaine harmonisation entre l'aide de première ligne et l'aide de deuxième ligne.

Mme Lahaye-Battheu conclut en soulignant qu'il faudra faire preuve de la vigilance nécessaire au moment de rédiger la nouvelle nomenclature. On ne peut par exemple pas perdre de vue que le traitement de dossiers relevant du droit de la famille requiert beaucoup de temps et d'énergie, et que ce travail mérite d'être rétribué. Elle demande par ailleurs que l'on prête dûment attention au paiement des prestations en matière de médiation et de transaction. La transaction devrait d'ailleurs être ajoutée à la liste des prestations à honorer.

Mme Özlem Özen (PS) est d'avis que ce projet de loi est fondé sur la croyance erronée d'une surconsommation injustifiée de l'aide juridique. Il vise à responsabiliser les plus pauvres, ce qui pose problème. Toutes les personnes auditionnées, y compris les ordres des avocats, ont indiqué que les prétendus abus étaient l'exception et non la règle. Pourquoi faut-il alors mettre en œuvre un ticket modérateur si les abus sont à la marge, et alors qu'il existe déjà une procédure prévue à l'article 508/14 du Code judiciaire permettant de rejeter les demandes manifestement mal fondées?

Pour l'oratrice, le gouvernement vise en fait les petites affaires qui n'intéressent pas la justice vu les sommes ou les intérêts en jeu. C'est une conception de la justice qui méprise les plus vulnérables. Mme Özen considère au contraire qu'il n'y a pas de petit conflit et que tout le monde doit avoir le droit fondamental d'accéder à la justice. Beaucoup de justiciables sont déjà freinés dans leurs démarches vis-à-vis de la justice par la honte ou la méconnaissance de ses propres droits, et le gouvernement vient ajouter un obstacle financier qui n'est pas du tout symbolique contrairement à ce qu'il prétend. Le ticket modérateur renforce le sentiment d'une justice vécue comme punitive par les plus faibles qui n'arrivent plus à être demandeurs en justice mais se retrouvent uniquement dans le rôle de la partie défenderesse. On leur nie ce droit à aller en justice.

L'intervenante est d'avis que cela renforcerait pourtant la justice d'être accessible à tous. Ici, au contraire, on va affaiblir une justice qui est pourtant déjà en mal

heeft moeten inboeten, en de beschermende rol van de Staat verzwakken. Een conflict dat niet wordt beheerd, verdwijnt daarom nog niet. De uitkomst ervan zal dan worden bepaald door willekeur en door het recht van de sterkste. Dat alles leidt uiteindelijk tot een verzwakking van de rechtsstaat.

Het begrip “bestaansmiddelen”, dat in de plaats zou komen van “inkomsten” van de persoon die om juridische bijstand vraagt, vindt de spreekster een aantrekkelijk idee, maar dat vele vragen oproept waarop het wetsontwerp geen antwoord geeft. Het is dus een verkeerd goed idee. Hoe moet men het begrip “bestaansmiddelen” immers definiëren? Hoe kan men de bestaansmiddelen nagaan als er geen vermogenskadaster bestaat en er geen informatie wordt uitgewisseld tussen de bureaus voor juridische bijstand en de belastingadministratie? De bureaus voor juridische bijstand zijn niet opgeleid om maatschappelijke enquêtes uit te voeren ter controle van dat criterium. Bovendien dreigt dit voor de aanvragers voor nieuwe administratieve demarches te zorgen, waardoor men nog meer wordt ontmoedigd om op juridische bijstand een beroep te doen.

De spreekster vraagt of er statistieken bestaan over het aantal mensen die juridische bijstand vragen, terwijl zij over voldoende bestaansmiddelen beschikken om een advocaat onder de arm te nemen. Is die belasting, die men op alle aanvragers legt, in het licht van die misbruiken wel verantwoord?

Voorts vindt de spreekster het idee van een fonds ter financiering van de juridische bijstand demagogisch en nutteloos. Waar is het verband tussen juridische bijstand en strafrechtelijke veroordeling? Zoiets kan ten opzichte van de burgerrechtelijke procedures discriminerend blijken, zoals de HRJ heeft gesteld. De afdeling Wetgeving van de Raad van State zou haar advies over dit wetsvoorstel moeten geven. Het wetsvoorstel beoogt personen die al van bij de aanvang in een sociaal heel moeilijk situatie verkeren, en er dreigen insolventieproblemen, zoals nu al blijkt in verband met de bijdragen aan het fonds voor de slachtoffers van opzettelijke gewelddaden. Die regeling lijkt dus niet houdbaar en dreigt uiteindelijk afbreuk te doen aan de schadeloosstelling van de slachtoffers.

Artikel 17 van het wetsontwerp is bedoeld om te beantwoorden aan het arrest-Anakomba van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens van 10 maart 2009

De interpretatie van de regering illustreert goed haar opvatting van gerechtigheid. De regering is van oordeel dat alleen het feit van toegang te hebben tot de rechter om met spoed een grondrecht te verdedigen, een fundamenteel recht is. Dat is een al te restrictieve

de confiance, ainsi que le rôle protecteur de l'État. Un conflit qui n'est pas géré ne disparaît pas pour autant. Son issue sera alors dictée par l'arbitraire et la loi du plus fort. Tout cela conduit *in fine* à un affaiblissement de l'État de droit.

Concernant la notion de “moyens d'existence” qui serait utilisée à la place des “revenus” de la personne faisant appel à l'aide juridique, l'oratrice considère l'idée séduisante mais elle soulève beaucoup de questions auxquelles ne répond pas le projet de loi. C'est donc une fausse bonne idée. Comment définir en effet la notion de “moyens d'existence”? Comment vérifier ces moyens d'existence en l'absence de cadastre de patrimoine et d'échange d'informations entre les bureaux d'aide juridique et l'administration fiscale? Les bureaux d'aide juridique ne sont pas formés pour mener des enquêtes sociales permettant de vérifier ce critère. Cela risque en outre de créer de nouvelles démarches administratives pour les demandeurs qui vont encore plus les décourager de faire appel à l'aide juridique.

L'oratrice demande s'il existe des statistiques concernant le nombre de personnes qui font appel à l'aide juridique alors qu'ils disposaient de moyens d'existence suffisants pour faire appel à un avocat. Cette charge que l'on fait peser sur tous les demandeurs est-elle justifiée au regard de ces abus?

Par ailleurs, Mme Özen considère que l'idée du fonds pour financer l'aide juridique est démagogique et inutile. Où est le lien entre l'aide juridique et la condamnation pénale? Cela peut s'avérer discriminatoire vis-à-vis de la procédure civile, comme l'a dit le CSJ. La section législation du Conseil d'État devrait donner son avis concernant cette proposition. La proposition vise des personnes dans une situation sociale déjà très difficile dès l'origine, et il risque d'y avoir des problèmes d'insolvabilité comme on le constate déjà actuellement concernant les contributions au fonds d'aide aux victimes d'actes intentionnels de violence. Le système ne semble donc pas tenable et risque de porter *in fine* atteinte à l'indemnisation des victimes.

L'article 17 du projet de loi entend répondre à l'arrêt Anakomba rendu par la Cour européenne des droits de l'homme le 10 mars 2009.

L'interprétation du gouvernement illustre bien sa conception de la justice. Le gouvernement considère que ce qui constitue un droit fondamental, c'est uniquement de pouvoir accéder à la justice afin d'y défendre urgemment un droit fondamental. C'est

interpretatie van artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, dat geen onderscheid maakt naargelang van de oorzaken. Door bovendien van de illegalen te eisen dat ze getracht hebben hun situatie te regulariseren, zal men hen alleen maar verder in de clandestiniteit duwen.

De spreekster geeft aan dat ze de bepalingen van het wetsontwerp onderschrijft waarbij wordt voorzien in strengere controle en bestraffing van de ordes, wat een welkome verbetering is. Zij steunt daarenboven de wijziging inzake rechtsbijstand, omdat de beslissing van het bureau voor juridische bijstand het bewijs vormt van voldoende middelen.

Tot slot deelt zij echter mee dat haar fractie het wetsontwerp niet zal steunen, omdat het in strijd is met het concept solidariteit. Het komt erop neer dat men solidariteit van de armen vraagt om de inkomsten van de rijksten te vrijwaren, terwijl de misbruiken inzake tweedelijsrechtsbijstand onbeduidend zijn, en dit wetsontwerp dus fundamenteel antisociaal is.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) staat vooreerst stil bij het voorgenomen behoud van het systeem van de gesloten enveloppe. Hij vreest nieuwe financieringsproblemen gelet op de verwachte stijging van het aantal dossiers in de juridische tweedelijsbijstand. De regering en de leden van de partijen die deel uitmaken van de meerderheid houden voor dat, mede dankzij de oprichting van het fonds voor de juridische tweedelijsbijstand (zie wetsvoorstel DOC 54 18151/001), er zich geen problemen zullen voordoen, doch de heer Van Hecke trekt dit in twijfel. De spreker verwacht dat het systeem ondergefinancierd zal zijn. Hij stipt daarbij aan dat de belabberde economische toestand op zich al zal leiden tot een stijging van het aantal gerechtelijke procedures.

Daarnaast is de heer Van Hecke van oordeel dat ervaren advocaten die hun opdracht met de nodige beroepsernst willen vervullen, dreigen af te haken indien het systeem van de juridische tweedelijsbijstand geen billijke en economisch leefbare vergoeding kan verzekeren. Dat moet worden vermeden. De spreker leidt uit artikel 3 van het wetsontwerp af dat de regering dit ook inziet, aangezien in het ontworpen derde lid van artikel 508/7 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de Orde van Advocaten kan voorzien in een verplichte inschrijving van advocaten.

Wat de beoogde oprichting van het fonds voor juridische tweedelijsbijstand betreft, vraagt de heer Van Hecke of men ervoor zal zorgen dat beide regelingen

une interprétation trop restrictive de l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme, qui n'opère pas de distinction en fonction des causes. En outre, le fait d'exiger des illégaux qu'ils aient tenté de régulariser leur situation ne fera que les enfoncer dans la clandestinité.

L'oratrice indique qu'elle souscrit aux dispositions du projet de loi prévoyant un renforcement du pouvoir de contrôle et de sanction des ordres, ce qui constitue une amélioration bienvenue. En outre, elle soutient la modification de l'assistance judiciaire en ce que la décision du bureau d'aide juridique constitue la preuve des moyens suffisants.

Cependant, elle précise que son groupe ne soutiendra pas ce projet de loi qui est contraire à la notion de solidarité. Cela revient à exiger de la solidarité entre les pauvres afin d'exonérer les revenus des plus nantis, alors que les abus en matière d'aide juridique de seconde ligne sont insignifiants, et ce projet est donc fondamentalement antisocial.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) s'attarde tout d'abord sur le maintien prévu du système de l'enveloppe fermée. L'intervenant craint l'apparition de nouveaux problèmes de financement eu égard à l'augmentation attendue du nombre de dossiers d'aide juridique de deuxième ligne. Le gouvernement et les membres des partis de la majorité soutiennent qu'aucun problème ne se posera, notamment grâce à la création du fonds d'aide juridique de deuxième ligne (voir la proposition de loi DOC 54 1851/001). M. Van Hecke doute qu'il en soit ainsi. L'intervenant a le sentiment que le système sera sous-financé. Il souligne à cet égard que le contexte économique morose entraînera déjà à lui seul une augmentation du nombre de procédures judiciaires.

M. Van Hecke estime par ailleurs que les avocats expérimentés qui souhaitent remplir leur mission avec tout le sérieux nécessaire risquent de renoncer à participer au système de l'aide juridique de deuxième ligne s'ils n'ont pas l'assurance d'être rémunérés de manière juste et économiquement viable. Il faut éviter une telle situation. L'intervenant déduit de l'article 3 du projet de loi à l'examen que le gouvernement a, lui aussi, conscience de ce problème. En effet, l'alinéa 3, proposé, de l'article 508/7 du Code judiciaire dispose que l'Ordre des avocats peut prévoir l'inscription obligatoire d'avocats.

En ce qui concerne le projet de création d'un fonds d'aide juridique de deuxième ligne, M. Van Hecke demande si l'on veillera à ce que les deux réglementations

(deze voorzien in het wetsontwerp en deze voorzien in wetsvoorstel DOC 54 1851/001) gelijktijdig in werking zullen treden.

Voorts wenst hij meer duidelijkheid over de middelen die het fonds zullen spijzen. Hoe zal de voorgestelde regeling zich verhouden tot de voorgenomen uitbreiding van het betalingsbevel (waardoor er geen veroordeling meer is)? Is men zinnens om de bijdrageverplichting uit te breiden tot de administratieve geldboetes die worden opgelegd? Is de bijdrage ook verschuldigd in rechtszaken met betrekking tot verkeersovertredingen?

Algemeen gezien denkt de heer Van Hecke dat de nieuwe regeling de toegang tot Justitie verder zal beperken. Deze evolutie wordt nog versterkt door een reeks van drempelverhogende maatregelen van de afgelopen jaren. De spreker denkt daarbij aan de onderwerping van prestaties van advocaten aan de BTW, de regeling inzake de rechtsplegingsvergoedingen en de recente verhoging van de rolrechten.

Voorts heeft de heer Van Hecke de volgende vragen.

1. Is het niet vreemd dat de regeling inzake het remgeld ook geldt in geval van gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand (zie dienaangaande ook het verslag van de hoorzitting dat als bijlage bij dit verslag is gevoegd)?

2. Is het sop de kool wel waard indien de regering ervoor zou opteren om een “bescheiden” remgeld van 10 à 15 euro op te leggen? De administratie van het systeem en de kosten verbonden aan de inning neutraliseren misschien wel de opbrengsten (zie dienaangaande ook het verslag van de hoorzitting dat als bijlage bij dit verslag is gevoegd);

3. Waarom is de regeling inzake het remgeld ook van toepassing op verweerders? Is het niet onheus om deze categorie van rechtzoekenden te bestraffen? (Zij hebben er toch niet voor gekozen om een beroep te doen op het gerecht?) Bovendien is het toch mogelijk dat de voorkeur van de verweerder in kwestie eigenlijk uitging naar een minnelijke schikking maar dat de houding of de voorwaarden van de eiser dit onmogelijk maakten.

De heer Van Hecke verbaast zich ook over de rubriek “Kansarmoedebestrijding” van de geïntegreerde impactanalyse van de regering. De regering is van oordeel dat er een positieve impact zal zijn. De spreker ziet evenwel niet goed in hoe dat mogelijk kan zijn, nu men de begunstigde zal verplichten een remgeld te betalen. Met enige zin voor ironie stelt hij wel vast dat rubriek

(celle prévue par le projet de loi à l'examen et celle contenue dans la proposition de loi DOC 54 1851/001) entrent en vigueur en même temps.

L'intervenant souhaiterait enfin obtenir des précisions quant aux moyens qui alimenteront le fonds. Comment la réglementation proposée s'articulera-t-elle par rapport à l'élargissement prévu de l'injonction de payer (dans le cadre duquel il n'y a plus de condamnation)? A-t-on l'intention d'élargir la contribution obligatoire aux amendes administratives qui seront infligées? La contribution sera-t-elle également due dans les dossiers judiciaires relatifs à des infractions routières?

De façon générale, M. Van Hecke pense que le nouveau dispositif limitera encore un peu plus l'accès à la Justice. Cette évolution est encore renforcée par une série de mesures dissuasives des années précédentes. L'intervenant pense à cet égard à l'assujettissement des prestations d'avocats à la TVA, au régime des indemnités de procédure et à la récente augmentation des droits de mise au rôle.

M. Van Hecke pose par ailleurs les questions suivantes.

1. N'est-il pas étrange que le système de ticket modérateur s'applique également en cas d'aide juridique de deuxième ligne partiellement gratuite (voir à cet égard également le rapport d'audition annexé au présent rapport)?

2. Le jeu en vaut-il la chandelle pour le gouvernement d'imposer un ticket modérateur “modeste” de 10 à 15 euros? L'administration du système et les frais liés à la perception neutralisent peut-être les recettes (voir à cet égard aussi le rapport d'audition annexé au présent rapport);

3. Pourquoi le système de ticket modérateur s'applique-t-il également aux défendeurs? N'est-il pas désobligeant de pénaliser cette catégorie de justiciables? (ils n'ont quand même pas choisi de faire appel à l'appareil judiciaire). En outre, il est quand même possible que défendeur en question préférerait en fait une transaction mais que l'attitude ou les conditions de la partie demanderesse l'en ont empêché.

M. Van Hecke s'étonne aussi de la rubrique “Lutte contre la pauvreté” de l'analyse d'impact intégrée du gouvernement. Le gouvernement estime qu'il y aura un impact positif. L'intervenant ne voit cependant pas bien comment cela pourra être possible, maintenant que l'on obligera le bénéficiaire de payer un ticket modérateur. Avec un certain sens de l'ironie, il constate cependant

20 van de impactanalyse waarheidsgetrouw is (positieve invloed op het budget van de overheid).

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) beantwoordt de opmerkingen en vragen met betrekking tot wetsvoorstel DOC 54 1851/001.

De spreekster bevestigt in de eerste plaats dat de bijdrage zal verschuldigd zal zijn in alle gevallen waarin er een strafrechtelijke veroordeling is of een minnelijke schikking, dus ook inzake wegverkeer.

Voorts legt zij uit dat de beoogde regeling uitgaat van het beginsel dat wie gebruik maakt/moet maken van het gerecht, daarvoor een bijdrage dient te betalen. De beperking van het stelsel tot strafzaken, wordt mede verantwoord doordat er in strafzaken geen remgeld dient te worden betaald volgens de regeling waarin het wetsontwerp voorziet.

De heer Philippe Goffin (MR) geeft aan dat dit wetsontwerp verscheidene fundamentele aspecten van de juridische bijstand hervormt. De gemaakte keuzes beogen een responsabilisering van alle actoren: dat is een goede zaak. Bovenal is dat cruciaal om de bestendigheid van de juridische tweedelijnsbijstand te waarborgen: men kan niet werkeloos toekijken gelet op de voortdurende stijging van het aantal gesloten dossiers, die nog zal toenemen met hervormingen zoals Salduz II.

Vanzelfsprekend valt te betreuren dat nog altijd wordt gewerkt met een gesloten enveloppe of – dankzij het fonds – met een halfopen enveloppe, maar dat lijkt de spreker niet het belangrijkste. Belangrijk is dat beginsele en werkwijzen worden ingesteld waarmee het aantal procedures en de uitgaven voor juridische bijstand in de hand kunnen worden gehouden. Zelfs al was de begrotingstoestand gunstiger en ook al was er een open enveloppe mogelijk geweest, toch zou niet kunnen worden afgezien van die hervormingswerkzaamheden van de juridische bijstand.

Dit wetsontwerp zal meerdere veranderingen te weegbrengen, vooral dan inzake de aanpak van de actoren in het veld, vooral de advocaten en de bureaus voor juridische bijstand. Het moet in werking treden op 1 september 2016 zodat het op het nieuwe gerechtelijk jaar van toepassing is. Veel veranderingen zullen dus direct toepasselijk zijn, maar tot dusver zijn er nog maar weinig zekerheden omtrent de manier waarop die zullen gebeuren. De spreker neemt zijn betoog dus te baat om praktische vragen door te spelen die door de actoren werden opgeworpen.

Veel van die vragen houden uiteraard verband met de nieuwe nomenclatuur: die nieuwe nomenclatuur en

que la rubrique 20 de l'analyse d'impact est exacte (incidence positive sur le budget des autorités).

Mme Sophie De Wit (N-VA) répond aux observations et questions relatives à la proposition de loi DOC 54 1851/001.

L'intervenante confirme en premier lieu que la contribution sera due dans tous les cas où il y a une condamnation pénale ou une transaction, donc également en matière de roulage.

Elle explique par ailleurs que le système visé repose sur le principe que la personne qui recourt/doit recourir à la justice doit pour ce faire payer une contribution. La limitation du système aux affaires pénales est notamment justifiée par le fait qu'aucun ticket modérateur ne doit, selon le système prévu par le projet de loi à l'examen, être payé dans les affaires pénales.

M. Philippe Goffin (MR) indique que ce projet de loi réforme plusieurs aspects fondamentaux de l'aide juridique. Les orientations prises vont dans le sens de la responsabilisation de tous les acteurs: c'est une bonne chose. Surtout, c'est essentiel pour garantir la pérennité de l'aide juridique de deuxième ligne: on ne peut pas rester sans rien faire devant l'augmentation constante du nombre de dossiers clôturés, qui va encore s'accroître avec des réformes telles que Salduz II.

On peut évidemment regretter que l'on soit toujours dans le cadre d'une enveloppe fermée ou, grâce au fonds, dans une enveloppe semi-ouverte, mais cela ne me semble pas le plus important. Ce qui est important, c'est de mettre en place des principes et des méthodes de travail qui permettent de garder sous contrôle le nombre de procédures ainsi que les dépenses liées à l'aide juridique. Même si la situation budgétaire était plus favorable et qu'une enveloppe ouverte était possible, nous ne pourrions pas faire l'économie de ce travail de réforme de l'aide juridique.

Ce projet de loi va entraîner plusieurs changements dans la pratique des acteurs de terrain, avocats et bureaux d'aide juridique principalement. Il doit entrer en vigueur le 1er septembre 2016 pour s'appliquer à la nouvelle année judiciaire. Beaucoup de changements vont donc être directement applicables, mais il y a à ce jour peu de certitudes sur la manière dont ceux-ci vont s'opérer. L'orateur profite donc de son intervention pour relayer des questions pratiques soulevées par les acteurs.

Beaucoup de ces questions sont évidemment liées à la nouvelle nomenclature: cette nouvelle nomenclature

het wetsontwerp gaan hand in hand en kunnen niet afzonderlijk van elkaar worden geanalyseerd.

De heer Goffin stelt enkele vragen over die nieuwe nomenclatuur.

1. Kan de minister een overzicht geven van die nieuwe nomenclatuur?

2. Kan de minister een idee geven van de waarde van het punt?

3. Indien voortaan 1 punt gelijk is aan 1 uur, hoe zal de advocaat dan de aan een dossier bestede tijd moeten verantwoorden?

4. Hoe zullen de mogelijkheden om het aantal toegekende punten te verhogen of te verlagen, worden beoordeeld? In welke omstandigheden zal dat worden aanvaard? Het lijkt belangrijk de schommelingen in verhouding tot het in de nomenclatuur bepaalde aantal punten te beperken om de controle door de bureaus voor juridische bijstand niet te zeer te bemoeilijken en om geschillen te beperken.

5. De nieuwe nomenclatuur zou in de toekomst een terugbetaling van de advocatenkosten mogelijk maken: zal die terugbetaling volledig of gedeeltelijk zijn? Zal, in de wetenschap dat de btw op onder juridische bijstand vallende prestaties 0 % bedraagt, hetzelfde gelden voor de kostenterugbetalingen in dat verband? Zo niet, welk percentage zal dan toepasselijk zijn?

6. Houdt de nieuwe nomenclatuur rekening met de recente veranderingen inzake procedures ingevolge de "potpourri"-wetten I, II en III?

Herziening van de advocatensanctieprocedure

De nieuwe sancties waarover de Ordes de beschikking krijgen om tekortkomingen van de advocaten te bestraffen, vormen een maatregel die door alle betrokkenen wordt toegejuicht en gewaardeerd, en die wordt geëist door de bureaus voor juridische bijstand.

Harmonisatie van de voorwaarden om aanspraak te kunnen maken op juridische tweedelijnsbijstand

Voortaan komen de bestaansmiddelen en niet meer de inkomsten in aanmerking om te bepalen wie al dan niet aanspraak kan maken op juridische bijstand. Er zal een platform worden uitgebouwd. Welke machtigingen zullen vereist zijn om dat platform te bevragen? Op grond waarvan zal het bureau voor juridische bijstand toegang kunnen hebben tot een aantal gegevens die privé zijn?

et ce projet de loi vont de pair et ne peuvent être analysés l'un sans l'autre.

M. Goffin pose quelques questions concernant cette nouvelle nomenclature:

1. Le ministre peut-il donner un aperçu de cette nouvelle nomenclature?

2. Le ministre peut-il donner une idée de la valeur du point?

3. Si désormais, 1 point est égal à 1 heure, comment l'avocat va-t-il devoir justifier le temps passé sur un dossier?

4. Comment vont être appréciées les possibilités d'augmenter ou de diminuer le nombre de points attribués? Dans quelles circonstances cela sera-t-il accepté? Il semble important de limiter les variations par rapport au nombre de points déterminé dans la nomenclature afin de ne pas excessivement compliquer le contrôle des bureaux d'aide juridique et de limiter les litiges.

5. La nouvelle nomenclature permettrait à l'avenir un remboursement des frais des avocats: ce remboursement sera-t-il total ou partiel? Sachant que la TVA sur les prestations relevant de l'aide juridique est à 0 %, en ira-t-il de même pour les remboursements de frais dans ce cadre? Si non, quel sera le taux applicable?

6. La nouvelle nomenclature tient-elle compte des modifications récentes des procédures intervenues avec les lois "pot-pourri" I, II et III?

Révision de la procédure de sanction des avocats

Les nouvelles sanctions à la disposition des Ordres pour sanctionner les manquements des avocats constituent une mesure saluée et appréciée par tous les intervenants, et réclamée par les bureaux d'aide juridique.

Harmonisation des conditions d'accès de l'aide juridique de deuxième ligne

Ce sont les moyens d'existence qui entreront désormais en ligne de compte pour déterminer qui peut bénéficier ou non de l'aide juridique, et plus les ressources. Une plateforme va être mise en place. Quelles seront les autorisations nécessaires pour interroger cette plateforme? Sur quelle base le bureau d'aide juridique pourra-t-il avoir accès à une série d'informations qui relèvent du caractère privé des données?

Invoering van het beginsel dat de begunstigde een financiële bijdrage betaalt

Er komt een bijdrage op twee vlakken: een voor de aanwijzing van de advocaat en een per instantie waarbij de aangewezen advocaat zal moeten optreden namens de begunstigde.

De invoering van die bijdrage beoogt de actoren te responsabiliseren: het is niet de bedoeling de toegang van de minstvermogenden tot het gerecht te hinderen (het bewijs daarvan zijn de vele in uitzicht gestelde uitzonderingen op die betaling), maar wel tot nadenken aan te zetten alvorens een geschilprocedure in te stellen.

Het recht van de advocaat op de uitbetaling van een vergoeding

Wanneer de begunstigde dankzij het optreden van de advocaat geldbedragen heeft ontvangen waardoor, mochten die op de dag van de aanvraag hebben bestaan, de begunstigde niet in de mogelijkheid had verkeerd te voldoen aan de voorwaarden om op die bijstand aanspraak te maken, moet de advocaat dit meedelen aan het bureau voor juridische bijstand, dat hem dan de toestemming kan verlenen om bedragen te innen in plaats van de vergoeding op grond van de punten.

Er wordt voorzien in drie bovengrenzen: de vergoeding wordt begrensd op 150 % van wat de advocaat zou hebben ontvangen naargelang van de punten; de vergoeding mag er niet toe leiden dat de door de begunstigde ontvangen geldsommen minder dan 250 euro bedragen; de vergoeding wordt begrensd op 50 % van de ontvangen geldsommen.

In uitzonderlijke omstandigheden kan het bureau voor juridische bijstand de advocaat ertoe machtigen geen rekening te houden met de eerste bovengrens.

De puntwaarde is pas bekend lang nadat het dossier is afgesloten; op welke basis zal dan het bedrag dat de advocaat mag innen, worden berekend?

Fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand

De oprichting van dit fonds is een uitstekende zaak. De spreker is het niettemin eens met twee bezwaren die door deskundigen tijdens de hoorzittingen werden geuit:

— ten eerste mag dit fonds niet in de plaats komen van de door de Staat aan de juridische bijstand toegevoegde begroting; het moet het evenwel mogelijk maken de puntwaarde voor de advocaten te waarborgen en dus worden opgevat als een aanvulling op de jaarlijks

Introduction du principe du paiement d'une contribution financière par le bénéficiaire

Il y aura une contribution à deux niveaux: pour la désignation de l'avocat; par instance au sein de laquelle l'avocat désigné devra intervenir au nom du bénéficiaire.

L'introduction de cette contribution vise à responsabiliser les acteurs: il ne s'agit pas d'entraver l'accès des plus démunis à la justice, et les nombreuses exceptions prévues au paiement de cette contribution le montrent, mais de provoquer une réflexion avant qu'une procédure contentieuse ne soit initiée.

Du droit de l'avocat au paiement d'indemnités

Lorsque l'intervention de l'avocat a permis au bénéficiaire de percevoir des sommes d'argent qui, si elles avaient existé au jour de la demande d'aide juridique, n'auraient pas permis à ce dernier d'entrer dans les conditions financières nécessaires pour bénéficier de cette aide, l'avocat doit en informer le bureau d'aide juridique qui pourra alors l'autoriser à percevoir des montants en lieu et place de la rémunération par les points.

Il y a trois limites posées: l'indemnité est plafonnée à 150 % de ce que l'avocat aurait perçu en fonction des points; l'indemnité ne peut avoir pour effet de réduire les sommes perçues pour le bénéficiaire à moins de 250€; l'indemnité est plafonnée à 50 % des sommes perçues.

En cas de circonstances exceptionnelles, le bureau d'aide juridique peut autoriser l'avocat à ne pas tenir compte de la première limite.

Étant donné que la valeur du point n'est connue que bien longtemps après la clôture du dossier, sur quelle base le montant que peut percevoir l'avocat va-t-il être calculé?

Fonds d'aide juridique de deuxième ligne

La création de ce fonds est une excellente chose. L'orateur partage néanmoins deux réserves émises par les personnes auditionnées:

— D'une part, ce fonds ne doit pas remplacer le budget alloué par l'État à l'aide juridique, mais doit permettre de garantir la valeur du point pour les avocats et doit donc intervenir en complément de l'enveloppe allouée annuellement. L'orateur se félicite toutefois que

toegewezen enveloppe. Het verheugt de spreker evenwel dat het voorstel van *Avocats.be*, dat inhoudt dat het fonds eveneens kan bijdragen tot de financiering van de bureaus voor juridische bijstand, in aanmerking wordt genomen: gelet op de toename van de werklast als gevolg van het ontwerp tot hervorming van de juridische bijstand, is het belangrijk dat de bureaus voor juridische bijstand de dossiers uitvoerig en strikt kunnen blijven controleren;

— ten tweede is de spreker van mening dat misschien moet worden nagedacht over andere financieringsbronnen voor dat fonds. De inningsgraad voor de strafrechtelijke geldboeten is verre van optimaal. Bovendien is de koppeling tussen een strafrechtelijk misdrijf en juridische bijstand niet evident, zoals dat het geval kan zijn voor opzettelijke gewelddaden. Het lijkt dus niet correct te zijn het bij die financieringsbron alleen te houden. Er kunnen andere mogelijkheden worden overwogen. De burgerlijke procedures, bijvoorbeeld, geven eveneens aanleiding tot de betaling van een procedurevergoeding: die zou met een klein percentage kunnen worden verhoogd om het fonds te stijven. Zulks sluit aan bij de responsabiliseringsgedachte: deze geldt voor de begunstigten van de juridische bijstand, maar ook voor eenieder die een beroep doet op het gerecht.

De heer Marcel Cheron (Ecolo-Groen) is van mening dat de Raad van State om advies moet worden gevraagd over de stijving van dat fonds alsook over het discriminatierisico. Hoe zal dat fonds concreet worden gestijfd? *Quid* met de inwerkingtreding ervan? Moet die samenvallen met die van het wetsontwerp?

Mevrouw Özlem Özen (PS) volgt dat standpunt. Zij wijst op het mogelijk discriminerende aspect van de maatregel en vraagt dat de Raad van State om advies zou worden gevraagd.

De heer Christian Brotcorne (cdH) herhaalt zijn vraag een kopie te ontvangen van het ministerieel besluit betreffende de nomenclatuur, zodat hij de verschillende elementen beter zou kunnen inschatten.

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) is van mening dat er geen discriminatie is. Het evenwicht zal immers voortvloeien uit het feit dat er in burgerlijke zaken een bijdrage zal zijn via het remgeld, en in strafrechtelijke zaken via deze bijdrage aan het fonds.

De heer Philippe Goffin (MR) preciseert dat hij het wetsvoorstel waarbij het fonds wordt ingevoerd, steunt, wat niet wegneemt dat een bredere reflectie kan worden gevoerd. Hij heeft nooit beweerd dat er hier sprake was van discriminatie.

la suggestion d'*Avocats.be*, qui vise à permettre que le fonds contribue également au financement des bureaux d'aide juridique, soit retenue: compte-tenu de l'augmentation de la charge de travail engendrée par le projet de réforme de l'aide juridique, il importe de permettre aux bureaux d'aide juridique de continuer à réaliser un contrôle exhaustif et précis des dossiers.

— D'autre part, l'orateur est d'avis qu'il faut peut-être réfléchir à d'autres sources d'alimentation pour ce fonds. Le taux de recouvrement des amendes pénales est loin d'être optimal. De plus, le lien entre infraction pénale et aide juridique n'est pas évident, comme cela peut être le cas pour les actes intentionnels de violence. Il ne semble donc pas juste de se limiter à cette seule source d'alimentation. D'autres pistes peuvent être envisagées. Par exemple, les procédures civiles donnent également lieu au paiement d'une indemnité de procédure: celle-ci pourrait être majorée d'un petit pourcentage pour alimenter le Fonds. Cela participe de l'idée de responsabilisation: celle-ci est valable pour les bénéficiaires de l'aide juridique, mais aussi pour toute personne qui fait appel à la justice.

M. Marcel Cheron (Ecolo-Groen) est d'avis qu'il faut interroger le Conseil d'État concernant l'alimentation de ce fonds, et le risque de discrimination. Comment ce fonds sera-t-il alimenté concrètement? Qu'en est-il de l'entrée en vigueur de ce fonds? Doit-elle être concomitante avec l'entrée en vigueur du projet de loi?

Mme Özlem Özen (PS) soutient ce point de vue. Elle insiste sur l'aspect potentiellement discriminatoire de la mesure et souhaite que l'avis du Conseil d'État soit demandé.

M. Christian Brotcorne (cdH) réitère sa demande d'obtenir une copie de l'arrêté ministériel concernant la nomenclature afin de pouvoir mieux apprécier les différents éléments.

Mme Sophie De Wit (N-VA) considère qu'il n'y a pas de discrimination. En effet, l'équilibre viendra du fait qu'en matière civile, il y aura une contribution via le ticket modérateur et en matière pénale, via cette contribution au fonds.

M. Philippe Goffin (MR) précise qu'il soutient la proposition de loi prévoyant le fonds, ce qui n'empêche qu'une réflexion plus élargie peut être menée. Il n'a jamais prétendu qu'il y avait ici une discrimination.

De minister gaat volmondig akkoord met wetsvoorstel DOC 54 1851/001, dat overigens deel uitmaakte van het regeerakkoord. Dat laatste voorzag in dat fonds alsook in een persoonlijke bijdrage en een herziening van de wetgeving inzake juridische tweedelijnsbijstand.

Le ministre souscrit totalement à la proposition de loi n° 1851 qui faisait d'ailleurs partie de l'accord de gouvernement. Celui-ci prévoyait ce fonds et aussi une contribution personnelle et une révision de la législation en matière d'aide juridique de deuxième ligne.

B. Antwoorden van de minister

De heer Koen Geens, minister van Justitie, onderstreept in de eerste plaats dat hij er, volledig in overeenstemming met het regeerakkoord, voor ijvert om de toegang tot Justitie te waarborgen voor eenieder, ook voor de minstbesteden. Daarbij zal uiteraard rekening moeten worden gehouden met, enerzijds, de financiële mogelijkheden van de betrokken rechtzoekende, maar ook met de kredieten die de Staat daarvoor redelijkerwijze ter beschikking kan stellen.

Over de betaling van een financiële bijdrage door de begunstigten

De minister legt uit dat het voornemen bestaat om de totale bijdrage per procedure te beperken tot 50 euro. Voor de aanstelling van de advocaat zal worden voorzien in een bijdrage van 20 euro. De minister benadrukt terzijde dat de regering verkiest om niet te spreken over een remgeld aangezien het niet de bedoeling is om een rem te zetten op de gerechtelijke procedures die worden ingesteld door rechtzoekenden die daarvoor gegronde redenen hebben. Voorts bestaat het plan om per procedure een persoonlijke bijdrage van 30 euro op te leggen. De minister legt daarbij uit dat het de bedoeling is om door middel van de aanmoediging van bemiddeling, zoveel als mogelijk te vermijden dat er een gerechtelijke procedure plaatsvindt. Hij meent ook dat het wetsontwerp geen afbreuk doet aan de standstill-verplichting die artikel 23 van de Grondwet oplegt (zie dienaangaande het advies van de Raad van State, DOC 54 1851/001, blz. 46-47).

Er wordt ook uitgelegd dat, bovenop de wettelijk bepaalde vrijstellingen en deze die bij koninklijk besluit kunnen worden vastgesteld, de bureaus voor de juridische bijstand een vrijstelling kunnen geven wanneer zij bij gemotiveerde beslissing vaststellen dat de betaling van een bijdrage de toegang tot Justitie ernstig zou belemmeren of ertoe zou leiden dat er geen sprake meer is van een eerlijk proces.

De minister concludeert dat de ontworpen regeling op dit punt evenwichtig is.

Over de vaststelling van de bestaansmiddelen

De minister licht toe dat er voor de vaststelling van de toereikendheid van de bestaansmiddelen (die zullen worden bepaald in een uitvoeringsbesluit) men geen rekening zal mogen houden met de eigen en enige gezinswoning en de uitgekeerde kinderbijslag. Omgekeerd zullen buitengewone schulden wel in rekening mogen worden gebracht.

B. Réponses du ministre

M. Koen Geens, ministre de la Justice, souligne tout d'abord qu'il s'emploie à garantir une Justice accessible à tous, également aux plus démunis, en parfaite conformité avec l'accord de gouvernement. À cet égard, il faudra évidemment tenir compte des possibilités financières du justiciable concerné, mais aussi des crédits que l'État est en mesure de mettre raisonnablement à disposition.

Du paiement d'une contribution financière par les bénéficiaires

Le ministre explique que le but est de limiter à 50 euros la contribution totale par procédure. Une contribution de 20 euros sera prévue pour la désignation de l'avocat. Le ministre insiste au passage sur le fait que le gouvernement préfère ne pas parler de ticket modérateur étant donné que le but n'est pas de mettre un frein aux procédures judiciaires qui sont engagées par des justiciables pour des motifs fondés. Il est en outre projeté d'imposer une contribution personnelle de 30 euros par procédure. Le ministre explique à cet égard que le but est d'éviter autant que possible qu'une procédure judiciaire soit engagée en encourageant la médiation. Il estime également que le projet de loi ne porte pas atteinte à l'obligation de *stand still* imposée par l'article 23 de la Constitution (voir, à cet égard, l'avis du Conseil d'État, DOC 54 1851/001, pages 46-47).

Il est également expliqué que, en plus des exemptions prévues par la loi et celles pouvant être fixées par arrêté royal, les bureaux d'aide juridique peuvent accorder une exemption lorsque ceux-ci constatent par décision motivée que le paiement d'une contribution est susceptible d'entraver gravement l'accès à la Justice ou d'avoir pour effet qu'il n'y aura plus de procès équitable.

Le ministre conclut en affirmant que la réglementation en projet est équilibrée sur ce point.

Concernant la détermination des moyens d'existence

Le ministre explique que pour établir si les moyens d'existence sont suffisants (ceux-ci seront déterminés dans un arrêté d'exécution), il ne pourra être tenu compte de l'habitation familiale unique propre, ni des allocations familiales versées. À l'inverse, le surendettement pourra entrer en ligne de compte.

Dat is bijvoorbeeld het geval bij faillissementen waarbij vastgesteld is dat de gefailleerde ongelukkig en te goeder trouw was.

De minister kan op dit ogenblik nog geen definitief uitsluitsel geven over de werkwijze die zal worden gevolgd om de toereikendheid van de bestaansmiddelen vast te stellen. Het overleg daarover wordt voortgezet, maar idealiter zou dit kunnen verlopen via het eerder aangehaalde elektronisch platform.

Over de betaling van de rolrechten, btw en rechtsplegingsvergoeding

Als antwoord op de kritiek dat er de laatste jaren een reeks van drempelverhogende maatregelen zijn getroffen, legt de minister uit dat er in het geval van kosteloze juridische tweedelijnsbijstand geen rolrechten dienen te worden betaald.

Op de toegekende punten moet er evenmin btw worden betaald, want dit zou voor de Staat neerkomen op een zinloze vestzak-broekzakoperatie.

Ten slotte legt de minister uit dat de te betalen rechtsplegingsvergoeding voor procedures waarin volledig of gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand wordt verstrekt, bij koninklijk besluit tot een minimum wordt verlaagd (in uitvoering van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek). Omgekeerd wordt de eventuele uit te keren rechtsplegingsvergoeding toegerekend op de toe te kennen punten.

Over de verhouding tussen de juridische eerstelijnsbijstand en de juridische tweedelijnsbijstand

De minister erkent dat beide systemen beter op elkaar zouden moeten kunnen aansluiten. Deze kwestie zal worden besproken tijdens de bevoegde interministeriële conferentie die in het najaar van 2016 plaatsvindt.

Over de verplichte inschrijving van advocaten

De minister erkent dat er kan worden voorzien in de verplichte inschrijving van advocaten. Hij licht toe dat het gaat om een wettelijke verankering van een praktijk die nu reeds door sommige balies wordt toegepast.

Er wordt opgemerkt dat er aanvankelijk was voorgesteld om wettelijk te bepalen dat elke advocaat een minimum aantal dossiers voor zijn rekening zou nemen. De advocatenordes hebben deze regeling evenwel afgewezen en hebben een alternatieve regeling gesuggereerd die in het wetsontwerp werd opgenomen.

Ce sera par exemple le cas dans des faillites où l'on constate que le failli a été malchanceux et qu'il était de bonne foi.

À ce stade, le ministre ne peut pas encore donner de réponse définitive quant à la méthode qui sera suivie pour déterminer le caractère suffisant des moyens d'existence. La concertation se poursuit à ce sujet, mais idéalement, elle pourrait s'effectuer par le biais de la plateforme électronique précédemment évoquée.

Concernant le paiement des droits de rôle, de la TVA et de l'indemnité de procédure

En réponse aux critiques formulées ces dernières années selon lesquelles une série de mesures ont été prises qui restreignent l'accès à la justice, le ministre explique que dans le cas de l'aide juridique gratuite de deuxième ligne, le justiciable ne doit pas payer de droits de rôle.

Les points attribués ne donnent pas lieu au paiement de la TVA car pour l'État cela reviendrait à une opération blanche, qui n'a aucun sens.

Enfin, le ministre explique qu'un arrêté royal (en exécution de l'article 1022 du Code judiciaire) réduira au maximum l'indemnité de procédure due dans le cadre de procédures où l'aide juridique de deuxième ligne totalement ou partiellement gratuite est dispensée. Inversement, l'indemnité de procédure éventuellement due sera imputée sur les points à attribuer.

Concernant le rapport entre l'aide juridique de première ligne et l'aide juridique de deuxième ligne

Le ministre admet qu'il faudrait pouvoir harmoniser davantage ces deux systèmes. Cette question sera débattue au cours de la conférence interministérielle compétente qui se tiendra à l'automne 2016.

Concernant l'inscription obligatoire des avocats

Le ministre reconnaît que l'inscription obligatoire des avocats peut être prévue. Il explique qu'il s'agit d'ancrer dans la loi une pratique qui est déjà appliquée par certains barreaux actuellement.

Il souligne que dans la proposition initiale, il avait été proposé que chaque avocat prenne en charge un nombre minimum de dossiers. Les ordres des avocats ont toutefois rejeté cette proposition et ont suggéré un autre système, qui a été repris dans le projet de loi.

Over de financiering van de juridische tweedelijns-bijstand, de vergoeding en de nomenclatuur

De minister legt uit dat de discussie over het behoud van het gesloten enveloppesysteem en de invoering van het open enveloppesysteem eerder semantisch van aard is, gelet op de regelmatige stijging van de kredieten. Hij treedt op dit punt mevrouw Uyttersprot bij.

Er wordt herhaald dat het door wetsvoorstel DOC 54 1851/001 beoogde fonds voor extra middelen zal zorgen. Deze worden op 15 à 20 miljoen euro geschat. Daardoor moet het op termijn mogelijk worden om stapsgewijs te evolueren naar een vergoeding van 75 euro per punt.

De minister erkent wel dat de toepassing van Europese richtlijn 2013/48/EU, betreffende de rechtsbijstand aan verdachten (verplichte omzetting tegen uiterlijk 27 november 2016) een stijging van de benodigde kredieten zal veroorzaken. Het beoogde fonds dient die stijging in eerste periode op te vangen.

Aangaande het fonds wordt ook uitgelegd dat de bijdragen die moeten worden betaald voor het beoogde fonds en voor het Slachtofferhulpfonds een zekere voorrang genieten ten aanzien van de bedragen die verschuldigd zijn voor het voldoen van de strafrechtelijke boete (zie dienaangaande artikelen 3 en 4 van wetsvoorstel DOC 54 1851/001).

Wat de nomenclatuur en de punten betreft, legt de minister uit dat het stelsel gelijkaardig is aan wat het stelsel dat van toepassing is op de prestaties inzake geneeskundige verzorging. Er wordt berekend hoeveel tijd het verrichten van een welbepaalde prestatie *gemiddeld* in beslag neemt. In functie daarvan worden de punten toegekend (waarbij één uur overeenkomt met één punt).

Er wordt benadrukt dat de prestaties in het kader van de bemiddeling in rekening zullen worden gebracht bij de vaststelling van de nieuwe nomenclatuur. Zij zullen naar waarde worden beoordeeld bij de vaststelling van de punten. De minister gaat ermee akkoord dat deze vorm van geschillenafhandeling moet worden aangemoedigd. Voorts legt hij uit dat het weinig zin heeft om te veel in detail te treden over hoe de nomenclatuur concreet zal worden vormgegeven. Dit is trouwens een uiterst delicate en complexe aangelegenheid.

De minister legt bovendien uit dat er wordt voorzien in een systeem dat moet toelaten om afwijkende prestaties in rekening te nemen bij de toekenning van de punten.

Concernant le financement de l'aide juridique de deuxième ligne, la rémunération et la nomenclature

Le ministre explique que la discussion sur le maintien du système de l'enveloppe fermée et sur l'introduction d'un système d'enveloppe ouverte est plutôt de nature sémantique, compte tenu de l'augmentation régulière des crédits. Sur ce point, il rejoint le point de vue de Mme Uyttersprot.

Le ministre répète que le fonds visé par la proposition de loi DOC 54 1851/001 permettra de dégager des moyens supplémentaires, estimés à 15 à 20 millions d'euros. Il devrait ainsi être possible d'atteindre progressivement une indemnité d'un montant de 75 euros par point.

Le ministre reconnaît toutefois que l'application de la directive européenne 2013/48/UE relative à l'assistance juridique pour les suspects (dont la transposition est requise pour le 27 novembre 2016 au plus tard) entraînera une hausse des crédits nécessaires. Le fonds précité devrait servir à financer cette hausse dans les premiers temps.

Le ministre explique en outre que les contributions qui doivent alimenter ce fonds, ainsi que le fonds d'aide aux victimes, jouissent d'une certaine priorité par rapport aux montants redevables dans le cadre de l'amende pénale (voir à ce sujet les articles 3 et 4 de la proposition DOC 54 1851/001).

En ce qui concerne la nomenclature et les points, le ministre explique que le régime est semblable à celui qui s'applique aux prestations de soins de santé. On calcule d'abord combien de temps prend, *en moyenne*, l'exécution d'une prestation déterminée, et, en fonction de cela, des points sont attribués à chaque prestation (une heure valant un point).

Le ministre souligne que les prestations effectuées dans le cadre de la médiation seront prises en compte lors de l'établissement de la nouvelle nomenclature. Il sera tenu compte de leur valeur lors de la détermination de la liste des points. Le ministre estime que cette forme de règlement des litiges doit effectivement être encouragée. Il explique ensuite qu'il n'a guère de sens de rentrer trop dans les détails concernant la manière dont la nomenclature sera établie concrètement. Il s'agit d'ailleurs d'une matière extrêmement délicate et complexe.

Le ministre explique en outre qu'un système est prévu pour permettre de prendre en compte les prestations qui s'écartent de la norme lors de l'attribution

Wanneer bij gemotiveerde beslissing van het bureau voor de juridische bijstand wordt vastgesteld dat de prestaties van de advocaat niet voldoen op het vlak van doeltreffendheid en kwaliteit, dan kan het aantal punten dat wordt toegekend, worden verminderd. Omgekeerd kan de advocaat, indien de geleverde prestaties naar zijn oordeel het aantal punten overschrijden dat normaal zou worden toegekend, vragen aan de voorzitter van het bureau voor juridische bijstand dat hem extra punten worden toegekend.

In antwoord op de vraag van de heer Goffin over welke waarde in aanmerking moet worden genomen om de absolute bedragen te berekenen die kunnen worden ingehouden op de door de begunstigde ontvangen geldsommen die hem in staat stellen een vergoeding te betalen, verwijst de minister naar het ontworpen artikel 508/19ter, § 2, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek: de berekening gebeurt op basis van de meest recente waarde van het punt.

Over de financiering van de werkingskosten van de bureaus voor de juridische bijstand

De minister heeft er geen probleem mee dat het fonds eveneens zou bijdragen in de kosten voor de organisatie van de bureaus voor juridische bijstand, zoals gesuggereerd werd tijdens de hoorzitting van 7 juni 2016. Het wetsvoorstel DOC 54 1851/001 zou op dat punt kunnen worden geamendeerd.

C. Replieken en bijkomende antwoorden

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) vindt het antwoord van de minister op de opmerkingen over de financiering van de juridische tweedelijnsbijstand onbevredigend. Hij geeft zelf toe dat het beoogde fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand in eerste instantie slechts de toename van de kredieten veroorzaakt door de nieuwe Salduz-regels zal compenseren. Er zal dus op korte tijd geen verandering zijn.

Bovendien heeft hij geen afdoend antwoord gekregen op zijn vraag of het wel rechtvaardig is om begunstigten met de hoedanigheid van verweerder een bijdrage op te leggen.

De heer Raf Terwingen (CD&V) meent dat dit probleem minstens gedeeltelijk kan worden opgelost doordat de in het ongelijk gestelde partij kan worden opgelegd een rechtsplegingsvergoeding te betalen. Indien de voorwaarden vervuld zijn, kan de rechter de eiser ook veroordelen tot de betaling van een schadevergoeding wegens teregt of roekeloos geding. Hij denkt dat de rechter in kwestie hiervoor de nodige aandacht zal hebben.

des points. S'il est constaté, par décision motivée du bureau d'aide juridique, constate que les prestations de l'avocat sont insuffisantes en termes d'efficacité et de qualité, le nombre de points attribués pourra être diminué. À l'inverse, si l'avocat estime que les prestations fournies valent plus que le nombre de points qui est normalement attribué, il peut demander au président du bureau d'aide juridique que des points supplémentaires lui soient attribués.

Pour répondre à la question posée par M. Goffin concernant la valeur à prendre en compte pour le calcul des montants absolus pouvant être retenus sur les sommes perçues par le bénéficiaire pour lui permettre de payer une indemnité, le ministre renvoie à l'article 508/19ter, § 2, alinéa 3, proposé, du Code judiciaire: le calcul se fait sur la base de la valeur la plus récente du point.

Concernant le financement des frais de fonctionnement des bureaux d'aide juridique

Le ministre ne voit pas d'inconvénient à ce que le fonds intervienne également dans les frais liés à l'organisation des bureaux d'aide juridique, tel que suggéré lors de l'audience du 7 juin 2016. La proposition de loi DOC 54 1851/001 pourrait être amendée sur ce point.

C. Répliques et questions supplémentaires

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) n'est pas satisfait de la réponse du ministre aux remarques relatives au financement de l'aide juridique de deuxième ligne. Le ministre reconnaît lui-même que le fonds visé pour l'aide juridique de deuxième ligne ne compensera tout d'abord que l'augmentation des crédits générée par les nouvelles règles Salduz. Rien ne changera donc à court terme.

Qui plus est, il n'a pas obtenu de réponse concluante à sa question de savoir s'il était bien équitable d'imposer une contribution aux bénéficiaires intervenant en qualité de défenseurs.

M. Raf Terwingen (CD&V) estime que ce problème peut se résoudre au moins partiellement par le fait que la partie qui a succombé peut se voir imposer le paiement d'une indemnité de procédure. Si les conditions sont remplies, le juge peut aussi condamner le demandeur à payer des dommages et intérêts pour demande téméraire ou vexatoire. Il considère que le juge en question accordera l'attention nécessaire à cet aspect.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) weet uit ervaring dat er niet vaak een schadevergoeding wordt opgelegd omwille van tergend en roekeloos geding. Hij betwijfelt derhalve dat deze regeling frequent zal worden toegepast.

Hoewel de rechtsplegingsvergoeding misschien deels soelaas zou kunnen brengen, vreest de heer Van Hecke dat de verplichte betaling van het remgeld (dat moet worden voorgeschoten) sommige rechtzoekenden zal afschrikken en zal aanmoedigen om zich niet in rechte te laten vertegenwoordigen en persoonlijk te laten vertegenwoordigen. Daarmee is niemand gediend.

De minister sluit zich aan bij het standpunt van de heer Terwingen.

Bovendien doet hij opmerken dat het onder de verantwoordelijkheid van de regering valt om ervoor te zorgen dat de nodige kredieten ter beschikking worden gesteld voor de financiering van het stelsel van de juridische tweedelijnsbijstand. De minister zal daarvoor de nodige voorbereidingen treffen en, indien nodig, ten gepaste tijde en in voorkomend geval, vragen dat er extra kredieten ter beschikking worden gesteld. Dit is echter in eerste instantie een zaak van de regering die dan naderhand de goedkeuring van het Parlement vraagt.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) sait d'expérience que des dommages et intérêts ne sont pas souvent infligés pour demande téméraire et vexatoire. Il doute dès lors que cette réglementation soit fréquemment appliquée.

Bien que l'indemnité de procédure puisse peut-être apporter une solution partielle, M. Van Hecke craint que le paiement obligatoire du ticket modérateur (qui doit être avancé) décourage certains justiciables et les incite à ne pas se faire représenter en justice et à faire valoir leurs droits personnellement, ce qui ne sert personne.

Le ministre se rallie au point de vue de M. Terwingen.

Il ajoute qu'il est de la responsabilité du gouvernement de faire en sorte que les crédits nécessaires soient alloués au financement du système de l'aide juridique de deuxième ligne. Le ministre prendra les dispositions nécessaires à cet égard et, au besoin, le cas échéant et en temps opportun, il demandera des crédits supplémentaires. Cette tâche incombe toutefois en premier lieu au gouvernement, qui demandera ensuite l'approbation du Parlement.

IV. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

HOOFDSTUK 1

Algemene bepaling

Artikel 1

Dit artikel bepaalt de constitutionele bevoegdheidsgrondslag.

Er worden geen opmerkingen over gemaakt.

*
* *

Artikel 1 wordt eenparig aangenomen.

HOOFDSTUK 2

Bepalingen tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek

Art. 2

Dit artikel strekt ertoe artikel 432*bis*, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek, te wijzigen.

Er worden geen opmerkingen over gemaakt.

*
* *

Artikel 2 wordt eenparig aangenomen.

Art. 3

Dit artikel beoogt artikel 508/7, derde lid, van hetzelfde Wetboek te vervangen.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 1 (DOC 54 1819/002) in, dat ertoe strekt in het ontworpen derde lid, tussen de woorden “De Orde van Advocaten stelt” en de woorden “een lijst op met”, de woorden “volgens de nadere regels en de voorwaarden die hij bepaalt” in te voegen, om tegemoet te komen aan een terechte opmerking van de OVB. Dit geeft de Orde van Advocaten bij het opstellen van de lijst van advocaten door het bureau voor juridische bijstand de nodige vrijheid om de kwaliteit van de dienstverlening te bewaken, bijvoorbeeld door het weigeren van advocaten die niet in orde zijn met hun permanente vorming.

IV. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

CHAPITRE 1ER

Disposition générale

Article 1er

Cet article précise le fondement constitutionnel en matière de compétence.

Il ne fait l’objet d’aucune observation.

*
* *

L’article 1er est adopté à l’unanimité.

CHAPITRE 2

Dispositions modifiant le Code judiciaire

Art. 2

Cet article tend à modifier l’article 432*bis*, alinéa 1er, du Code judiciaire.

Il ne fait l’objet d’aucune observation.

*
* *

L’article 2 est adopté à l’unanimité.

Art. 3

Cet article vise à remplacer l’alinéa 3 de l’article 508/7 du même Code.

Mme Sonja Becq et consorts introduisent l’amendement n° 1 (DOC 54 1819/002) qui vise à insérer, dans l’alinéa 3 proposé, les mots “selon les modalités et conditions qu’il détermine,” entre les mots “L’Ordre des avocats établit,” et les mots “une liste” en vue de rencontrer une remarque légitime de l’OVB. Cela donne à l’ordre des avocats la liberté nécessaire pour veiller à la qualité des prestations lors de l’établissement de la liste des avocats par le bureau d’aide juridique, par exemple en refusant des avocats qui ne seraient pas en ordre avec leur formation permanente.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) geeft aan dat de Orde tot de verplichte inschrijving van advocaten kan overgaan, indien zulks nodig is voor de doeltreffendheid van de juridische bijstand. Betekent dit dat de Orde advocaten die in de tabel staan maar die geen vrijwilliger zijn om juridische bijstand te verlenen, daartoe kan verplichten? Dat is een fundamentele verandering. Waarom?

Mevrouw Özlem Özen (PS) vraagt zich af of het doeltreffend is bepaalde dossiers verplicht te behandelen. Wat zal de kwaliteit zijn van de aldus verleende dienst, zeker bij advocaten-stagiairs die al enorm veel verplichtingen hebben?

De minister antwoordt dat de verplichte inschrijving mogelijk is, voor zover dit noodzakelijk is voor de doeltreffendheid van de juridische bijstand. Het regeerakkoord voorzag in een minimaal aantal pro-Deozaken per advocaat, zoals dat vroeger het geval was voor de stagiairs. Dit stootte op een zekere weerstand van de balies, die de voorkeur gaven aan dit soort regeling.

Mevrouw Özlem Özen (PS) vraagt welke criteria worden gehanteerd voor een dergelijke inschrijving van ambtswege.

De minister voegt eraan toe dat dit een bevoegdheid is die de Orde mag uitoefenen met alle voorzorgen en beginselen inzake goed bestuur die een semi-overheidsinstantie in acht dient te nemen.

De heer Christian Brotcorne (cdH) begrijpt dat een situatie bedoeld wordt waarbij een Orde vaststelt dat er geen enkele advocaat beschikbaar is om de persoon die aanspraak kan maken op juridische bijstand te verdedigen, en dus een ter zake gekwalificeerde advocaat zou kunnen verplichten juridische bijstand te verlenen. Ware het niet beter stafhouder de bevoegdheid te geven een confrater die niet op de lijst staat, te vragen om de verdediging van een persoon op zich te nemen, met inachtneming van de regels van de balie? De formulering van de zin is verwarrend.

De minister verwijst naar artikel 495 van het Gerechtelijk Wetboek, dat bepaalt dat de Ordes bevoegd zijn voor het nemen van "initiatieven en maatregelen die nuttig zijn voor de opleiding, de tuchtrechtelijke regels en de loyauteit in het beroep en voor de behartiging van de belangen van de advocaat en van de rechtzoekende". De minister is ervan overtuigd dat de Ordes dit op evenredige en redelijke wijze zullen doen.

*
* *

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) indique que l'ordre peut prévoir l'inscription obligatoire d'avocats pour autant que ce soit nécessaire pour l'effectivité de l'aide juridique. Cela signifie-t-il que l'ordre peut contraindre des avocats de tableau qui ne sont pas volontaires à faire de l'aide juridique? C'est un changement fondamental. Quelle en est la raison?

Mme Özlem Özen (PS) se pose des questions quant à l'efficacité du caractère obligatoire du traitement de certains dossiers. Quelle va être la qualité du service rendu dans ce contexte, en particulier pour les avocats stagiaires qui ont déjà énormément d'obligations?

Le ministre répond que l'inscription obligatoire est possible, pour autant que ce soit nécessaire pour l'effectivité de l'aide juridique. L'accord de gouvernement prévoyait un nombre minimal d'affaire pro deo par avocat, comme c'était le cas auparavant pour les stagiaires. Cela a rencontré une certaine opposition des barreaux qui ont préféré ce type de disposition.

Mme Özlem Özen (PS) demande quels sont les critères qui déterminent cette inscription d'office.

Le ministre ajoute que c'est un pouvoir laissé à l'ordre avec toutes les précautions et les principes de bonne administration à respecter par une corporation semi-publique.

M. Christian Brotcorne (cdH) comprend qu'on vise en fait l'hypothèse où un ordre constaterait qu'il n'y a aucun avocat disponible pour défendre la personne pouvant bénéficier de l'aide juridique, et pourrait donc faire appel à un avocat qualifié en la matière pour lui imposer l'aide juridique. Ne faudrait-il pas laisser le soin au bâtonnier de solliciter un confrère non inscrit sur la liste à qui il demanderait d'assumer la défense de la personne, dans le respect des règles du barreau? La rédaction de la phrase prête à confusion.

Le ministre fait référence à l'article 495 du Code judiciaire qui prévoit que les ordres sont compétents pour prendre les initiatives et les mesures utiles en matière de formation, de règles disciplinaires et de loyauté professionnelle, ainsi que pour la défense des intérêts de l'avocat et du justiciable. Le ministre est convaincu que les ordres vont gérer cela de manière proportionnelle et raisonnable.

*
* *

Amendement nr. 1 wordt eenparig aangenomen.

Het aldus geamendeerde artikel 3 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Art. 4

Dit artikel strekt tot vervanging van artikel 508/8 van hetzelfde Wetboek. Het betreft de doeltreffendheid en de controle van de kwaliteit van de prestaties verstrekt door de advocaten in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 2 (DOC 54 1819/002) in, dat tot doel heeft bepaalde technische wijzigingen aan te brengen in het ontworpen artikel, en gevolg te geven aan de terechte opmerking van de OVB. De invoeging in het tweede lid van het ontworpen artikel 508/8 neemt de formulering over van het bestaande artikel 508/8 dat voorziet in een procedure zoals in tuchtrechtelijke zaken, maar enkel voor het schrappen van advocaten uit de lijst inzake de juridische tweedelijnsbijstand. Het lijkt verkieselijk uitdrukkelijk te voorzien in een procedure, met de procedurele waarborgen zoals bedoeld in de artikelen 458 tot 463 van het Gerechtelijk Wetboek, voor alle mogelijke sancties zoals bedoeld in het nieuwe artikel 508/8, tweede lid. Het amendement strekt tot slot tot aanvulling van het lid met betrekking tot de gevolgen van een weglating van een advocaat uit de lijst. Zelfs al lijkt dat vanzelfsprekend, er wordt uitdrukkelijk vermeld dat de advocaat ontlast zal worden van de behandeling van zijn dossiers en dat een nieuwe advocaat zal worden aangewezen.

*
* *

Amendement nr. 2 wordt eenparig aangenomen.

Het aldus geamendeerde artikel 4 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Art. 5

Dit artikel strekt tot wijziging van artikel 508/13.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 3 (DOC 54 1819/002) in, dat strekt tot vervanging van de ontworpen bepaling onder 3° teneinde tegemoet te komen aan de opmerking van de OVB. Het beoogt de vervanging van het woord "inkomsten" door het woord "bestaansmiddelen", alsook de vervanging van het woord "bedrag" door het woord "omvang". Bij

L'amendement n° 1 est adopté à l'unanimité.

L'article 3, tel qu'amendé, est adopté par 9 voix contre une et 2 abstentions.

Art. 4

Cet article vise à remplacer l'article 508/8 du même Code. Il concerne le contrôle de l'effectivité et la qualité des prestations effectuées par les avocats au titre de l'aide juridique de deuxième ligne.

Mme Sonja Becq et consorts introduisent l'amendement n° 2 (DOC 54 1819/002) qui vise à apporter certaines modifications d'ordre technique à l'article proposé ainsi qu'à rencontrer la remarque légitime de l'OVB. L'ajout à l'alinéa 2 de l'article 508/8 proposé reprend la formulation de l'article 508/8 existant qui prévoit une procédure comme en matière disciplinaire, mais uniquement pour la radiation d'avocats de la liste dans le cadre de l'aide juridique de deuxième ligne. Il semble approprié de prévoir expressément une procédure, avec les garanties procédurales prévues dans les articles 458 à 463 du Code judiciaire pour toutes les sanctions possibles prévues dans le nouvel article 508/8, alinéa 2. L'amendement vise enfin à compléter l'alinéa concernant les conséquences d'une omission d'un avocat de la liste. Même si cela paraît évident, il est expressément mentionné que l'avocat sera déchargé de ses dossiers et qu'un nouvel avocat sera désigné.

*
* *

L'amendement n° 2 est adopté à l'unanimité.

L'article 4, tel qu'amendé, est adopté par 10 voix contre une et une abstention.

Art. 5

Cet article tend à apporter des modifications à l'article 508/13.

Mme Sonja Becq et consorts introduisent l'amendement n° 3 (DOC 54 1819/002) qui vise à remplacer le 3° proposé en vue de rencontrer la remarque de l'OVB. Il a pour but de changer le mot "revenus" par les mots "moyens d'existence" et également de changer le terme "montant" par "ampleur". Pour apprécier les conditions financières d'octroi de l'aide juridique

de beoordeling van de financiële voorwaarden voor de toekenning van juridische bijstand en van rechtsbijstand, stelt het koninklijk besluit “de omvang” van de bestaansmiddelen vast waarmee men rekening moet houden. Er werd gekozen voor het begrip “omvang”, dat dus het begrip “bedrag” vervangt”.

De heer Christian Brotcorne (cdH) dient amendement nr. 16 (DOC 54 1819/002) in, dat strekt tot vervanging van de ontworpen bepaling onder 3°. Hoewel de vervanging van het begrip “inkomsten” door het begrip “bestaansmiddelen” gerechtvaardigd is teneinde misbruik te voorkomen en de billijkheid te waarborgen, dient ook de algemene sociale en familiale situatie van de rechtzoekende in aanmerking te worden genomen alsook de lasten en schulden die wegen op de bestaansmiddelen. Vele situaties van schijnbare “rijkdom” verbergen immers catastrofale financiële en sociale toestanden waarmee rekening moet worden gehouden in de evaluatie van de bestaansmiddelen.

De minister geeft aan dat die elementen in verband met de lasten en schulden zullen worden opgenomen in een koninklijk besluit.

*
* *

Amendement nr. 3 wordt aangenomen met 10 tegen 2 stemmen.

Amendement nr. 16 wordt verworpen met 9 tegen 3 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 5 wordt aangenomen met 9 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 6

Dit artikel strekt tot wijziging van artikel 508/14. Het vierde en het zesde lid worden vervangen en het artikel wordt aangevuld met een nieuw lid.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) komt terug op het ontworpen nieuwe vierde lid. Het voorziet er in dat in spoedeisende gevallen door het bureau het voordeel van de gedeeltelijke of volledige kosteloosheid voorlopig kan worden toegekend aan de aanvrager zonder overlegging van alle of een deel van de bewijsstukken bedoeld in artikel 508/13. In dat geval moet de aanvrager die bewijsstukken overleggen binnen een termijn bepaald door het bureau voor juridische bijstand doch die niet meer dan vijftien dagen mag bedragen te rekenen vanaf de dag van de beslissing. Die termijn is

et de l'assistance judiciaire, l'arrêté royal d'exécution détermine “l'ampleur” des moyens d'existence dont on doit tenir compte. Le terme “ampleur” a été choisi et remplace donc le terme “montant”.

M. Christian Brotcorne (cdH) introduit l'amendement n° 16 (DOC 54 1819/002) qui vise à remplacer le 3° proposé. Si le remplacement de la notion de “revenu” par celle de “moyens d'existence” se justifie pour éviter des abus et pour garantir l'équité, il y a lieu de prendre également en considération la globalité de la situation sociale et familiale du justiciable ainsi que les charges et dettes qui grèvent les moyens d'existence. De nombreuses situations d'apparence de “richesse” cachent en effet des situations financières et sociales catastrophiques qui doivent aussi être prises en compte dans l'évaluation des moyens d'existence.

Le ministre précise qu'un arrêté royal reprendra ces éléments liés aux charges et aux dettes.

*
* *

L'amendement n° 3 est adopté par 10 voix contre 2.

L'amendement n° 16 est rejeté par 9 voix contre 3.

L'article 5, tel qu'amendé, est adopté par 9 voix contre 2 et une abstention.

Art. 6

Cet article vise à apporter des modifications à l'article 508/14. Les alinéas 4 et 6 sont remplacés et l'article est complété par un nouvel alinéa.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) revient sur le nouvel alinéa 4 proposé. Il prévoit qu'en cas d'urgence, le bénéfice de la gratuité complète ou partielle peut être accordé provisoirement au demandeur par le bureau d'aide juridique sans production de tout ou partie des pièces justificatives visées à l'article 508/13. Dans ce cas, le demandeur doit produire ces pièces dans un délai à fixer par le bureau mais sans dépasser 15 jours à compter de la décision. Ce délai est nouveau. Selon l'orateur, ce n'est pas toujours possible pour le demandeur de rassembler les documents nécessaires dans

nieuw. Volgens de spreker is het voor de aanvrager niet altijd mogelijk om de nodige documenten te verzamelen in zo een korte tijdsperiode. *Quid* als de aanvrager te goeder trouw de tijd niet heeft om alles over te leggen?

De minister antwoordt dat die termijn is vastgesteld na het advies van de Raad van State. Hij acht dat belangrijk voor de doeltreffendheid van de maatregel. Bovendien is voorzien in een recht van beroep.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) meent dat het bureau voor juridische bijstand die termijn zou moeten vaststellen. Daardoor zou het mogelijk zijn rekening te houden met de omstandigheden en blijk te geven van soepelheid wanneer de aanvrager te goeder trouw is.

De minister herinnert eraan dat deze regel alleen van tel is bij spoedeisende gevallen en voor de toekenning van voorlopige juridische bijstand. Het gaat dus slechts om een handvol gevallen.

*
* *

Artikel 6 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Art. 7

Dit artikel beoogt de vervanging van artikel 508/17. Het strekt ertoe een forfaitaire bijdrage ten laste van de begunstigde van de juridische bijstand in te voeren bij de aanstelling en, per aanleg, voor elke gerechtelijke procedure.

De heren Stefaan Van Hecke en Marcel Cheron (Ecolo-Groen) dienen de amendementen nrs. 9 tot 12 (DOC 54 1819/002) in. Amendement nr. 9 strekt tot weglating van artikel 7, waarbij het remgeld wordt ingevoerd. Dit principiële amendement is meer bepaald gerechtvaardigd door het advies van de Raad van State, die stelt dat een remgeld het recht op toegang tot het gerecht en op een eerlijk proces zou kunnen belemmeren, in het bijzonder wanneer de rechtzoekende dat remgeld zal moeten betalen terwijl hij niet verantwoordelijk is voor het instellen van een nieuwe procedure.

De amendementen nrs. 10 tot 12 zijn amendementen in bijkomende orde. Amendement nr. 10 beoogt op het einde van het ontworpen derde lid de woorden "behalve wanneer de procedure niet door de begunstigde of door zijn advocaat is opgestart" in te voegen. De instelling van een nieuwe procedure hangt immers niet altijd van de betrokkene of diens advocaat af. In dat geval zou hij dus geen remgeld moeten betalen.

un tel délai. Que faire si le demandeur de bonne foi n'a pas le temps nécessaire pour tout produire?

Le ministre répond que ce délai a été prévu suite à l'avis du Conseil d'État. Cela lui paraît important pour l'efficacité de la mesure. En outre, il y a un droit de recours prévu.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) est d'avis que le bureau d'aide juridique devrait décider de ce délai. Cela lui permettrait de pouvoir tenir compte de circonstances et de faire preuve de souplesse lorsque le demandeur est de bonne foi.

Le ministre rappelle que cette règle ne joue qu'en cas d'urgence et pour l'octroi d'une aide juridique provisoire. Ce sont donc des cas très limités.

*
* *

L'article 6 est adopté par 10 voix contre une et une abstention.

Art. 7

Cet article vise à remplacer l'article 508/17. Il concerne l'instauration d'une contribution forfaitaire à charge du bénéficiaire de l'aide juridique, lors de la désignation et, par instance, pour chaque procédure contentieuse.

MM. Stefan Van Hecke et Marcel Cheron (Ecolo-Groen) introduisent les amendements nos 9 à 12 (DOC 54 1819/002). L'amendement n° 9 vise à supprimer l'article 7 insérant le ticket modérateur. Cet amendement de principe se justifie notamment par l'avis du Conseil d'État selon lequel un tel ticket modérateur pourrait constituer une entrave au droit d'accès à la justice et à un procès équitable, en particulier lorsque le justiciable devra le payer alors qu'il n'est pas responsable de l'introduction d'une nouvelle procédure.

Les amendements nos 10 à 12 sont des amendements subsidiaires. L'amendement n° 10 insère les mots "sauf lorsque la procédure n'est engagée ni par le bénéficiaire ni par son avocat" à la fin de l'alinéa 3 en projet. En effet, l'engagement d'une nouvelle procédure ne dépend pas toujours de l'intéressé ou de son avocat. Il ne devrait donc pas devoir payer de ticket modérateur dans cette hypothèse.

Amendement nr. 11 strekt ertoe artikel 7, § 2, weg te laten. Het lijkt niet te rechtvaardigen dat iemand die op basis van zijn bestaansmiddelen bijdraagt tot de betaling van de erelonen van zijn advocaat, daarbovenop remgeld moet betalen.

Amendement nr. 12 strekt ertoe in artikel 7, § 4, eerste lid, 3°, de woorden “gedeeltelijk of” in te voegen vóór de woorden “volledig kosteloze”. De vrijstelling van betaling van het remgeld bij strafrechtelijke zaken moet immers worden uitgebreid tot de personen die de deels kosteloze juridische bijstand genieten, teneinde hun een daadwerkelijke toegang tot het recht te waarborgen.

De heer Christian Brotcorne (cdH) dient de amendementen nrs. 17 en 18 (DOC 54 1819/002) in. Amendement nr. 17 beoogt dit artikel te vervangen, teneinde ervoor te zorgen dat de juridische tweedelijnsbijstand een kosteloze of deels kosteloze dienst blijft. De gemeenschap dient immers de kosten te dragen van de verdediging in rechte van de armsten. Het remgeld kan voor de meest kwetsbaren een belangrijke belemmering voor de toegang tot het gerecht zijn.

Amendement nr. 18 in bijkomende orde strekt ertoe paragraaf 1 te wijzigen, teneinde te bepalen dat, ingeval er dan toch remgeld moet worden betaald, dat het niet verschuldigd is bij de aanstelling van de advocaat. Het is immers in het belang van zowel de rechtzoekende als het gerecht zelf dat er niets wordt aangerekend voor een eerste raadpleging, waarbij de advocaat zijn cliënt advies zal verstrekken en hem ertoe zal aansporen te kiezen voor een minnelijke regeling dan wel hem zal afraden nodeloze procedures te starten. Voorts is het rechtvaardiger alleen voor de eisende partijen in het remgeld te voorzien. Waarom zou de rechtzoekende die niets eist, dat ook moeten betalen?

Mevrouw Özlem Özen (PS) verwijst opnieuw naar de kritiek van de Raad van State omtrent de toeslag op het remgeld die zal moeten worden betaald door wie geen volledig kosteloze bijstand geniet. Het ontbreken van minima en maxima in de delegatie aan de Koning valt te bekritisieren. Het ware raadzaam dat de wetgever de criteria preciseert op basis waarvan de omvang van de bestaansmiddelen wordt gekoppeld aan het bedrag van de verschuldigde bijdrage. Waarom werd dat bedrag niet vastgelegd?

Mevrouw Goedelee Uyttersprot (N-VA) is voorstander van het remgeld. Het is een manier om de rechtzoekende te responsabiliseren en te voorkomen dat men voor om het even wat een advocaat inschakelt. Zij vraagt de minister na te gaan of, als denkspoor voor de toekomst, geen progressief remgeld kan worden ingevoerd, dat stijgt naarmate de betrokkene meer procedures instelt.

L'amendement n° 11 tend à supprimer l'article 7 § 2. Il ne semble pas justifiable qu'une personne qui contribue au paiement des honoraires de son avocat sur base de ses moyens d'existence doive en plus payer un ticket modérateur.

L'amendement n° 12 vise à insérer, à l'article 7, § 4, alinéa 1er, 3°, les mots “partiellement ou” avant les mots “entièrement gratuite”. En effet, l'exemption de payer le ticket modérateur dans le cadre d'affaires pénales doit être étendu aux personnes bénéficiant de l'aide juridique partiellement gratuite afin de leur assurer un réel accès à la justice.

M. Christian Brotcorne (cdH) introduit les amendements n°s 17 et 18 (DOC 54 1819/002). L'amendement n° 17 tend à remplacer l'article en vue de faire en sorte que l'aide juridique de seconde ligne reste un service gratuit ou partiellement gratuit. C'est en effet à la société à prendre en charge la défense en justice des personnes les plus pauvres. Le ticket modérateur peut constituer une entrave importante à l'accès à la justice pour les plus précarisés.

L'amendement subsidiaire n° 18 vise à apporter des modifications au paragraphe 1er afin de prévoir que, si ticket modérateur il doit y avoir, il ne soit pas dû à la désignation de l'avocat. En effet, il est de l'intérêt tant du justiciable que de la justice qu'une première consultation durant laquelle l'avocat conseille son client et l'invite à se diriger vers des modes de règlement amiable ou le décourage à entamer des procédures inutiles soit gratuite. Par ailleurs, il est plus équitable de prévoir le ticket modérateur pour les demandeurs uniquement. Pourquoi le justiciable qui n'a rien demandé devrait-il s'en acquitter?

Mme Özlem Özen (PS) revient sur la critique du Conseil d'État concernant la contribution supplémentaire au ticket modérateur dont devront s'acquitter les personnes qui ne bénéficient pas d'une aide entièrement gratuite. L'absence de minima et maxima dans la délégation au Roi est critiquable. Il conviendrait que le législateur précise les critères sur base desquels l'importance des moyens d'existence est mise en relation avec le montant de la contribution due. Pourquoi ce montant n'a-t-il pas été fixé?

Mme Goedelee Uyttersprot (N-VA) se dit favorable au ticket modérateur. C'est une manière de responsabiliser le justiciable et d'éviter qu'on fasse appel à un avocat pour n'importe quoi. Elle demande au ministre d'analyser, comme piste potentielle à l'avenir, l'idée d'un ticket modérateur graduel, augmentant en fonction du nombre de procédures introduites par la personne.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) vraagt hoe dat in de praktijk zal gebeuren. Wat wordt bedoeld met “elke gerechtelijke procedure”? *Quid* in het raam van een procedure voor de familierechtbank, bijvoorbeeld? Gaat het dan om één of om meerdere procedures? Hoe zit het bovendien in het raam van voorafgaande maatregelen op bevel van de rechter (artikel 19 van het Gerechtelijk Wetboek)? Zal dat worden beschouwd als een nieuwe procedure, waarvoor een nieuwe betaling verschuldigd is? Zal de bijdrage overigens worden gevraagd aan de burgerlijke partijen? Aan de hand van die voorbeelden wil de spreker aantonen dat er mogelijk onrechtvaardigheden dreigen te ontstaan, alsook situaties die verschillend zullen worden geïnterpreteerd.

De heer Christian Brotcorne (cdH) komt terug op kwestie van de procedure voor de familierechtbank, waar blijvende aanhangigmaking van toepassing is, wat inhoudt dat de rechtspleging in de familierechtbank na enkele jaren kan worden hernomen zonder dat een proceshandeling in de eigenlijke zin van het woord moet worden gesteld. Is in dat geval nog steeds sprake van één enkele procedure? Is al dan niet andermaal een bijdrage verschuldigd?

De minister wijst erop dat het beginsel van de persoonlijke bijdrage al in eerste lezing door de vorige regering werd goedgekeurd. Het betreft een kleine bijdrage. Gezien de blijvende aanhangigmaking van de familierechtbank zal slechts één bijdrage worden gevraagd bij aanvang van de procedure. Dat geldt ook ingeval van voorafgaande maatregelen. Momenteel is geen sprake van een graduele bijdrage, maar die kwestie kan in de toekomst worden bekeken. De minister beklemtoont nogmaals dat de personen die een beroep doen op juridische bijstand moeten worden geresponsabiliseerd, om te voorkomen dat dezelfde persoon voor de zoveelste keer dezelfde procedure instelt.

De heer Christian Brotcorne (cdH) gaat in op het geval waarin een nieuwe advocaat wordt aangewezen een aantal jaren nadat de procedure voor de familierechtbank werd ingesteld. Hij vraagt zich af of dan andermaal een forfaitaire bijdrage zal moeten worden betaald.

De minister antwoordt dat de bijdrage in de gevallen waarin een advocaat een ambtsgeenoot ongewild moet opvolgen (wat normaal gezien niet de regel is), in principe niet nogmaals moet worden betaald, gezien de blijvende aanhangigmaking.

De heer Stefan Van Hecke (Ecolo-Groen) komt terug op de positie van een burgerlijke partij voor de jeugdrechtsbank, die de zaak doorverwijst naar de correctionele rechtsbank. Het betreft dus een nieuwe aanleg,

M. Stefan Van Hecke (Ecolo-Groen) demande comment cela sera appliqué en pratique. Qu’entend-on par “chaque procédure contentieuse”? Qu’en est-il dans le cadre d’une procédure devant le tribunal de la famille, par exemple, s’agira-t-il d’une seule ou de plusieurs procédures? *Quid* dans le cadre de mesures préalables ordonnées par le juge (art. 19 du Code judiciaire)? Va-t-on considérer cela comme une nouvelle procédure entraînant un nouveau paiement? Par ailleurs, la contribution sera-t-elle demandée aux parties civiles? A travers ces exemples, l’orateur veut démontrer qu’il y a potentiellement des injustices qui risquent de se produire et des situations qui donneront lieu à des interprétations différentes.

M. Christian Brotcorne (cdH) revient sur la question de la procédure au tribunal de la famille. Il y a saisine permanente. La procédure peut donc être reprise au tribunal de la famille après quelques années sans acte de procédure à proprement parler. Se situe-t-on toujours dans le cadre d’une seule et unique procédure dans ce cas? Une nouvelle contribution sera-t-elle due ou pas?

Le ministre rappelle que le principe d’une contribution personnelle avait déjà été approuvé en première lecture par le gouvernement précédent. Cette contribution est modérée. Vu la saisine permanente du tribunal de la famille, il n’y aura qu’une seule contribution au départ de la procédure. Il en va de même en cas de mesures préalables. Actuellement, il n’est pas question d’une contribution graduelle mais cela pourrait être examiné à l’avenir. Le ministre souligne à nouveau la nécessité de responsabiliser les gens dans l’assistance judiciaire. Il faut éviter que la même personne n’entame la même procédure pour la énième fois.

M. Christian Brotcorne (cdH) demande si, en cas de désignation d’un nouvel avocat plusieurs années après le début de la procédure au tribunal de la famille, une nouvelle contribution forfaitaire sera due.

Le ministre répond que, en cas de succession non voulue d’avocats — ce qui n’est normalement pas la règle — la contribution ne devrait en principe pas devoir être repayée vu la saisine permanente.

M. Stefan Van Hecke (Ecolo-Groen) revient sur la situation d’une partie civile devant le tribunal de la jeunesse, qui renvoie l’affaire au tribunal correctionnel. Il s’agit donc d’une nouvelle instance où la personne

waarin de betrokkene zich opnieuw burgerlijke partij moet stellen. *Quid* met de bijdrage?

De minister stelt voor die vraag te beantwoorden in het kader van een parlementaire vraag.

*
* *

De amendementen nrs. 9 tot 12 en 17 en 18 worden achtereenvolgens verworpen met 9 tegen 3 stemmen.

Artikel 7 wordt aangenomen met 9 tegen 3 stemmen.

Art. 8

Dit artikel strekt tot vervanging van artikel 508/18. Het heeft betrekking op de sancties waaraan een begunstigde zich blootstelt wanneer hij niet langer zou voldoen aan de toegangsvoorwaarden inzake juridische bijstand, of geen medewerking zou verlenen bij de verdediging van zijn belangen.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 4 (DOC 54 1819/002) in, dat tot doel heeft in het eerste lid te verduidelijken dat het bureau de juridische tweedelijnsbijstand tevens kan beëindigen op verzoek van de advocaat, indien deze vaststelt dat zijn optreden niet de minste meerwaarde zou bieden. Dit amendement komt tegemoet aan de opmerking van de OVB. Het bureau moet ook expliciet de bevoegdheid hebben om het dossier te beëindigen, anders blijft het bij het verzoek van de advocaat en blijft het dossier “open staan” overeenkomstig het tweede lid.

De heer Christian Brotcorne (cdH) dient amendement nr. 19 (DOC 54 1819/002) in, dat ertoe strekt in het tweede lid de woorden “, of dat de interventie van een advocaat geen enkele meerwaarde biedt” weg te laten. Volgens de spreker is het criterium dat de advocaat geen enkele meerwaarde zou bieden immers zeer moeilijk te beoordelen. Dat criterium zal tot veel praktische problemen leiden bij de gekruiste controles die de bureaus voor juridische bijstand *a posteriori* uitvoeren. Het principe is trouwens overbodig, aangezien het de belangrijkste verplichting van de advocaat betreft krachtens artikel 429 van het Gerechtelijk Wetboek.

De minister geeft het voorbeeld van een rechtzoekende die zichzelf verdedigt voor de vrederechter. Hij vindt die bepaling derhalve niet overbodig, noch nadelig, ook al zal ze ongetwijfeld niet vaak worden toegepast.

doit à nouveau se constituer partie civile. Quid de la contribution?

Le ministre propose de répondre à cette question dans le cadre d’une question parlementaire.

*
* *

Les amendements n°s 9 à 12 et 17 et 18 sont successivement rejetés par 9 voix contre 3.

L’article 7 est adopté par 9 voix contre 3.

Art. 8

Cet article vise à remplacer l’article 508/18. Il a trait aux sanctions encourues par un bénéficiaire qui ne satisferait plus aux conditions d’accès à l’aide juridique ou qui ne collaborerait pas à la défense de ses intérêts.

Mme Sonja Becq et consorts introduisent l’amendement n° 4 (DOC 54 1819/002) qui vise à préciser, à l’alinéa 1er de l’article 8, que le bureau peut également mettre fin à l’aide juridique de deuxième ligne sur requête de l’avocat lorsque ce dernier constate que son intervention n’ajouterait aucune plus-value. Cet amendement rencontre la remarque de l’OVB. Le bureau doit aussi explicitement avoir la compétence pour mettre fin au dossier car autrement, selon l’alinéa 2, il n’y a que la requête de l’avocat et le dossier reste ouvert.

M. Christian Brotcorne (cdH) introduit l’amendement n° 19 (DOC 54 1819/002) qui vise à supprimer les mots “ou que l’intervention d’un avocat n’ajouterait aucune plus-value” à l’alinéa 2. Selon l’orateur, le critère selon lequel l’avocat n’apporterait aucune plus-value est en effet extrêmement difficile à apprécier. Il va susciter de nombreux problèmes pratiques dans le cadre des contrôles croisés réalisés par les bureaux d’aide juridique et qui se déroulent *a posteriori*. Le principe est d’ailleurs surabondant puisqu’il s’agit de l’obligation première de l’avocat prévue à l’article 429 du Code judiciaire.

Le ministre prend l’exemple de la situation où le justiciable se défend lui-même devant le juge de paix. Cette disposition ne lui paraît pas superflue ni nuisible, même si elle ne s’appliquera sans doute pas fréquemment.

*
* *

Amendement nr. 4 wordt aangenomen met 10 tegen 2 stemmen.

Amendement nr. 19 wordt verworpen met 9 tegen 3 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 8 wordt aangenomen met 10 stemmen en 2 onthoudingen.

Art. 9

Dit artikel beoogt wijzigingen aan te brengen in artikel 508/19 betreffende de vergoeding van de advocaten in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) c.s. dient amendement nr. 5 (DOC 54 1819/002) in, dat ertoe strekt een louter technische wijziging aan te brengen. Men moet ook rekening houden met het bedrag dat wordt betaald voor de aanwijzing van de advocaat en met de gedeeltelijke betalingen door de begunstigde van de gedeeltelijke juridische bijstand, die in mindering komen van de "pro Deo"-vergoeding van de advocaat.

De heren Stefaan Van Hecke en Marcel Cheron (Ecolo-Groen) dienen de amendementen nrs. 13 en 14 (DOC 54 1819/002) in. Amendement nr. 13 is ingegeven door de OVB en strekt ertoe in de wet te bepalen dat de waarde van het punt is vastgesteld op 75 euro. Dat bedrag wordt geïndexeerd. Een dergelijk amendement is noodzakelijk wil men zich echt de middelen verschaffen om op een ernstige wijze juridische tweedelijnsbijstand te bieden. Voor het overige wordt verwezen naar de schriftelijke verantwoording.

Amendement nr. 14 strekt ertoe een punt 5° in het ontworpen artikel 9 in te voegen en te bepalen dat de bijstand in het kader van de regeling van een geschil, of de poging daartoe, via een procedure buiten een rechtszaak om op een gelijkaardige manier wordt vergoed als de bijstand in het raam van een rechtszaak. Een dergelijk amendement is nodig om de alternatieve beslechting van geschillen echt aan te moedigen.

De minister herhaalt dat de budgettaire beslissingen niet in de wet zijn vastgesteld. Op termijn zou de waarde van het punt op 75 euro moeten komen, maar hij kan thans niets beloven. Voorts worden de alternatieve wijzen tot geschillenbeslechting precies bevoordeeld door de invoering van de forfaitaire bijdrage. Er zal in de nomenclatuur een specifieke puntwaarde komen om die alternatieve wijzen te bevorderen.

*
* *

L'amendement n° 4 est adopté par 10 voix contre 2.

L'amendement n° 19 est rejeté par 9 voix contre 3.

L'article 8, tel qu'amendé, est adopté par 10 voix et 2 abstentions.

Art. 9

Cet article vise à apporter des modifications à l'article 508/19 relatif à l'indemnisation des avocats dans le cadre de l'aide juridique de deuxième ligne.

Mme Sonja Becq et consorts introduisent l'amendement n° 5 (DOC 54 1819/002) qui vise à apporter une modification purement technique. Il faut également tenir compte du montant payé pour la désignation de l'avocat et des paiements partiels payés par le bénéficiaire de l'aide juridique partielle, venant en déduction de l'indemnité "pro Deo" accordée à l'avocat.

MM. Stefan Van Hecke et Marcel Cheron (Ecolo-Groen) introduisent les amendements n°s 13 et 14 (DOC 54 1819/002). L'amendement n° 13, suggéré par l'OVB, vise à prévoir dans la loi que la valeur du point est fixée à 75 euros, montant qui sera indexé. Un tel amendement est nécessaire si on veut vraiment se donner les moyens de faire de l'aide juridique de deuxième ligne de manière sérieuse. Il est référé à la justification écrite pour le surplus.

L'amendement n° 14 vise à insérer un 5° à l'article 9 proposé prévoyant que l'assistance dans le cadre d'une tentative ou d'un règlement d'un litige à travers une procédure hors procès est indemnisée de manière similaire à l'assistance dans le cadre d'un procès. Un tel amendement est nécessaire pour encourager réellement les modes alternatifs de règlement de conflits.

Le ministre répète que les décisions budgétaires ne sont pas figées dans la loi. À terme, la valeur du point devrait revenir à ces 75 euros, même si le ministre ne peut rien promettre actuellement. Par ailleurs, les modes alternatifs de règlement des conflits sont précisément privilégiés par l'introduction de la contribution forfaitaire. Il y aura une valeur de point spécifique dans la nomenclature afin de privilégier ces modes alternatifs.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) herinnert eraan dat bijvoorbeeld ook de salarissen van de magistraten bij wet worden vastgesteld. Het argument van de minister blijft dus niet overeind.

*
* *

Amendement nr. 5 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

De amendementen nrs. 13 en 14 worden achtereenvolgens verworpen met 9 tegen 3 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 9 wordt aangenomen met 10 stemmen en 2 onthoudingen.

Art. 10

Dit artikel beoogt het opschrift van hoofdstuk VI te vervangen.

Er worden geen opmerkingen over gemaakt.

*
* *

Artikel 10 wordt aangenomen met 11 stemmen en 1 onthouding.

Art. 11

Dit artikel beoogt een artikel 508/19ter in te voegen in hoofdstuk VI betreffende het recht van de advocaat op de uitbetaling van vergoedingen.

De heer Christian Brotcorne (cdH) dient amendement nr. 21 (DOC 54 1819/002) in, dat ertoe strekt de paragrafen 2 en 5 te wijzigen. Dit amendement is ingegeven door AVOCATS.be en strekt ertoe de belasting van de honoraria mogelijk te maken op de traditionele wijze en overeenkomstig de praktijk van de advocaat die onder controle van de autoriteiten van de Orde staat. In de oorspronkelijk ontworpen formulering beschikken noch de bureaus voor juridische bijstand, noch, in geval van beroep, de gevraagde rechtbanken over enig criterium voor de beoordeling van de vergoeding die wordt toegekend aan de advocaat ten laste van de begunstigde van de juridische bijstand, wat leidt tot een vorm van onzekerheid. Meer nog, de beroepen die op grond van artikel 508/19ter, § 4 (nieuw), voor de arbeidsrechtbank zouden worden ingesteld, zouden worden ingesteld voor een gerecht waar tot dusver geen geschillen inzake

M. Stefan Van Hecke (Ecolo-Groen) rappelle que les salaires des magistrats, par exemple, sont aussi fixés par la loi. L'argument du ministre ne tient donc pas.

*
* *

L'amendement n° 5 est adopté par 10 voix contre une et une abstention.

Les amendements n°s 13 et 14 sont successivement rejetés par 9 voix contre 3.

L'article 9, tel qu'amendé, est adopté par 10 voix et 2 abstentions.

Art. 10

Cet article remplace l'intitulé du chapitre VI.

Il ne fait l'objet d'aucune observation.

*
* *

L'article 10 est adopté par 11 voix et une abstention.

Art. 11

Cet article vise à insérer un article 508/19ter dans le chapitre VI concernant le droit de l'avocat au paiement d'indemnités.

M. Christian Brotcorne (cdH) introduit l'amendement n° 21 (DOC 54 1819/002) qui vise à apporter des modifications aux paragraphes 2 et 5. Cet amendement, suggéré par AVOCATS.be, vise à permettre la taxation des honoraires de manière classique et conforme à ce que fait l'avocat sous le contrôle des autorités de l'ordre. Dans la formulation proposée initialement, ni les bureaux d'aide juridique ni, en cas de recours, les tribunaux saisis ne disposent du moindre critère d'évaluation de l'indemnité allouée à l'avocat à charge du bénéficiaire de l'aide juridique, ce qui crée une forme d'insécurité. Qui plus est, les recours qui viendraient à être formés, sur pied de l'article 508/19ter § 4 nouveau, devant le tribunal du travail, le seraient devant une juridiction qui jusqu'à présent ne connaît pas du contentieux des frais et honoraires d'avocat, sans qu'elle ait la possibilité de prendre, comme l'induit l'article 446ter du Code

advocatenkosten en -honoraria worden behandeld en zonder dat dit gerecht de mogelijkheid zou hebben kennis te nemen — zoals artikel 446ter van het Gerechtelijk Wetboek daartoe noopt — van het advies van de raad van de Orde over de naleving van de wettelijke criteria door de advocaat.

Het amendement heeft tot gevolg dat het bureau voor juridische bijstand kan toestaan dat de advocaat, van wie het optreden, zoals gespecificeerd in de toelichting, “aan de begunstigde van de juridische bijstand een zeer hoog voordeel heeft verstrekt”, “op de gewone wijze” kan worden vergoed door middel van honoraria en kosten overeenkomstig artikel 446ter van het Gerechtelijk Wetboek. De begunstigde behoudt het bij artikel 508/19ter, § 4 (nieuw) bepaalde recht op beroep tegen de beslissing van het bureau voor juridische bijstand en in ieder geval de mogelijkheid om de honoraria en kosten te betwisten die hem overeenkomstig artikel 446ter door de advocaat in rekening zouden worden gebracht. Hij heeft bovendien recht op de door de balies ingestelde mechanismen inzake minnelijke schikking bij dit soort conflicten.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 6 (DOC 54 1819/002) in, dat ertoe strekt in § 5 de woorden “drie herinneringen” te vervangen door de woorden “twee herinneringen”; doel daarvan is tegevoet te komen aan een opmerking van de OVB.

De minister geeft aan dat de bij de belasting op honoraria vigerende beginselen toepasselijk zijn. Artikel 446ter is niet erg illustratief voor die beginselen. De vier hoofdcriteria bij elke belasting op een honorarium zijn het aantal gepresteerde uren, het resultaat van de zaak, de ervaring van de advocaat en de vermogenssituatie van de cliënt. Er mag worden gesteld dat dit wordt beoogd door 508/19ter, § 2, tweede lid, ook al ware dat een interpretatieve lezing van artikel 446ter.

De heer Christian Brotcorne (cdH) stipt aan dat AVOCATS.be vreest dat, zonder verwijzing naar artikel 446ter, het gevaar bestaat dat een geschil dat uit een op die manier vastgesteld honorarium ontstaat, voor de arbeidsrechtbank (dat wil zeggen buiten alle traditionele procedures om) wordt beslecht, zonder dat de arbeidsrechtbank bij de Raad van de Orde advies kan inwinnen omtrent de vraag of de advocaat de wettelijke criteria in acht heeft genomen die bij de vastlegging van diens kostenstaat moeten primeren.

Waarom zou men op grond van artikel 508/16 alleen in deze materie die bevoegdheid verlenen aan de arbeidsrechtbank? Met de verwijzing naar artikel 446ter zou meer duidelijkheid kunnen worden geschapen in geschillen die uit dergelijke situaties ontstaan. Men heeft

judiciaire, l’avis du conseil de l’Ordre sur le respect, par l’avocat, des critères légaux.

L’amendement a pour effet de permettre au bureau d’aide juridique d’autoriser l’avocat, dont l’intervention a comme le précise l’exposé des motifs “entraîné un bénéfice exceptionnellement très élevé pour le bénéficiaire de l’aide juridique”, à être rétribué “comme il se doit” au travers de frais et honoraires taxés conformément à l’article 446ter du Code judiciaire. Le bénéficiaire conserve le recours prévu par l’article 508/19ter § 4 nouveau contre la décision du bureau d’aide juridique et, en toute hypothèse, de la possibilité de contester le montant des frais et honoraires qui lui seraient portés en compte par l’avocat, conformément à l’article 446ter. Il bénéficie en outre des mécanismes de règlement amiable de ce type de conflits mis en place par les barreaux.

Mme Sonja Becq et consorts introduisent l’amendement n° 6 (DOC 54 1819/002) qui vise à remplacer les mots “trois rappels” par les mots “deux rappels” au paragraphe 5 en vue de rencontrer une remarque de l’OVB.

Le ministre indique que les principes d’application lors de la taxation d’honoraires sont applicables. L’article 446ter n’est pas très illustratif de ces principes. Les quatre grands critères de toute taxation d’honoraire sont le nombre d’heures prestées, le résultat de l’affaire, l’expérience de l’avocat et la situation patrimoniale du client. On peut dire que cela est visé par l’article 508/19ter, § 2, alinéa 2, même si ce serait une lecture interprétative de l’article 446ter.

M. Christian Brotcorne (cdH) indique que, la crainte d’AVOCATS.be est que, en l’absence de référence à l’article 446ter, on risque d’apprécier le contentieux né de la contestation d’un honoraire établi de cette manière devant le tribunal du travail, c’est-à-dire en dehors de toutes les procédures classiques, avec l’impossibilité pour le tribunal du travail de demander l’avis du conseil de l’ordre sur le respect par l’avocat des critères légaux qui doivent présider à la fixation de son état de frais.

Pourquoi donnerait-on cette compétence au tribunal du travail uniquement dans cette matière, sur base de l’article 508/16? La référence à l’article 446ter permettrait de clarifier le contentieux à naître de situations comme celle-là. On sort de l’aide juridique puisqu’on

niet langer met juridische bijstand te maken, daar het gaat om een situatie waarin de honoraria worden belast. Een betwisting over die belasting zou moeten worden voorgelegd aan de rechtbank van eerste aanleg, die het advies van de Raad van de Orde moet inwinnen.

De minister begrijpt dat de arbeidsrechtbanken niet echt over die expertise beschikken, maar het is ze niet onmogelijk die te verwerven. Voor hem is er geen sprake van een ongerijmdheid, want er is een reden om die bevoegdheid aan de arbeidsrechtbank te verlenen. De wetgever heeft de arbeidsrechtbank tot natuurlijke rechter gemaakt inzake juridische bijstand. Het is logisch de geschillen over een bepaalde materie bij dezelfde rechtbank samen te brengen. Voorts verhindert niets dat de arbeidsrechtbank advies inwint bij de Raad van de Orde.

*
* *

Amendement nr. 21 wordt verworpen met 9 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 6 wordt eenparig aangenomen.

Het aldus geamendeerde artikel 11 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Art. 12 tot 14

Deze artikelen beogen respectievelijk de wijziging van de artikelen 508/20, 508/22, 508/23 en 508/25 van het Gerechtelijk Wetboek.

Er worden geen opmerkingen over gemaakt.

*
* *

Artikel 12 wordt aangenomen met 10 stemmen en 2 onthoudingen.

De artikelen 13 en 14 worden achtereenvolgens aangenomen met 9 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 15

Dit artikel beoogt de wijziging van artikel 664, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) c.s. dient amendement nr. 7 (DOC 54 1819/002) in met het oog op het

est dans une situation où les honoraires sont taxés. Une contestation sur cette taxation devrait être soumise au tribunal de première instance, qui doit solliciter l'avis du conseil de l'ordre.

Le ministre comprend que les tribunaux du travail n'ont pas vraiment cette expertise, mais il ne leur est pas impossible de l'acquérir. Pour lui, il n'y a pas d'anomalie car il y a une raison de donner cette compétence au tribunal du travail. Le législateur a fait du tribunal du travail le juge naturel de l'assistance judiciaire. Il est logique de concentrer les litiges par rapport à une certaine matière devant le même tribunal. En outre, rien n'empêche le tribunal du travail de demander l'avis du conseil de l'ordre.

*
* *

L'amendement n° 21 est rejeté par 9 voix contre 2 et une abstention.

L'amendement n° 6 est adopté à l'unanimité.

L'article 11, tel qu'amendé, est adopté par 10 voix contre une et une abstention.

Art. 12 à 14

Ces articles tendent respectivement à modifier les articles 508/20, 508/22, 508/23 et 508/25 du Code judiciaire.

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

*
* *

L'article 12 est adopté par 10 voix et 2 abstentions.

Les articles 13 et 14 sont successivement adoptés par 9 voix contre 2 et une abstention.

Art. 15

Cet article tend à modifier l'article 664, alinéa 1er, du Code judiciaire.

Mme Sonja Becq (CD&V) et consorts présentent l'amendement n° 7 (DOC 54 1819/002) afin de mettre

in overeenstemming brengen van de Nederlandse en Franse tekst van de ontworpen wijzigingen.

Voor het overige worden geen opmerkingen gemaakt.

*
* *

Amendement nr. 7 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Artikel 15, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Art. 16

Dit artikel beoogt de vervanging van artikel 667 van het Gerechtelijk Wetboek. De ontworpen vervanging wil de voorwaarden voor de toekenning van rechtsbijstand afstemmen op de voorwaarden voor de toekenning van juridische tweedelijnsbijstand.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) c.s. dient amendement nr. 8 (DOC 54 1819/002) in dat een louter taalkundige verbetering beoogt aan te brengen.

Voor het overige worden geen opmerkingen gemaakt.

*
* *

Amendement nr. 8 wordt eenparig aangenomen.

Artikel 16, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 9 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 17

Dit artikel beoogt de wijziging van artikel 668 van het Gerechtelijk Wetboek. Krachtens de ontworpen wijziging zullen ook vreemdelingen die zonder wettige verblijfstitel op ons grondgebied verblijven, aanspraak kunnen maken op rechtsbijstand.

De heer Christian Brotcorne (cdH) dient amendement nr. 20 (DOC 54 1819/002) in. De heer Brotcorne stelt voor het recht op rechtsbijstand niet afhankelijk te maken van de voorwaarde dat de betrokken vreemdeling een poging heeft ondernomen om zijn verblijf te regulariseren. De spreker meent dat de ontworpen regeling het recht op rechtsbijstand op onevenredige wijze beperkt. Bovendien vreest hij dat deze voorwaarde ertoe zal leiden dat heel wat vreemdelingen, wel wetende dat zij geen redelijke kans op slagen hebben,

en concordance le texte français et le texte néerlandais des modifications proposées.

Pour le reste, aucune observation n'est formulée.

*
* *

L'amendement n° 7 est adopté par 9 voix contre une et 2 abstentions.

L'article 15, ainsi modifié, est adopté par 9 voix contre une et 2 abstentions.

Art. 16

Cet article vise à remplacer l'article 667 du Code judiciaire. Le remplacement proposé a pour objectif d'harmoniser les conditions d'octroi de l'assistance judiciaire et les conditions d'octroi de l'aide juridique de deuxième ligne.

Mme Sonja Becq (CD&V) et consorts présentent l'amendement n° 8 (DOC 54 1819/002) qui vise à apporter une correction purement linguistique.

Pour le reste, aucune observation n'est formulée.

*
* *

L'amendement n° 8 est adopté à l'unanimité.

L'article 16, tel qu'amendé, est adopté par 9 voix et 3 abstentions.

Art. 17

Cet article vise à modifier l'article 668 du Code judiciaire. En vertu de la modification proposée, les étrangers qui résident sur notre territoire sans titre de séjour valable pourront également prétendre au bénéfice de l'assistance judiciaire.

M. Christian Brotcorne (cdH) présente un amendement (n° 20, DOC 54 1819/002). Il propose de ne pas faire dépendre le droit à l'assistance judiciaire de l'existence préalable d'une tentative de régularisation de séjour par le ressortissant étranger concerné. L'intervenant estime que la réglementation projetée restreint de façon disproportionnée le droit à l'assistance judiciaire. Il craint en outre que cette condition pousse de nombreux étrangers à introduire une demande de régularisation en sachant parfaitement que leur demande n'a pas de

een regularisatieaanvraag zullen indienen. Voor het overige wordt verwezen naar de verantwoording bij het amendement.

De minister is van oordeel dat de ontworpen wijziging geheel in overeenstemming is met de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Hij meent bovendien dat men als toegangsvoorwaarde voor het verkrijgen van de rechtsbijstand mag vragen dat de vreemdeling in kwestie getracht heeft om zijn verblijfs-toestand te regulariseren en kan het amendement dus niet onderschrijven.

*
* *

Amendement nr. 20 wordt verworpen met 9 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Artikel 17 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Art. 18 en 19

Deze artikelen beogen een technische wijziging van respectievelijk de artikelen 669, 693 en 699ter van het Gerechtelijk Wetboek. Er worden geen opmerkingen over gemaakt.

*
* *

De artikelen 18 en 19 worden achtereenvolgens aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Art. 20

Dit artikel bepaalt de inwerkingtreding van het wetsontwerp.

De heren Stefaan Van Hecke en Marcel Cheron (Ecolo-Groen) dienen *amendement nr. 15* (DOC 54 1819/001) in om de datum van inwerkingtreding uit te stellen tot uiterlijk 1 september 2017. Voor het overige wordt verwezen naar de verantwoording bij het amendement.

*
* *

Amendement nr. 15 wordt verworpen met 9 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Artikel 20 wordt aangenomen met 9 stemmen en 3 onthoudingen.

chance réelle d'aboutir. Pour le surplus, il est renvoyé à la justification de l'amendement.

Le ministre estime que la modification proposée se situe dans le droit fil de la jurisprudence de la Cour européenne des Droits de l'Homme. Il estime en outre que l'on est parfaitement en droit de poser comme condition, pour l'obtention du droit à l'assistance judiciaire, que le ressortissant étranger concerné ait tenté de régulariser son séjour. Il ne peut dès lors pas souscrire à l'amendement présenté.

*
* *

L'amendement n° 20 est rejeté par 9 voix contre 2 et une abstention.

L'article 17 est adopté par 10 voix contre une et une abstention.

Art. 18 et 19

Ces articles visent une modification technique qui concerne respectivement les articles 669, 693 et 699ter du Code judiciaire. Ils ne donnent lieu à aucune observation.

*
* *

Les articles 18 et 19 sont successivement adoptés par 10 voix contre une et une abstention.

Art. 20

Cet article fixe la date d'entrée en vigueur du projet de loi.

MM. Stefaan Van Hecke et Marcel Cheron (Ecolo-Groen) présentent un *amendement (n° 15, DOC 54 1819/001)* visant à reporter la date d'entrée en vigueur au 1er septembre 2017 au plus tard. Pour le surplus, il est renvoyé à la justification de l'amendement.

*
* *

L'amendement n° 15 est rejeté par 9 voix contre 2 et une abstention.

L'article 20 est adopté par 9 voix et 3 abstentions.

V. — VERGADERING INGEVOLGE ARTIKEL 82.1 VAN HET REGLEMENT

Tijdens de vergadering van 21 juni 2016 hebben de leden de wetgevingstechnische nota van de Juridische dienst van de Kamer besproken.

Voorzitter Philippe Goffin wijst op de beginselen van het Reglement. Indien de commissie die, overeenkomstig artikel 82.1 van het Reglement, werd bijeengeroepen om te stemmen over het geheel van de aangenomen tekst, vaststelt dat amendementen noodzakelijk zijn, kan ze unaniem beslissen om terug te komen op de eerdere stemming. Voor het overige kan de commissie nog slechts technische verbeteringen aanbrengen.

Art. 4

De *Juridische dienst* heeft de volgende opmerkingen gemaakt:

“Amendement nr. 2, punt 3, strekt ertoe het ontworpen artikel 508/8, tweede lid, van het *Gerechtelijk Wetboek*, aan te vullen met de woorden “*volgens de bij de artikelen 458 tot 463 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde procedure*”. In de verantwoording wordt het volgende gesteld: “Het lijkt aangewezen uitdrukkelijk een procedure te voorzien, met de procedurele waarborgen van de artikelen 458 tot 463 Ger. W. voor alle mogelijke sancties die zijn bepaald in het nieuwe artikel 508/8, tweede lid.”.

Baseert men zich op de plaats waar volgens het amendement het zinsdeel “*volgens de bij de artikelen 458 tot 463 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde procedure*” moet worden ingevoegd, dan zou daaruit kunnen worden afgeleid dat alleen de hypothese wordt beoogd waarin op de lijst een weglating wordt doorgevoerd. Om elke interpretatiemoeilijkheid weg te werken, wijzige men de bepaling als volgt: “*Onverminderd de tuchtrechtelijke vervolgingen kan de raad van de Orde in geval van tekortkoming en volgens de bij de artikelen 458 tot 463 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde procedure, de handhaving van de advocaat op de in artikel 508/7 bedoelde lijst afhankelijk stellen van de naleving van de voorwaarden die hij bepaalt, diens inschrijving op die lijst schorsen gedurende een periode van acht dagen tot drie jaar of hem eruit weglaten.*”.

In het ontworpen artikel 508/8, vijfde lid, van het *Gerechtelijk Wetboek* vervange men de woorden “*andersluidende met redenen omklede beslissing van*” door de woorden “*andersluidende beslissing van*”.

V. — RÉUNION EN APPLICATION DE L'ARTICLE 82.1 DU RÈGLEMENT

Au cours de la réunion du 21 juin 2016, les membres ont examiné la note de légistique du Service juridique de la Chambre.

M. Philippe Goffin, président, rappelle les principes du Règlement. Si la commission qui a été convoquée afin de voter sur l'ensemble du texte adopté, conformément à l'article 82.1 du Règlement, constate que des amendements sont nécessaires, elle peut décider à l'unanimité de revenir sur le vote émis précédemment. Pour le reste, la commission ne peut plus apporter que des corrections d'ordre technique.

Art. 4

Le *Service juridique* a fait les observations suivantes:

“L'amendement n° 2, point 3, complète l'article 508/8, alinéa 2, en projet, du Code judiciaire par les mots “*selon la procédure déterminée aux articles 458 à 463 du Code judiciaire*”. Selon la justification: “il semble approprié de prévoir expressément une procédure, avec les garanties procédurales prévues dans les articles 458 à 463 du Code judiciaire pour toutes les sanctions possibles prévues dans le nouvel article 508/8, alinéa 2.”.

Si l'on se base sur la place à laquelle l'amendement ajoute le membre de phrase “*selon la procédure déterminée aux articles 458 à 463 du Code judiciaire*”, on pourrait en déduire qu'elle ne vise que l'hypothèse de l'omission de la liste. Pour dissiper toute difficulté d'interprétation, on modifiera la disposition comme suit: “*Sans préjudice des poursuites disciplinaires, le conseil de l'Ordre peut, en cas de manquement et selon la procédure déterminée aux articles 458 à 463 du Code judiciaire, subordonner au respect des conditions qu'il détermine le maintien de l'avocat sur la liste visée à l'article 508/7, suspendre son inscription sur cette liste pour une période de huit jours à trois ans ou l'en omettre.*”.

Dans l'article 508/8, alinéa 5, en projet, du Code judiciaire, on remplacera les mots “*décision contraire motivée du*” par les mots “*décision contraire du*”.

(Het is overbodig te bepalen dat die beslissing met redenen omkleed moet worden. Dat wordt immers al bepaald in het ontworpen artikel 508/8, zesde lid, van het Gerechtelijk Wetboek.)

Op grond van het ontworpen artikel 508/8, vijfde en zesde lid, van het Gerechtelijk Wetboek, worden ook de in het vijfde lid bedoelde beslissingen van het bureau voor juridische bijstand om een nieuwe advocaat aan te wijzen en van de raad van de Orde tot wederinschrijving met redenen omkleed en zijn ze vatbaar voor beroep. De vraag rijst of dat de bedoeling is.

In elk geval preciseert het ontworpen artikel 508/8, zesde lid, van het Gerechtelijk Wetboek het volgende: “De beslissingen bedoeld in de vorige leden worden met redenen omkleed. Zij zijn vatbaar voor beroep (...)”. Men vervange de woorden “in de vorige leden”, die te onnauwkeurig zijn, door de woorden “in het tweede, vierde en vijfde lid”.

De minister en de commissie gaan akkoord met deze opmerkingen.

Art. 5

De *Juridische dienst* heeft de volgende opmerking gemaakt:

“In de Nederlandse tekst van de bepaling onder 1° vervange men ook het woord “onvoldoende” door het woord “ontoereikende”.

(Overeenstemming met de wijziging die amendement nr. 8 aanbrengt in artikel 667, tweede en derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek.)”

De minister en de commissie gaan akkoord met deze opmerking.

De *Juridische dienst* stelt bovendien voor het ontworpen artikel 508/13, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek te vervangen door wat volgt: “De Koning bepaalt bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de drempels waaronder de bestaansmiddelen ontoereikend zijn, de over te leggen bewijsstukken en wie gelijkgesteld wordt met de personen met ontoereikende bestaansmiddelen.”.

(De ontworpen tekst is te vaag. De Koning moet niet de omvang van de bestaansmiddelen bepalen, maar wel vanaf welke drempel die middelen moeten worden beschouwd als ontoereikend om de gedeeltelijke of totale kosteloosheid van de juridische bijstand te verantwoorden. Het ontworpen artikel 508/19ter, § 2, vierde lid,

(Il est superflu de préciser que cette décision doit être motivée. Cette précision figure en effet déjà dans l'article 508/8, alinéa 6, en projet, du Code judiciaire.)

Conformément à l'article 508/8, alinéas 5 et 6, en projet, du Code judiciaire, les décisions visées à l'alinéa 5 prises par le bureau d'aide juridique en vue de la désignation d'un nouvel avocat et par le conseil de l'Ordre en vue d'une réinscription sont, elles aussi, motivées et susceptibles de recours. Reste à savoir si tel est bien l'objectif poursuivi.

De toute façon, l'article 508/8, alinéa 6, en projet, du Code judiciaire précise que les décisions visées aux alinéas précédents sont motivées et susceptibles de recours. On remplacera les mots “aux alinéas précédents”, qui est trop imprécis, par les mots “aux alinéas 2, 4 et 5”.

Le ministre et la commission souscrivent à ces observations.

Art. 5

Le *Service juridique* a fait l'observation suivante:

“Dans le 1°, dans le texte néerlandais, on remplacera également le mot “onvoldoende” par le mot “ontoereikende”.

(Cohérence par rapport à la modification apportée par l'amendement n° 8 à l'article 667, alinéas 2 et 3, du Code judiciaire.)”

Le ministre et la commission souscrivent à cette observation.

Le *Service juridique* propose, en outre, de remplacer l'article 508/13, alinéa 2, en projet, du Code judiciaire par ce qui suit: “Le Roi détermine par arrêté délibéré en Conseil des ministres l'ampleur de ces les seuils en dessous desquels les moyens d'existence sont insuffisants, les pièces justificatives à produire ainsi que les personnes assimilées à celles dont les moyens d'existence sont insuffisants.”.

(Le texte en projet est trop vague. Ce n'est pas l'ampleur des moyens d'existence que le Roi doit déterminer mais à partir de quel seuil ces moyens doivent être considérés comme insuffisants pour justifier la gratuité partielle ou totale de l'aide juridique. L'article 508/19ter, § 2, alinéa 4, en projet, du Code judiciaire — art. 11 du

van het Gerechtelijk Wetboek — art. 11 van het wetsontwerp — gebruikt het begrip “die de inkomensdrempels vastgesteld krachtens artikel 508/13 overschrijden”).

De minister stelt voor het ontworpen artikel te behouden, aangezien de bestaansmiddelen en de inkomensdrempels in een uitvoeringsbesluit zullen worden vastgesteld. Volgens hem is dit artikel dus niet te vaag. De commissie is het daarmee eens.

Art. 7

De Juridische dienst stelt voor in het ontworpen artikel 508/17, § 4, van het Gerechtelijk Wetboek de Franse tekst van de bepaling onder 8° te vervangen door wat volgt: “8° lorsque la personne ne dispose d’aucunes ressources d’aucuns moyens d’existence.”.

(Aangezien het wetsontwerp in de Franse tekst het begrip “ressources” vervangt door de term “moyens d’existence”, moet dat met het oog op de nodige samenhang ook gebeuren in de ontworpen § 4, 8°.)

De minister en de commissie gaan akkoord met deze opmerking.

Art. 8

De Juridische Dienst formuleert de volgende opmerking:

“In het ontworpen artikel 508/18, eerste en tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek worden de omstandigheden waarin de juridische tweedelijnsbijstand kan worden beëindigd, bepaald maar ook herhaald:

— In het eerste lid worden de gevallen bepaald waarin het bureau voor juridische bijstand de juridische tweedelijnsbijstand, al dan niet ambtshalve, kan beëindigen;

— In het tweede lid wordt gesteld dat de advocaat in diezelfde gevallen, die uitdrukkelijk worden herhaald, een verzoek kan indienen om de juridische tweedelijnsbijstand te beëindigen.

Ter vereenvoudiging vervange men de eerste twee leden van het ontworpen artikel 508/18 van het Gerechtelijk Wetboek als volgt:

“Het bureau voor juridische bijstand kan, ambtshalve of op een met redenen omkleed verzoek van de advocaat, een einde stellen aan de juridische tweedelijnsbijstand indien het vaststelt dat de begunstigde niet voldeed of niet langer voldoet aan de voorwaarden

projet de loi — utilise la notion de “seuils de revenus déterminés en vertu de l’article 508/13”).

Le ministre propose de maintenir l’article en projet étant donné qu’un arrêté d’exécution va déterminer les moyens d’existence et les seuils de revenus. A son sens, cet article n’est donc pas trop vague. La commission souscrit à ce point de vue.

Art. 7

Le Service juridique propose de remplacer, dans l’article 508/17, § 4, en projet, du Code judiciaire, le texte français du 8° par ce qui suit: “8° lorsque la personne ne dispose d’aucunes ressources d’aucuns moyens d’existence.”.

(Dès lors que le projet de loi remplace, dans la version française, la notion de “ressources” par celle de “moyens d’existence”, il faut, dans un souci de cohérence, également le faire dans le paragraphe 4, 8°, en projet.)

Le ministre et la commission souscrivent à cette observation.

Art. 8

Le Service juridique a fait l’observation suivante:

“Dans l’article 508/18, alinéas 1er et 2, en projet, du Code judiciaire, les circonstances dans lesquelles il peut être mis fin à l’aide juridique de deuxième ligne sont précisées, mais aussi répétées:

— L’alinéa 1er définit les cas dans lesquels le bureau d’aide juridique peut mettre fin, d’office ou non, à l’aide juridique de deuxième ligne;

— L’alinéa 2 prévoit que, dans ces mêmes cas, qui sont explicitement répétés, l’avocat peut déposer une requête en vue de mettre fin à l’aide juridique de deuxième ligne.

Dans un souci de simplification, on remplacera les deux premiers alinéas de l’article 508/18, en projet, du Code judiciaire par ce qui suit:

“Le bureau d’aide juridique peut, d’office ou sur requête motivée de l’avocat, mettre fin à l’aide juridique de deuxième ligne s’il constate que le bénéficiaire ne satisfaisait pas ou ne satisfait plus aux conditions prévues à l’article 508/13 ou lorsque le bénéficiaire

bepaald bij artikel 508/13 of wanneer de begunstigde kennelijk geen medewerking verleent bij de verdediging van zijn belangen. In voorkomend geval brengt het bureau de advocaat daarvan op de hoogte.

Het bureau kan tevens een einde stellen aan de juridische tweedelijnsbijstand op een met redenen omkleed verzoek van de advocaat als deze meent dat zijn interventie geen enkele meerwaarde biedt. In voorkomend geval brengt het bureau de advocaat daarvan op de hoogte.”.

De minister stelt voor weliswaar op die suggestie in te gaan, maar wel met weglating van de woorden “in voorkomend geval” in het ontworpen artikel 508/18, eerste lid. De commissie stemt in met dat voorstel.

Art. 11

De Juridische Dienst formuleert de volgende opmerking:

“Aangezien het wetsontwerp voor de begrippen “bestaansmiddelen” kiest, wijzige men het ontworpen artikel 508/19ter, § 2, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek als volgt: “op basis van de sommen die de in artikel 508/13 bedoelde inkomensdrempels vastgesteld krachtens artikel 508/13 overschrijden.”.”.

De minister stelt voor niet op die suggestie in te gaan, om dezelfde reden als die welke wordt aangegeven bij de suggestie aangaande artikel 5. De commissie stemt in met dat standpunt.

*

ne collabore manifestement pas à la défense de ses intérêts. Le cas échéant, le bureau en informe l’avocat.

Le bureau peut également mettre fin à l’aide juridique de deuxième ligne sur requête motivée de l’avocat lorsque ce dernier constate que son intervention n’ajouterait aucune plus-value. Le cas échéant, le bureau en informe l’avocat.”.

Le ministre propose de suivre cette suggestion mais en supprimant les mots “le cas échéant,” dans le premier alinéa de l’article 508/18 en projet. La commission souscrit à cette proposition.

Art. 11

Le Service juridique a fait l’observation suivante:

Le projet de loi optant pour la notions de “moyens d’existence”, on modifiera l’article 508/19ter, § 2, alinéa 4, en projet, du Code judiciaire comme suit: “sur la base des sommes excédant les seuils de revenus déterminés en vertu de visés à l’article 508/13.”.

Le ministre propose de ne pas suivre cette suggestion pour la même raison que celle indiquée à la suggestion à l’article 5. La commission souscrit à ce point de vue.

*

Voor het overige stemmen *de minister en de commissie* in met de door de Juridische Dienst voorgestelde louter taalkundige correcties en louter formele verbeteringen.

Het aldus geamendeerde en wetgevingstechnisch verbeterde, gehele wetsontwerp wordt aangenomen met 9 tegen 3 stemmen. Derhalve vervallen de toegevoegde wetsvoorstellen DOC 54 0154/001, DOC 54 0156/001, DOC 54 0258/001 et DOC 54 1409/001.

De rapporteurs,

Sonja BECQ
Özlem ÖZEN

De voorzitter,

Philippe GOFFIN

Bepalingen die een uitvoeringsmaatregel vereisen:

- Art. 5, 3°;
- Art. 7;
- Art. 19

Pour le surplus, le ministre et la commission marquent leur accord avec les corrections d'ordre purement linguistique et améliorations formelles proposées par le Service juridique.

L'ensemble du projet de loi, tel qu'il a été amendé et corrigé sur le plan légistique, est adopté par 9 voix contre 3. Les propositions jointes DOC 54 154/1, DOC 54 156/1, DOC 54 258/1 et DOC 54 1409/1 deviennent dès lors sans objet.

Les rapporteurs,

Sonja BECQ
Özlem ÖZEN

Le président,

Philippe GOFFIN

Dispositions nécessitant une mesure d'exécution:

- Art. 5, 3°;
- Art. 7;
- Art. 19

BIJLAGE**HOORZITTING VAN 7 JUNI 2016**

Op 7 juni 2016 heeft de commissie de volgende personen gehoord:

— de heer Philippe Declercq, vertegenwoordiger van de OVB;

— de heer Philippe Culot, vertegenwoordiger van Avocats.be

— mevrouw Hilde Linssen, vertegenwoordiger van het Platform “Recht voor Iedereen”;

— de heer Baudouin Van Overstraeten, vertegenwoordiger van het Platform “Justice pour tous”;

— de heer Eric Robert, voorzitter van de vrede- en politierechters van het gerechtelijk arrondissement Luxemburg;

— mevrouw France Blanmailland, vertegenwoordiger van de Hoge Raad voor de Justitie.

A. Uiteenzettingen**1. Uiteenzetting van de heer Philippe Declercq, vertegenwoordiger van de OVB**

De heer Philippe Declercq, vertegenwoordiger van de OVB, legt uit dat de OVB al eerder voorstellen heeft gedaan voor de hervorming van de juridische tweedelijnsbijstand. De OVB is tevreden dat de regering werk maakt van een hervorming. De heer Declercq legt uit dat de OVB de doelstellingen van de ontworpen hervorming (gewaarborgde toegang tot de rechter, billijke vergoeding van de advocaat en responsabilisering van begunstigde en advocaat) onderschrijft. Zij is het evenwel niet volledig eens met de praktische uitwerking ervan.

De kritiek van de OVB op de ontworpen regeling is driediepgang van aard.

In de eerste plaats staat de OVB kritisch tegenover de invoering van het principe dat de begunstigde van de volledig of gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand voortaan een remgeld zullen moeten betalen. De spreker meent dat de regering uitgaat van een premisse waarvan de juistheid niet is bewezen: juridische overconsumptie. Daarbij wordt aangestipt dat er verschillende factoren zijn die de rechtsonderhorige kunnen aansporen om gerechtelijke procedures aan te vatten. De ingewikkeldheid van sommige wetgeving wordt daarbij soms uit het oog verloren.

ANNEXE**AUDITION DU 7 JUIN 2016**

Le 7 juin 2016, la commission a auditionné les personnes suivantes:

— M. Philippe Declercq, représentant de l’OVB;

— M. Philippe Culot, représentant de Avocats.be

— Mme Hilde Linssen, représentante de la Plateforme “Recht voor Iedereen”;

— M. Baudouin Van Overstraeten, représentant de la Plate-forme “Justice pour tous”;

— M. Eric Robert, président des juges de paix et de police de l’arrondissement judiciaire du Luxembourg;

— Mme France Blanmailland, représentante du Conseil supérieur de la Justice.

A. Exposés**1. Exposé de M. Philippe Declercq, représentant de l’OVB**

M. Philippe Declercq, représentant de l’OVB, explique que l’OVB a déjà avancé des propositions de réforme de l’aide juridique de deuxième ligne. L’OVB se réjouit que le gouvernement propose une réforme. M. Declercq explique que l’OVB souscrit aux objectifs de la réforme projetée (accès garanti au juge, rémunération équitable de l’avocat et responsabilisation du bénéficiaire et de l’avocat). Toutefois, l’OVB n’est pas complètement d’accord sur sa mise en œuvre pratique.

L’OVB formule trois critiques par rapport au système proposé.

Tout d’abord, l’OVB voit d’un œil critique l’instauration du principe en vertu duquel les bénéficiaires de l’aide juridique totalement ou partiellement gratuite devront désormais payer un ticket modérateur. L’orateur estime que le gouvernement s’appuie sur une prémisse dont le bien-fondé n’est pas prouvé: la surconsommation juridique. Il relève qu’il y a différents facteurs qui peuvent inciter le justiciable à entamer des procédures judiciaires. La complexité de certaines législations est, à cet égard, parfois perdue de vue.

In de tweede plaats staat de heer Declercq stil bij de veralgemening van de weerlegbaarheid van de vermoedens van ontoereikend inkomen. Hij vreest dat de beoogde regeling niet eenvoudig toepasbaar zal zijn.

In de derde plaats heeft de OVB bedenkingen bij de voorgenomen financiering van de juridische tweedelijnsbijstand. De OVB heeft in het verleden gepleit voor een financiering die de advocaat in staat stelt om op economisch leefbare en duurzame wijze deel te nemen aan de juridische tweedelijnsbijstand en die kan vermijden dat advocaten uit het systeem stappen bij gebrek aan een billijke vergoeding. Dat houdt volgens de heer Declercq in dat men een open enveloppe-systeem moet gebruiken. De regering is evenwel zinnens om het gesloten enveloppe-systeem te handhaven. Dat is niet erg logisch en valt moeilijk uit te leggen. Hoe kan men voorhouden dat de prijs van één punt kan variëren naar gelang de advocaten globaal genomen meer of minder prestaties leveren?

Dienaangaande merkt de spreker ook op dat een hervorming eveneens in het voordeel dient te spelen van alle rechtzoekenden. Hij wijst erop dat er heel wat burgers zijn die beschikken over een inkomen hoger dan de maximumdrempel en geen beroep kunnen doen op de volledig of gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand. Daardoor ondervinden velen onder hen serieuze problemen wanneer zij een gerechtelijke procedure moeten voeren. De OVB is daarom voorstander van een forse optrekking van de maximum inkomensdrempel.

De OVB is het er wel mee eens dat men de volledig of gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand afhankelijk maakt van de “bestaansmiddelen” van de kandidaat en niet, zoals nu het geval is, van de “inkomsten”.

Ten slotte stipt de heer Declercq aan dat de OVB voorstander is van een doorgedreven informatisering van het hele proces van de toekenning van juridische tweedelijnsbijstand, zodat men rechtstreeks in de nodige databanken kan nagaan of een persoon kan aanspraak maken op de tweedelijnsbijstand.

Voor het overige wordt verwezen naar de nota's die de OVB ter beschikking heeft gesteld.

2. Uiteenzetting van de heer Philippe Culot, vertegenwoordiger van AVOCATS.BE

De heer Philippe Culot, vertegenwoordiger van AVOCATS.BE, beklemtoont dat het belangrijk is dat

M. Declercq s'attarde en deuxième lieu sur la généralisation du caractère réfragable des présomptions d'insuffisance de revenus. L'orateur craint que la réglementation proposée en l'espèce soit difficile à mettre en œuvre.

Troisièmement, l'OVB s'interroge sur le financement prévu pour l'aide juridique de deuxième ligne. Par le passé, l'OVB a plaidé pour un financement permettant aux avocats de participer à l'aide juridique de deuxième ligne d'une façon durable et économiquement viable et garantissant à ceux-ci une indemnité équitable afin de les inciter à ne pas abandonner le système. Cela suppose selon l'orateur le recours à un système d'enveloppe ouverte. Or, le gouvernement a l'intention de maintenir le système d'enveloppe fermée, ce qui est plutôt illogique et difficile à légitimer. Comment justifier que le prix d'un point peut varier selon le nombre de prestations fournies par les avocats considérés dans leur totalité?

L'orateur souligne encore à cet égard qu'une réforme doit aussi jouer en faveur de l'ensemble des justiciables. Il fait observer que beaucoup de citoyens disposent d'un revenu supérieur au plafond légal. Ces personnes n'ont pas la possibilité de faire appel à l'aide juridique de deuxième ligne entièrement ou partiellement gratuite, ce qui peut s'avérer très problématique pour beaucoup d'entre elles lorsqu'elles se trouvent impliquées dans une procédure judiciaire. L'OVB préconise dès lors un relèvement conséquent du plafond de revenus.

L'OVB soutient en revanche l'idée de lier l'aide juridique de deuxième ligne entièrement ou partiellement gratuite aux “moyens d'existence” du candidat et non plus, comme c'est le cas actuellement, à ses “revenus”.

M. Declercq souligne enfin que l'OVB préconise une informatisation poussée de l'ensemble du processus d'octroi de l'aide juridique de deuxième ligne, afin qu'il soit possible de contrôler directement dans les banques de données concernées si une personne peut bénéficier de cette aide.

L'orateur renvoie pour le surplus aux notes transmises par l'OVB.

2. Exposé de M. Philippe Culot, représentant d'AVOCATS.BE

M. Philippe Culot, représentant d'AVOCATS.BE, insiste sur l'importance de la présence d'un avocat aux

kansarme mensen door een advocaat worden bijgestaan; zo niet zou geen sprake zijn van een billijke toegang tot het gerecht. Die advocaat moet kwaliteitsvol werk leveren en eerlijk worden bezoldigd.

AVOCATS.be is gewonnen voor het wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de juridische bijstand en voor het wetsvoorstel tot oprichting van een fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand.

Het wetsontwerp voorziet in de wijziging van artikel 508/8 van het Gerechtelijk Wetboek. Het eerste lid van dat artikel bepaalt het volgende: “De Orde van Advocaten ziet toe op de kwaliteit van de prestaties die door de advocaten worden verstrekt in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand.”. Krachtens het Gerechtelijk Wetboek hebben de Ordes momenteel, wanneer zij een of meer tekortkomingen in de kwaliteit van de verstrekkingen van juridische bijstand vaststellen, alleen de mogelijkheid de advocaat te schrappen van de lijst van vrijwilligers.

Die maatregel mist soepelheid. Dat verklaart waarom de Ordes de afgelopen 15 jaar maar weinig beslissingen tot schrapping van de vrijwilligerslijst hebben kunnen treffen; de enige beslissingen die wél werden genomen, werden in hoger beroep teniet gedaan omdat ze niet in verhouding stonden tot het aldus bestraft gedrag. Die vrijwel volstreekte onmogelijkheid om tekortkomingen in de kwaliteit van de verstrekkingen te bestraffen, heeft de Ordes ertoe gebracht om al in 2010 een voorstel tot wijziging van artikel 508/8 van het Gerechtelijk Wetboek te formuleren. De vereniging AVOCATS.be vindt in het wetsontwerp het door haarzelf uitgewerkte wijzigingsvoorstel terug, dat de mogelijkheid zal bieden de kwaliteit van de verstrekkingen van juridische bijstand beter met flankerende maatregelen gepaard te doen gaan.

Het wetsontwerp stelt in uitzicht dat de begunstigten van de juridische tweedelijnsbijstand in beginsel hun advocaat een “remgeld” zullen moeten betalen. Het zal worden geïnd bij elk verzoek tot aanwijzing en bij de instelling van elke procedurele aanleg. Vanzelfsprekend is voorzien in uitzonderingen¹.

Uitgaande van de vaststelling dat de rechtzoekende verantwoordelijkheidszin moet worden bijgebracht opdat hij van de juridische bijstand geen misbruik maakt, komt die nieuwigheid tegemoet aan een verzoek dat de Ordes van advocaten al verscheidene jaren formuleren.

¹ Met name voor gedetineerden en andere mensen jegens wie een strafrechtelijke procedure loopt, minderjarigen, asielzoekers als het om hun eerste aanvraag gaat, geesteszieken en mensen voor wie door de betaling van die bedragen het geding onbillijk zou uitvallen.

côtés des personnes précarisées, sans quoi il n’y aurait pas d’accès équitable à la justice. Cet avocat doit fournir un travail de qualité et être rémunéré de manière juste.

AVOCATS.be est favorable au projet de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne l’aide juridique et à la proposition de loi instituant un Fonds d’aide juridique de deuxième ligne.

Le projet prévoit la modification de l’article 508/8 du Code judiciaire. Cette disposition prévoit que les Ordres veillent à la qualité des prestations des avocats qui dispensent l’aide juridique. À l’heure actuelle, le Code judiciaire n’ouvre aux Ordres, s’ils constatent un ou des manquements à la qualité des prestations d’aide juridique, que la possibilité de radier l’avocat de la liste des volontaires.

Cette mesure manque de souplesse. Cela explique que peu de décisions de radiation de la liste des volontaires aient pu être adoptées par les Ordres depuis 15 ans, les seules qui le furent ayant été réformées en degré d’appel en raison de leur disproportion au regard du comportement ainsi sanctionné. Cette quasi-impossibilité de censurer adéquatement les manquements à la qualité des prestations a conduit les Ordres à formuler dès 2010 une proposition de modification de l’article 508/8 du Code judiciaire. AVOCATS.be retrouve dans le projet de loi, la proposition de modification qu’il avait élaborée, qui permettra de mieux encadrer la qualité des prestations de l’aide juridique.

Le projet prévoit que les bénéficiaires de l’aide juridique de deuxième ligne devront en principe payer un “ticket modérateur” à leur avocat. Il sera perçu à chaque demande de désignation ainsi qu’à l’introduction de chaque degré de procédure. Il est bien entendu prévu des exceptions¹.

Cette nouveauté, partant du constat qu’il faut responsabiliser le justiciable pour qu’il n’abuse pas de l’aide juridique, rencontre une demande formulée depuis plusieurs années par les Ordres d’avocats.

¹ Notamment pour les personnes détenues et d’autres personnes engagées dans une procédure pénale, les mineurs, les demandeurs d’asile pour leur première demande, les malades mentaux et pour les personnes pour lesquelles le paiement de ces sommes rendrait le procès inéquitable.

Tevens stelt het wetsontwerp in uitzicht dat niet langer de inkomsten, maar wel de bestaansmiddelen in aanmerking zullen moeten worden genomen om te bepalen of de rechtzoekenden voldoen aan de financiële voorwaarden om op juridische bijstand aanspraak te kunnen maken. Ook die nieuwigheid komt tegemoet aan een vraag van AVOCATS.BE.

Wel zou het onontbeerlijk zijn dat de minister de nadere regels preciseert op grond waarvan het vermogen van de rechtzoekende in aanmerking zal moeten worden genomen, zo niet dreigen er onderling uiteenlopende interpretaties te ontstaan tussen de verschillende bureaus voor juridische bijstand, wat zou kunnen leiden tot tal van beroepen voor de arbeidsgerechten.

In dat verband steunt AVOCATS.BE de uitlegging naar analogie met het koninklijk besluit van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie. Die materies sluiten nauw bij elkaar aan, daar dit koninklijk besluit omschrijft hoe de bestaansmiddelen van de aanvragers van een leefloon in aanmerking dienen te worden genomen (laatstgenoemden moeten overigens volkomen kosteloze juridische bijstand toegekend krijgen).

Bovendien voorziet het wetsontwerp in de mogelijkheid een deel van de vergoeding van de advocaat ten laste te leggen van de begunstigde van de juridische bijstand, indien het optreden van die advocaat die begunstigde in een financiële situatie heeft gebracht waarin hij geen aanspraak op de juridische bijstand had kunnen maken, mocht hij bij de aanvang van de rechtspleging over de financiële middelen hebben beschikt die hij aan het einde daarvan heeft verkregen.

Die nieuwigheid sluit aan bij een pretoriaanse aanpak waarvoor al in een raamwerk was voorzien via de richtlijnen die de Ordes hebben verstrekt aan de beoefenaars van de juridische bijstand. Het wetsontwerp schept een kader voor en beperkt de financiële bijdrage van de begunstigde van de juridische bijstand tot de vergoeding van diens advocaat, behalve in uitzonderlijke omstandigheden waarin de aldus vastgelegde begrenzingsen kunnen worden overschreden.

AVOCATS.BE is voorstander van het principe dat in het wetsontwerp wordt verdedigd, maar steunt het ontwerp van amendement: het biedt de advocaat in de al genoemde uitzonderlijke omstandigheden de mogelijkheid aan zijn cliënt de betaling te vragen, na goedkeuring door het bureau voor juridische bijstand, niet van een vergoeding, maar van de kosten en erelonen in de zin van artikel 446ter van het Gerechtelijk Wetboek. De omzetting ervan in de wet zal de cliënt meer voorspelbaarheid en waarborgen bieden. Die voorspelbaarheid

Le projet prévoit aussi que ce ne seront plus les ressources mais bien les moyens d'existence qui devront être pris en compte pour déterminer si les justiciables réunissent les conditions financières de l'accès à l'aide juridique. Cette nouveauté rejoint aussi une demande d'AVOCATS.BE.

Il serait cependant indispensable que le ministre précise les modalités en vertu desquelles le patrimoine du justiciable devra être pris en considération. À défaut, des interprétations divergentes risquent de se manifester entre les différents Bureaux d'Aide Juridique, ce qui pourrait engendrer des recours multiples devant les juridictions du travail.

A cet égard, AVOCATS.BE soutient l'interprétation par analogie avec l'arrêté royal du 11 juillet 2002 portant règlement général en matière de droit à l'intégration sociale. Les matières sont proches puisque l'arrêté royal précité décrit comment doivent être pris en considération les moyens d'existence des demandeurs de revenu d'intégration sociale (dont du reste les bénéficiaires ont vocation à se voir attribuer l'aide juridique entièrement gratuite).

Le projet prévoit encore la possibilité de mettre à charge du bénéficiaire de l'aide juridique, une partie de l'indemnisation de l'avocat si par son intervention, il lui a permis de se retrouver dans une situation financière telle qu'il n'aurait pas eu accès à l'aide juridique s'il avait disposé, au début de la procédure, des moyens financiers qu'il a obtenus à la fin de celle-ci.

Cette nouveauté rejoint une pratique prétorienne qui était déjà encadrée dans les directives données par les Ordres aux praticiens de l'aide juridique. Le projet encadre et limite la participation financière du bénéficiaire de l'aide juridique dans l'indemnisation de son avocat, sauf circonstances exceptionnelles permettant de passer outre les limites ainsi définies.

AVOCATS.BE est favorable au principe défendu dans le projet, mais soutient le projet d'amendement permettant, dans les circonstances exceptionnelles déjà évoquées, à l'avocat de solliciter de son client, moyennant l'autorisation du Bureau d'Aide Juridique, le paiement non pas d'une indemnité mais bien de frais et honoraires au sens de l'article 446ter du Code judiciaire. Sa transposition dans la loi donnera plus de prévisibilité et de garanties au client. Cette prévisibilité sera renforcée par l'obligation qui sera faite à l'avocat

wordt nog groter door de verplichting voor de in het kader van de rechtsbijstand aangewezen advocaat om zodra blijkt dat zijn optreden tot de recuperatie van aanzienlijke bedragen zou kunnen leiden, aan zijn cliënt de voorwaarden te melden volgens welke zijn financiële participatie kan worden gevraagd.

Aangaande het wetsvoorstel tot oprichting van een fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand (DOC 54 1851/001 en 002), preciseert de spreker dat AVOCATS.be er voorstander van is, omdat het voorziet in een permanente aanvullende financiering van de rechtsbijstand en in die zin tegemoet komt aan een vraag van de Ordes.

De gekozen methode bestaat erin een financieringsfonds in te stellen dat van geldmiddelen zal worden voorzien door middel van een verhoging van de geldboeten die door de rechtbanken als gevolg van strafbare feiten worden opgelegd, of door middel van de veroordeling tot de betaling van bedragen, als de rechtbank geen geldboete oplegt.

Het komt de Ordes niet toe zich uit te spreken over de opportuniteit van de gekozen financieringswijze. AVOCATS.be betreurt echter dat het niet mogelijk is geweest te beschikken over prognoses over de omvang van de bedragen die het fonds van middelen zullen voorzien.

De spreker schetst vervolgens de wensen van AVOCATS.be inzake juridische bijstand.

Nu voorziet de staatsbegroting in een gesloten enveloppe voor de financiering van de dienstverrichtingen van de pro deo-advocaten. In een nomenclatuur is het aantal punten per dienstverrichting bepaald. Die punten worden voor het hele jaar aan de advocaten toegekend en de enveloppe wordt voor de werkingskosten van de rechtsbijstand met 8,108 % verhoogd. Op korte termijn zal de nieuwe wet leiden tot extra kosten voor de Ordes en voor de bureaus voor juridische bijstand. Men zal de inning van het remgeld moeten in rekening brengen en beslissen in welke gevallen de rechtzoekenden al dan niet van de betaling ervan zullen zijn vrijgesteld. Het onderzoek van de bijzondere situaties en de beslissing aangaande de toegang tot de rechtsbijstand zullen ook nieuwe taken zijn. Hetzelfde zal gelden voor de gevallen waarin het optreden van de advocaat de rechtzoekende bedragen zal hebben opgeleverd die zijn deelname in de vergoeding van de advocaat zouden kunnen verantwoorden.

Door al die elementen zou het noodzakelijk zijn die stijging van 8,108 % niet alleen voor de gesloten enveloppe toe te passen, maar ook voor de bedragen uit het fonds om die gesloten envelop aan te vullen.

désigné dans le cadre de l'aide juridique de signaler à son client, dès qu'il apparaît que son intervention pourrait conduire à la récupération de sommes significatives, les modalités suivant lesquelles sa participation financière pourrait être sollicitée.

Concernant la proposition de loi instituant un fonds d'aide juridique de deuxième ligne (n° 1851/1 et 2), l'orateur précise qu'AVOCATS.be y est favorable car la proposition de loi instaure un financement complémentaire pérenne de l'aide juridique et rencontre en ce sens une demande des Ordres.

La modalité choisie est celle de la création d'un fonds de financement qui sera alimenté par une majoration des amendes prononcées par les tribunaux suite à des infractions pénales ou par la condamnation au paiement de sommes si le tribunal ne prononce pas d'amende.

Il n'appartient pas aux Ordres de se prononcer quant à l'opportunité du mode de financement choisi. Toutefois, AVOCATS.be déplore qu'il n'ait pas été possible de disposer de projections relatives à l'ampleur des sommes qui approvisionneront le fonds.

L'orateur expose ensuite les souhaits d'AVOCATS.be en matière d'aide juridique.

Actuellement, le budget de l'État prévoit une enveloppe fermée visant au financement des prestations des avocats pro deo. Une nomenclature prévoit le nombre de points par prestation. Ces points sont octroyés aux avocats pour l'année et l'enveloppe est majorée de 8,108 % pour les frais de fonctionnement de l'aide juridique. À court terme, la nouvelle loi entraînera des charges supplémentaires pour les Ordres et les Bureaux d'aide juridique. Il faudra comptabiliser la perception des tickets modérateurs et décider des cas dans lesquels les justiciables seront ou non dispensés de leur paiement. L'examen des situations particulières et la décision quant à l'accès ou non à l'aide juridique seront aussi de nouvelles tâches. Il en ira de même des cas dans lesquels l'intervention de l'avocat aura procuré au justiciable des montants qui pourraient justifier sa participation à l'indemnisation de l'avocat.

Pour tous ces éléments, il serait nécessaire que cette majoration de 8,108 % soit appliquée non seulement sur l'enveloppe fermée, mais aussi sur les sommes qui sortiront du fonds pour venir compléter cette enveloppe fermée.

Bovendien zou AVOCATS.be willen dat het probleem van de belasting van de vergoedingen wordt opgelost. De advocaten worden meer dan een jaar na de dienstverrichting betaald. Artikel 171 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen voorziet in een afzonderlijk belastingstelsel. Uit de rechtspraak van het Hof van Cassatie was gebleken dat dit gedeelte alleen van toepassing was als de late betaling te wijten was aan een fout van de Staat. Het Grondwettelijk Hof heeft die interpretatie echter op de helling gezet. De belastingadministratie heeft toch beslist dat arrest van het Grondwettelijk Hof niet toe te passen. AVOCATS.be wenst dus dat de wetgever dat vraagstuk van de belasting op de vergoedingen zo regelt dat voor de vergoedingen voor juridische bijstand de gemiddelde aanslagvoet van het voorgaande jaar wordt toegepast.

Tot besluit preciseerd de spreker dat AVOCATS.be tevreden is op sommige punten van het wetsontwerp te zijn geraadpleegd en gehoord. Hij wijst op de positieve en constructieve houding van AVOCATS.be in dat verband. Hij stelt voor dat de commissieleden de bureaus voor juridische bijstand komen bezoeken om te zien hoe er gewerkt wordt en welke controles de advocaten over de effectiviteit en de kwaliteit van de geleverde diensten uitoefenen. Alle dossiers worden gecontroleerd. AVOCATS.be wenst dat de advocaten eerlijk en effectief optreden voor de meest bestaansonzeker en wenst, samen met de wetgever, te werken aan toegang tot het gerecht voor iedereen.

2. Uiteenzetting van mevrouw Hilde Linssen, vertegenwoordigster van het Platform “Recht voor Iedereen”

Mevrouw Hilde Linssen, vertegenwoordigster van het Platform “Recht voor Iedereen”, legt uit dat veel personen die in een precaire situatie verkeren in onze maatschappij verstoken blijven van sommige grondrechten. Het recht is nochtans een hefboom die hen in staat zou moeten stellen om deze grondrechten af te dwingen en te laten naleven. Toch stelt men al te vaak vast dat het recht tegen hen wordt gebruikt. Men kan vaststellen dat deze groep van personen frequenter op gedwongen wijze in contact komt met het gerecht dan dat ze uit eigen beweging vrijwillig rechtshulp zoeken. Mevrouw Linssen legt ook uit dat deze personen meestal niet goed op de hoogte zijn van hun rechten en hoe deze te laten afdwingen.

De spreekster wijst er in dit verband ook op dat het wetsontwerp uitgaat van een onjuist uitgangspunt: de juridische overconsumptie. Het Platform sluit zich op dit punt aan bij de vertegenwoordiger van de OVB. De studie van het Nationaal Instituut voor de Criminalistiek die wordt aangehaald in de memorie van toelichting,

En outre, AVOCATS.be voudrait voir réglé le problème de la fiscalité des indemnités. Les avocats sont payés plus d'un an après leur prestation. L'article 171 du Code des impôts sur le revenu prévoit un système de taxation distincte. La jurisprudence de la Cour de Cassation avait indiqué que cet article était d'application uniquement si le paiement tardif était lié à une faute de l'État. La Cour constitutionnelle a cependant remis en cause cette interprétation. L'administration fiscale a pourtant décidé de ne pas appliquer cet arrêt de la Cour constitutionnelle. AVOCATS.be souhaite donc que le législateur règle cette question de la fiscalité des indemnités pour que le taux moyen de l'année précédente soit d'application pour les indemnités de l'aide juridique.

En conclusion, M. Culot précise qu'AVOCATS.be est satisfait d'avoir été consulté et entendu sur certains points de ce projet de loi. Il souligne l'attitude positive et constructive d'AVOCATS.be à cet égard. L'orateur propose que les membres de la commission viennent visiter des Bureaux d'Aide juridique afin de constater la manière de travailler et les contrôles opérés par les avocats sur l'effectivité et la qualité des prestations effectuées. La totalité des dossiers font l'objet de ces contrôles. AVOCATS.be souhaite que les avocats prestent de manière juste et efficace pour les plus précarisés et souhaite travailler, avec le législateur, à un accès à la justice pour tous.

3. Exposé de Mme Hilde Linssen, représentante de la plateforme “Recht voor Iedereen”

Mme Hilde Linssen, représentante de la plateforme “Recht voor Iedereen”, explique que de nombreuses personnes en situation précaire au sein de notre société sont privées de certains droits fondamentaux. Le droit est pourtant un levier qui devrait leur permettre d'obtenir que ces droits leur soient accordés et de les faire respecter. Or on constate trop souvent que le droit est utilisé à leur encontre. On remarque en effet que ce groupe de personnes est plus souvent en contact forcé avec la justice qu'il ne l'est de sa propre initiative dans le cadre d'une demande d'aide juridique. Mme Linssen explique également que, le plus souvent, ces personnes ne savent pas bien quels sont leurs droits, ni comment les faire valoir.

L'oratrice souligne à cet égard que le projet de loi se fonde sur une hypothèse incorrecte qui postule l'existence d'une surconsommation juridique. La plateforme rejoint à cet égard le point de vue du représentant de l'OVB. L'étude de l'Institut national de criminalistique et de criminologie qui est évoquée dans l'exposé

bevat trouwens louter statistische gegevens zonder dat men rekening houdt met de concrete situatie van de betrokken rechtzoekenden. Er wordt niet geanalyseerd waarom de individuele rechtzoekenden een beroep hebben gedaan op het gerecht. Mevrouw Linssen wijst er trouwens op dat sommige arbeidsauteurs haar vereniging verzoeken om, wanneer dat verantwoord is, rechtzoekenden aan te moedigen om hoger beroep in te stellen tegen sommige rechterlijke beslissingen. Zij ondersteunt die oproep. Onder meer daarom is de spreekster niet van oordeel dat personen die zich in een kwetsbare situatie bevinden dienen te worden geresponsabiliseerd.

Voorts wijst mevrouw Linssen erop dat de maximum inkomensdrempels dringend dienen te worden opgetrokken. Zoals ook al werd bevestigd door de OVB, vallen heel wat mensen met een inkomen dat net hoger is dan het wettelijke maximum, uit de boot. Die situatie moet worden aangepakt.

Ten slotte pleit de spreekster voor een verbetering van de kwaliteit van de diensten die worden geleverd in het kader van de volledig of gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand. Dat zou onder meer kunnen worden gewaarborgd door middel van controle- en toezichtstelsystemen en door te voorzien in een correcte overheidsfinanciering. Wat dat laatste betreft is het Platform voorstander van een open enveloppe-systeem.

Voor het overige wordt verwezen naar de nota's die het Platform ter beschikking heeft gesteld.

4. Uiteenzetting van de heer Baudouin Van Overstraeten, vertegenwoordiger van het Platform "Justice pour Tous"

De heer Baudouin Van Overstraeten, vertegenwoordiger van het Platform "Justice pour Tous", geeft aan dat het Platform een aanvullend standpunt bij dat van de balies heeft. Volgens het Platform is het belangrijk te kunnen beschikken over goed opgeleide en gemotiveerde advocaten. Het Platform is getuige van alle mislukkingen van de juridische bijstand en van de sociale en culturele kloof die ervoor zorgt dat een rechtsgang geen effect sorteert voor minderbedeelden. Sommigen zijn te beschaamd of te bang om met een rechter of advocaat het gesprek aan te gaan. Voor veel armen zijn dat onoverkomelijke hinderpalen. Samen met de Ordes eist het Platform een billijke vergoeding voor de advocaten en een daadwerkelijke kwaliteitscontrole.

De positieve punten van de hervorming zijn de diversificatie van de sancties die van toepassing zijn op de

des motifs contient d'ailleurs des données purement statistiques, sans qu'il soit tenu compte de la situation concrète des justiciables concernés. L'étude ne propose pas d'analyse des raisons pour lesquelles les justiciables ont fait individuellement appel à la justice. Mme Linssen souligne d'ailleurs que certains auditeurs du travail demandent à son organisation, lorsque cela se justifie, d'encourager les justiciables à se pourvoir en appel contre certaines décisions judiciaires. L'oratrice soutient cette démarche. C'est notamment pour cette raison qu'elle n'estime pas qu'il faut responsabiliser les personnes qui se trouvent dans une situation vulnérable.

Mme Linssen souligne par ailleurs que les plafonds de revenus doivent être relevés d'urgence. Comme l'OVB l'a déjà confirmé, de très nombreuses personnes dont le revenu est à peine supérieur au plafond légal sont exclues de l'aide juridique. Il y a lieu de remédier à ce problème.

L'oratrice plaide enfin en faveur de l'amélioration de la qualité des services prestés dans le cadre de l'aide juridique de deuxième ligne entièrement ou partiellement gratuite. Cette amélioration pourrait notamment être assurée au moyen d'un système de contrôle et de surveillance et d'un financement public correct. Concernant ce dernier point, la plateforme est en faveur d'un système d'enveloppe ouverte.

Pour le reste, l'oratrice renvoie aux notes que la Plateforme a mises à la disposition des membres.

4. Exposé de M. Baudouin Van Overstraeten, représentant de la Plateforme "Justice pour tous"

M. Baudouin Van Overstraeten, représentant de la Plateforme "Justice pour tous", indique que la Plateforme a un point de vue complémentaire à celui des barreaux. Elle insiste sur l'importance de pouvoir disposer d'avocats bien formés et motivés. La Plateforme est témoin de tous les échecs de l'aide juridique et du fossé social et culturel qui empêche l'effectivité d'un recours à la justice pour les plus démunis. Certains ont honte ou peur de se présenter devant un juge ou un avocat. Ce sont des obstacles infranchissables pour beaucoup de personnes démunies. Avec les ordres, la Plateforme revendique une juste rémunération pour les avocats et un contrôle de qualité effectif.

Les points positifs de la réforme sont d'une part la diversification des sanctions applicables aux avocats

advocaten die juridische bijstand verlenen, enerzijds, en de harmonisering van de voorwaarden van de juridische bijstand en van de rechtsbijstand, anderzijds.

Wat de middelen voor de juridische bijstand betreft, betreurt de spreker dat het wetsontwerp nog steeds niet in een open enveloppe voorziet. Het financieringsfonds dreigt amper de extra kosten van het Salduz-arrest te dekken, dat wil zeggen de kosten voor de bijstand van een advocaat bij elk verhoor in het raam van een strafrechtprocedure. De via dat fonds vrijgemaakte middelen zullen wellicht totaal ontoereikend zijn, gelet op de moeilijkheden om de opdecimen op de strafrechtelijke geldboeten die men verplicht hoopt te stellen, te innen. Is dit geen hervorming waarvoor de minderbedeelden financieel zullen opdraaien?

De vermeende doelstellingen van het remgeld zijn, volgens het wetsontwerp, het aansporen tot alternatieve wijzen van geschillenbeslechting, het responsabiliseren van de rechthebbenden en de advocaten alsook het bewerkstelligen van solidariteit tussen alle actoren van de juridische bijstand. Volgens het Platform is dat remgeld een verkeerd antwoord op een foute vraag. Hij gaat om het debat over de vermeende overconsumptie van de juridische bijstand. Uiteraard bestaan er zijdelings misbruiken, maar de magistraten beschikken over een indrukwekkend wetgevingsarsenaal om dat misbruik tegen te gaan, bijvoorbeeld de veroordeling wegens tergend en roekeloos geding.

De minderbedeelden hoeven niet te worden geresponsabiliseerd. De meesten van hen worden niet voor hun plezier gedagvaard en zijn er niet op uit om koste wat het kost naar de rechtbank te stappen. In meer dan de helft van de gevallen zijn zij de verwerende partij. Ook de advocaten hebben ter zake geen nood aan sensibilisering. De oplossing wordt alvast aangereikt door artikel 429 van het Gerechtelijk Wetboek, hetzij de plicht een zaak die niet rechtvaardig zou zijn, in eer en geweten te weigeren. Als de advocaat weigert zichzelf medeplichtig te maken, dan kan er geen sprake zijn van misbruik.

Waarom moet de zwakke partij worden gestraft? Dient niet veeleer de overheid bewust te worden gemaakt, meer bepaald de gemeenten of de OCMW's, die procedures instellen in de hoop op tijdwinst of om politieke redenen? Is het redelijk dat een overheid een akte kan intrekken daags voor een terechtzitting? Heeft de Staat geen voorbeeldfunctie te vervullen?

Het principe om remgeld toe te passen op de aanstelling van de advocaat is uit het oogpunt van preventie nonsens. Het ontwerp van nomenclatuur bepaalt dat alle punten met betrekking tot niet-contentieuze geschillen

pratiquant l'aide juridique et d'autre part l'harmonisation des conditions de l'aide juridique et de l'assistance judiciaire.

Concernant les moyens de l'aide juridique, l'orateur regrette que le projet de loi ne prévoie toujours pas d'enveloppe ouverte. Le fonds de financement risque de couvrir à peine le surcoût de Salduz II, soit l'assistance d'un avocat à chaque audition dans le cadre d'une procédure pénale. Les moyens dégagés par ce fonds seront sans doute totalement insuffisants, notamment en raison des difficultés de récupérer les additionnels aux amendes pénales qu'on espère imposer. Ne s'agit-il pas d'une réforme qui sera financée par les plus démunis?

Les objectifs présumés du ticket modérateur selon le projet de loi sont d'encourager le recours aux modes alternatifs de règlement de conflits, de responsabiliser les bénéficiaires et les avocats et de mettre en œuvre la solidarité entre tous les acteurs de l'aide juridique. Selon la Plateforme, ce ticket modérateur est une mauvaise réponse à une fausse question. Il s'agit du débat de la prétendue surconsommation de l'aide juridique. Bien sûr il existe des abus, à la marge, mais les magistrats disposent d'un arsenal législatif impressionnant pour combattre ces abus, comme par exemple la condamnation pour procédure téméraire et vexatoire.

Les personnes précarisées n'ont pas besoin d'être responsabilisées. La plupart de ces personnes citées en justice ne le sont pas par plaisir et ne cherchent pas à aller en justice à tout prix. Plus de la moitié d'entre eux sont des défendeurs. Les avocats n'ont pas besoin non plus d'être sensibilisés à la question. La solution se trouve déjà dans l'article 429 du Code judiciaire, soit le devoir de refuser en âme et conscience une cause qui ne serait pas juste. Si l'avocat refuse de se rendre complice, il n'y a pas d'abus possible.

Pourquoi faut-il sanctionner la partie faible? Ne faudrait-il pas plutôt conscientiser les autorités publiques, notamment les communes ou les CPAS qui font de la procédure pour gagner du temps ou pour des raisons politiques? Est-il raisonnable qu'une autorité publique puisse retirer un acte à la veille d'une audience? L'État n'a-t-il pas un rôle d'exemple à avoir?

Le principe d'imposer un ticket modérateur à la désignation de l'avocat est un non-sens en termes de prévention. Le projet de nomenclature prévoit que tous les points relatifs à des procédures non contentieuses

in mindering worden gebracht ten opzichte van de bestaande nomenclatuur. Hoe symbolisch dat bedrag ook is, toch zal het een ontradend effect hebben omdat de rechtzoekenden hun rechten niet kennen. Van de geopperde uitzonderingen onderstreept de spreker dat de mensen over het hoofd zijn gezien die zich in een onregelmatige situatie bevinden en op het punt staan van het grondgebied te worden verwijderd. Nochtans is het noodzakelijk dat zij een beroep kunnen doen op de prestaties van een advocaat, zodat zij door middel van de indiening bij de Raadkamer van een verzoek tot invrijheidsstelling de beslissing om hen vast te houden aan de controle van de rechter kunnen onderwerpen (het gaat hier wel degelijk om een wettigheidscontrole, niet om de beoordeling van de opportuniteit).

Ten slotte baart het de spreker zorgen dat het vraagstuk van de vermoedens niet aan bod komt in dit wetsontwerp. Het heikelste aspect zal dus buiten het parlementair debat blijven. Met de vaststelling van de bewijsstukken staat nochtans veel op het spel; daarbij dient rekening te worden gehouden met de kwetsbaarheid van de doelgroep.

5. Uiteenzetting van de heer Eric Robert, voorzitter van de vrede- en politierechters van het gerechtelijk arrondissement Luxemburg

De heer Eric Robert, voorzitter van de vrede- en politierechters van het gerechtelijk arrondissement Luxemburg, geeft aan dat zijn uiteenzetting zijn eigen standpunt weergeeft, maar dat hij ook spreekt namens de magistraten waaruit zijn korps is samengesteld.

Persoonlijk wenst hij een betere dialoog tussen de politieke en de gerechtelijke wereld.

We staan aan de vooravond van een revolutie in de gerechtelijke wereld: de verzelfstandiging van het beheer. Justitie zal moeten worden beheerd met een gesloten enveloppe en met de middelen die door het Parlement worden toegewezen. Deze moeilijkheden openen een perspectief voor het gerecht, dat efficiënt zal moeten functioneren en in staat zal moeten zijn de rechtzoekende snel een dienstverlening aan te bieden.

Juridische bijstand is nauw verbonden met rechtsbijstand. Zodra het parket juridische bijstand toekent, moet rechtsbijstand worden toegewezen. Thans zien we immers dat zijdelings misbruik wordt gemaakt van de bestaande regeling. Er zijn gevallen van vastgoedeigenaars of zelfstandige handelaars die rechtsbijstand vragen omdat ze vrijwel geen inkomsten aangeven. Er is sprake van verzoeken om rechtsbijstand voor de toekenning van lichte strafdossiers, zoals bij

sont réduits par rapport à la nomenclature actuelle. Même si le montant est symbolique, il sera dissuasif car les justiciables ne connaissent pas leurs droits. Parmi les exceptions suggérées, l'orateur souligne l'oubli des personnes en situation irrégulière en voie d'éloignement du territoire. Si une exception spécifique est déjà prévue pour tous les demandeurs d'asile et les apatrides, rien de pareil n'est prévu pour les personnes en situation irrégulière. Or elles doivent impérativement bénéficier des services d'un avocat pour obtenir que leur titre de détention soit soumis à un contrôle judiciaire (de légalité uniquement, et pas d'opportunité) par l'introduction d'une requête de mise en liberté devant la chambre du conseil.

Enfin, l'orateur se dit inquiet de voir que la question des présomptions n'est pas abordée dans ce projet. La question la plus délicate va donc échapper au débat parlementaire. La détermination des pièces justificatives est pourtant un enjeu majeur qui doit tenir compte de la fragilité du public cible.

5. Exposé de M. Eric Robert, président des juges de paix et de police de l'arrondissement du Luxembourg

M. Eric Robert, président des juges de paix et de police de l'arrondissement du Luxembourg, indique que son exposé reflète sa propre opinion mais qu'il se fait aussi le porte-parole des magistrats qui constituent son corps.

A titre personnel, il souhaite un meilleur dialogue entre le monde politique et le monde judiciaire.

Nous sommes à la veille d'une révolution dans le monde judiciaire que constituera l'autonomie de gestion. Il va falloir gérer la justice avec une enveloppe fermée et les moyens accordés par le Parlement. Ces difficultés ouvrent une perspective pour la justice, qui va devoir fonctionner de manière efficiente en étant capable de rendre un service au justiciable rapidement.

L'aide juridique est en relation directe avec l'assistance judiciaire. Dès que le barreau attribue l'aide juridique, il faut allouer l'assistance judiciaire. Actuellement, on constate en effet des abus à la marge. Il y a des cas de propriétaires immobiliers ou de commerçants indépendants qui demandent l'assistance judiciaire car ils ne déclarent quasiment pas de revenus. Il y a des demandes d'assistance judiciaire pour l'octroi de dossiers répressifs succincts, notamment des excès de vitesse, ce qui

snelheidsovertredingen, wat de samenleving 200 euro kost, terwijl het dossier in feite niet meer is dan een A4'tje ter waarde van 1,75 euro. Het komt dus tot uitwassen.

De heer Robert is het grotendeels eens met het wetsontwerp en de samengevoegde voorstellen. Het zou wenselijk zijn in de toekomst rechtsbijstand toe te kennen voor de niet-rechterlijke beslechting van conflicten. Dat zou het gerecht ontlasten. Het – zeer lage – remgeld zal sommigen ertoe kunnen bewegen om verzoening te overwegen, wat een niet te verwaarlozen verdienste is. De logica van het huidige systeem schept conflicten tussen zij die juridische bijstand krijgen en zij die er geen krijgen. Het remgeld kan de partijen dus responsabiliseren.

Aangaande de financiering van de juridische bijstand merkt de spreker op dat de enveloppe niet gesloten zal zijn, aangezien de financiering zal gebeuren met opdecimen op de geldboeten. Het uit de gerechtelijke sfeer halen van de verkeersveroordelingen, die goed zijn voor de helft van de strafrechtelijke veroordelingen, zal echter leiden tot een instorting van de gerechtelijke bijstand, bij gebrek aan veroordelingen. Hierdoor zal het werk dat nu gedaan wordt over enkele jaren moeten worden overgedaan. Dat mag niet uit het oog worden verloren.

6. Uiteenzetting van mevrouw France Blanmailland, vertegenwoordigster van de Hoge Raad voor de Justitie

Mevrouw France Blanmailland, vertegenwoordigster van de Hoge Raad voor de Justitie, geeft aan dat de HRJ weliswaar geen advies over het ter bespreking voorliggende wetsontwerp heeft uitgebracht, maar dat haar uiteenzetting voortvloeit uit de beraadslagingen van een werkgroep binnen de HRJ inzake de toegang tot het gerecht in het algemeen.

De juridische tweedelijnsbijstand is een belangrijk element wat de toegang tot het gerecht betreft. De HRJ, die ruimte biedt voor genuanceerde en uiteenlopende inzichten, heeft in het verleden nogmaals beaamd dat het belangrijk is dat elkeen, ook de meest kwetsbare personen, toegang hebben tot de rechtbanken en er naar behoren kunnen worden verdedigd. Een krappe financiering dreigt tot gevolg te hebben dat de competente advocaten die hun dossiers nauwgezet opvolgen, alle belangstelling voor juridische bijstand verliezen als ze slecht betaald worden en verdrinken in bijzonder zware administratieve formaliteiten.

De HRJ steunt de mogelijkheid om het optreden van de balies ten aanzien van advocaten die het niet zo nauw nemen, te diversifiëren, alsook efficiënter en zinvoller te maken. Bovendien is de HRJ zich bewust van

donne un coût de 200 euros pour la société, alors que le dossier est en fait une feuille de format A4 d'un montant de 1,75 euros. On en arrive donc à des dérives.

M. Robert souscrit donc largement au projet de loi et aux propositions jointes. Il serait souhaitable dans le futur d'octroyer de l'assistance judiciaire pour des règlements non juridictionnels des conflits, ce qui soulagerait la justice. Le ticket modérateur, très réduit, pourra pousser certains à envisager des conciliations, ce qui est un mérite non négligeable. La logique du système actuel crée des conflits entre ceux qui bénéficient de l'aide juridique et ceux qui n'en bénéficient pas. Le ticket modérateur pourra donc responsabiliser les parties.

Concernant le financement de l'aide juridique, l'orateur précise que l'enveloppe ne sera pas fermée étant donné que le financement va se faire avec des additionnels à des condamnations. Cependant, la déjudiciarisation des condamnations de roulage, qui constituent la moitié des condamnations pénales, va avoir pour conséquence un effondrement de l'aide juridique en l'absence de condamnations. Le travail actuel sera donc remis sur la table dans quelques années, avec cette déjudiciarisation. Il faut faire attention à cet élément.

6. Exposé de Mme France Blanmailland, représentante du Conseil supérieur de la Justice

Mme France Blanmailland, représentante du Conseil supérieur de la Justice, précise que le CSJ n'a pas rendu d'avis concernant le projet de loi mais que son exposé est issu des réflexions d'un groupe de travail au sein du CSJ consacré à l'accès à la justice en général.

L'aide juridique de deuxième ligne est un élément important de l'accès à la justice. Le CSJ – composé de points de vue nuancés et différents – a réaffirmé par le passé l'importance que tout un chacun, y compris les plus vulnérables, puissent s'adresser aux tribunaux et y être valablement défendus. Un financement restreint a comme conséquence qu'un risque existe que les avocats compétents et attentifs à leurs dossiers ne soient plus intéressés par l'aide juridique s'ils sont mal payés et inondés de formalités administratives très lourdes.

Le CSJ soutient la possibilité de diversifier et de rendre plus efficace et utile les réactions des barreaux à l'égard des avocats peu scrupuleux. Le CSJ est aussi conscient de la problématique pour les personnes dont

de problemen van de mensen met een inkomen dat de toegangsdrempel tot de juridische tweedelijnsbijstand overschrijdt. Momenteel wordt daarover overlegd met de verzekeringsmaatschappijen en de balies.

De wijze waarop de advocaten in de toekomst zullen worden vergoed, kan tot gevolg hebben dat de rechtbanken te vaak of om de verkeerde redenen worden aangesproken. Een nomenclatuur die bewerkstelligt dat de voorkeur wordt gegeven aan de gerechtelijke weg, zal de advocaten er alleen maar toe aanmoedigen daarvoor te opteren, veeleer dan voor bemiddeling te gaan.

Mevrouw Blanmailland dringt erop aan dat de bevolking moet worden geïnformeerd over haar rechten en over de toegang tot het gerecht. Hoewel de juridische eerstelijnsbijstand naar de gemeenschappen werd overgeheveld, is het federaal Parlement nog steeds betrokken bij die aangelegenheid, aangezien die juridische eerstelijnsbijstand wordt gedefinieerd in artikel 508/1 van het Gerechtelijk Wetboek. Deze definitie is zeer restrictief. In de praktijk houdt die eerstelijnsbijstand doorgaans in dat de raadpleging een kwartier in beslag neemt en dus uiteindelijk fungeert als doorgeefluik naar de juridische tweedelijnsbijstand.

Om de rechtzoekenden in staat te stellen duurzame oplossingen te vinden en te voorkomen dat de rechtbanken worden overrompeld door vermijdbare procedures, zou de juridische eerstelijnsbijstand moeten gebeuren in samenwerking met specialisten, zoals onder meer de maatschappelijk assistenten. Bovendien zou men de nodige tijd moeten uittrekken om extrajudiciële oplossingen te kunnen vinden.

Met betrekking tot het wetsvoorstel tot oprichting van een fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand (DOC 54 1851/001 en /002) vraagt de spreker zich ten slotte af waarom alleen de personen die een strafbaar feit hebben gepleegd, zouden moeten bijdragen tot de financiering van de juridische bijstand, aangezien die niet alleen betrekking heeft op het strafrecht. Hoe staat het bovendien met de opschorting van de uitspraak? Als men rechtvaardig én praktisch wil optreden, zou men in een formule moeten voorzien voor die door de rechtbanken vaak toegepaste oplossing, in het bijzonder wanneer het personen betreft die over genoeg financiële middelen beschikken om de som te betalen.

les revenus se situent au-dessus du seuil d'accès à l'aide juridique de deuxième ligne. Il y a un projet en discussion avec les compagnies d'assurance et les barreaux.

La manière dont seront indemnisés les avocats à l'avenir peut influencer le fait de recourir trop ou mal aux tribunaux. Une nomenclature privilégiant tout acte de procédure ne fera qu'encourager les avocats à suivre cette voie plutôt que la voie de la conciliation.

Mme Blanmailland insiste sur l'information de la population concernant ses droits et l'accès à la justice. L'aide juridique de première ligne a été communautarisée, cependant, le Parlement est toujours intéressé par le sujet dans la mesure où c'est l'article 508/1 du Code judiciaire qui définit l'aide juridique de première ligne. Cette définition est très restrictive. En pratique, cela signifie en général 15 minutes de consultation, ce qui revient finalement à une courroie de transmission vers l'aide juridique de seconde ligne.

Pour permettre aux gens de trouver des solutions durables et éviter de surcharger les tribunaux de procédures évitables, l'aide juridique de première ligne devrait être faite en collaboration avec des spécialistes tels que les assistants sociaux notamment, et il faudrait pouvoir y consacrer le temps nécessaire afin de pouvoir trouver des solutions non-judiciaires.

L'oratrice se demande enfin, en ce qui concerne la proposition de loi instituant un fonds d'aide juridique de deuxième ligne (n° 1851/1 et 2), pourquoi seuls les auteurs d'infractions pénales devraient assumer une participation au financement de l'aide juridique qui ne concerne pas uniquement le droit pénal. En outre, qu'en est-il de la suspension du prononcé? Si on veut être juste et pratique, il faudrait ajouter une formule relative à cette solution pratiquée fréquemment par les tribunaux, notamment à l'égard des personnes qui disposent de moyens financiers leur permettant de s'acquitter de la somme.

A. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Christian Brotcorne (cdH) herinnert eraan hoe belangrijk dit onderwerp voor de advocaten en de rechtzoekenden is; de wetgever moet daarbij met verschillende belangen rekening houden. Het verbaast de spreker te horen dat het wetsontwerp tegemoet zou komen aan de eisen van de Ordes. De balies waren voorstander van een open enveloppe en van een puntwaarde van 75 euro. Het wetsontwerp voorziet echter in geen van beide. Er zal geen sprake zijn van een billijke vergoeding, temeer daar het nog wachten is op de inhoud van het koninklijk besluit over de nomenclatuur, dat momenteel wordt voorbereid.

Bovendien is de spreker ervan overtuigd dat het vanzelfsprekend zal zijn het fonds te stijven met de opdecimen op de strafrechtelijke geldboeten. Waarom beperkt men zich overigens tot de plegers van strafmisdrijven? Waarom zou op dat middel geen beroep kunnen worden gedaan in het raam van burgerlijke procedures?

Voorts lijken de verschillende actoren openlijk aan het nut van het remgeld te twijfelen; misschien willen zij de rechtzoekende de toegang tot de rechtsbedeling ontzeggen? Waarom zou men niet overwegen dat remgeld slechts in te voeren in bepaalde omstandigheden, bijvoorbeeld alleen wanneer de begunstigde daarom verzoekt? Aldus zou de verweerder die niets heeft gevraagd, kunnen worden vrijgesteld.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) stelt tevreden vast dat de minister van Justitie gevolg heeft gegeven aan heel wat suggesties die in het recente verleden zijn gedaan door diverse belanghebbenden.

Voorts vraagt de spreekster of deskundigen van oordeel zijn dat “nutteloze” procedures voortaan zullen kunnen worden vermeden door de doelmatigheidscontrole die is ingeschreven in het ontworpen zesde lid van artikel 508/14 van het Gerechtelijk Wetboek.

Mevrouw Becq vraagt eveneens of er suggesties zijn omtrent hoe men op een doeltreffende wijze zou kunnen controleren of een kandidaat-begunstigde over voldoende bestaansmiddelen beschikt.

De spreekster wil ook weten of het niet aangewezen is om aan de toekenning van de volledig of gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand automatisch te verbinden dat men eveneens in aanmerking komt voor rechtsbijstand in de zin van de artikelen 664 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek. Is het niet zo dat men daarvoor nu twee afzonderlijke procedures dient te doorlopen?

A. Questions et observations des membres

M. Christian Brotcorne (cdH) rappelle à quel point il s'agit d'un sujet important pour les avocats et les justiciables, où différents intérêts doivent être pris en compte par le législateur. L'orateur est étonné d'entendre que le projet de loi rencontrerait les demandes des ordres. Les barreaux étaient demandeurs d'une enveloppe ouverte, et une valeur du point à 75 euros. Or, le projet ne prévoit ni l'un ni l'autre. Il n'y aura pas de juste rétribution, d'autant plus qu'on ne connaît pas encore le contenu de l'arrêté royal en préparation sur la nomenclature.

En outre, l'orateur est convaincu qu'il ne sera pas évident d'alimenter le fonds avec les additionnels aux amendes pénales. Pourquoi d'ailleurs se limiter aux auteurs d'infractions pénales? Pourquoi ne pas avoir recours à ce moyen dans le cadre des procédures civiles?

Concernant le ticket modérateur, les différents acteurs semblent penser qu'il ne sera pas utile, si ce n'est pour empêcher le justiciable d'accéder à la justice. Pourquoi ne pourrait-on pas envisager de mettre en place ce ticket modérateur uniquement dans certaines circonstances, par exemple uniquement lorsque le bénéficiaire est demandeur? Cela permettrait d'exonérer le défendeur qui n'a rien demandé.

Mme Sonja Becq (CD&V) constate avec satisfaction que le ministre de la justice a donné suite à bon nombre de suggestions qui ont été formulées récemment par diverses parties prenantes.

L'oratrice demande en outre si les experts estiment que des procédures “inutiles” pourront dorénavant être évitées grâce au contrôle d'efficacité inscrit à l'alinéa 6 proposé de l'article 508/14 du Code judiciaire.

Mme Becq demande également s'il y a des suggestions quant à la manière dont on pourrait contrôler efficacement si un candidat bénéficiaire dispose de moyens de subsistance suffisants.

L'oratrice souhaite également savoir s'il n'est pas recommandé d'associer automatiquement l'octroi de l'assistance juridique de deuxième ligne totalement ou partiellement gratuite au bénéfice de la protection juridique au sens des articles 664 et suivants du Code judiciaire. Actuellement ne doit-on pas suivre par deux procédures distinctes?

Ten slotte staat mevrouw Becq stil bij de bemiddeling. De spreekster is voorstander van deze vorm van geschillenoplossing. Zij is evenwel niet blind voor de kritiek dat de bemiddeling vaak tijdrovend is. Zou het dan geen optie zijn om meer punten toe te kennen voor de prestaties die de advocaat verricht in dit kader?

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) deelt de bezorgdheid van een aantal deskundigen. Die heeft betrekking op de volgende punten.

De financiering en de kwaliteit van de juridische tweedelijnsbijstand

De heer Van Hecke is van oordeel dat het gesloten enveloppe-systeem niet ideaal is. Een degelijke financiering zal mede bijdragen tot de kwaliteit van de dienstverlening van de advocaten. Alleen middels een degelijke financiering zal men kunnen vermijden dat de beste advocaten uit het systeem stappen. Eveneens denkt hij dat het misschien nodig is om de maximumgrenzen voor de inkomens op te trekken.

De impactanalyse

De heer Van Hecke verbaast zich over de rubriek “Kansarmoedebestrijding” van de geïntegreerde impactanalyse van de regering. De regering is van oordeel dat er een positieve impact zal zijn. De spreker ziet evenwel niet goed in hoe dat mogelijk kan zijn, nu men de begunstigde zal verplichten een remgeld te betalen.

Het remgeld

Aangaande dat remgeld vraagt de spreker of het sop de kool wel waard is indien de regering ervoor zou opteren om het bescheiden te houden. Stel dat men ervoor kiest om een remgeld van 10 à 15 euro in te voeren, is het dan nog wel rendabel om daarvoor een administratie te voeren en de inning verzekeren?

Voorts wijst de heer Van Hecke erop dat men met de invoering van het remgeld de begunstigde wenst te responsabiliseren. Als het juist is dat men het remgeld ook dient te betalen indien men in aanmerking komt voor gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand, is er dan geen dubbel gebruik doordat de begunstigde toch al gedeeltelijk de kosten van de advocaat voor zijn rekening moet nemen? Is de extra last van het remgeld in het licht van de responsabilisering dan eigenlijk geen maat voor niets?

Enfin, Mme Becq aborde la médiation. L'oratrice est favorable à cette forme de résolution des litiges. Elle n'ignore cependant pas la critique d'après laquelle la médiation est souvent chronophage. Ne conviendrait-il dès lors pas d'accorder plus grand nombre de points pour les prestations que les avocats ont effectuées dans ce cadre?

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) partage les préoccupations d'un certain nombre d'experts à propos des points suivants

Le financement et la qualité de l'assistance juridique de deuxième ligne

M. Van Hecke est d'avis que le système de l'enveloppe fermée n'est pas idéal. Ce mode de financement contribuera à la qualité des prestations des avocats. Ce n'est que grâce à un financement sérieux que l'on pourra éviter que les meilleurs avocats sortent du système. En outre, il pense qu'il serait peut-être nécessaire de relever le plafond des revenus.

L'analyse d'impact

M. Van Hecke s'étonne de la rubrique “Lutte contre la pauvreté” de l'analyse d'impact intégrée du gouvernement. Ce dernier estime que l'impact sera positif. L'intervenant ne comprend cependant pas comment cela peut être possible, dès lors que le bénéficiaire sera obligé de payer un ticket modérateur.

Le ticket modérateur

S'agissant de ce ticket modérateur, l'intervenant demande si le jeu en vaut la chandelle si le gouvernement décide que la contribution doit demeurer modique. Imaginons que l'on opte pour un ticket modérateur de 10 à 15 euros; est-ce bien rentable d'organiser une administration à cet effet et d'assurer la perception de la contribution?

M. Van Hecke fait par ailleurs observer que l'instauration du ticket modérateur vise à responsabiliser le bénéficiaire. S'il est exact que le ticket modérateur doit également être versé par le bénéficiaire de l'aide juridique de deuxième ligne partiellement gratuite, n'y a-t-il pas double emploi étant donné que le bénéficiaire doit déjà assumer partiellement les frais d'avocat? La charge supplémentaire représentée par le ticket modérateur n'est-elle dès lors pas un coup d'épée dans l'eau au regard de la responsabilisation?

Bemiddeling

Ten slotte benadrukt de spreker in navolging van de vorige spreekster dat het verkieslijk is om geschillen op te lossen door middel van bemiddeling, eerder dan via het gerecht. De bemiddeling zou daarom moeten worden aangemoedigd met aangepaste maatregelen.

Mevrouw Goedeke Uyttersprot (N-VA) neemt akte van de zorgen en kritiek die sommige deskundigen hebben geuit. Zij staat kort stil bij de opmerking over de vermeende juridische overconsumptie. De spreekster heeft oor naar de vraag van het Platform "Recht voor Iedereen" om bijstand voor de meest kwetsbaren en om hen aan te moedigen zich tot het gerecht te wenden indien hun rechten worden geschonden. Anderzijds kan men niet ontkennen dat er grove misbruiken zijn die dienen te worden aangepakt. Zij verwijst daarvoor naar de hoger aangehaalde studie van het NICC. Daarin wordt onder meer de spectaculaire stijging van het budget voor de juridische tweedelijnsbijstand aangetoond, zonder dat dit gepaard gaat met een evenredige toename van het aantal begunstigden.

In dat verband wijst mevrouw Uyttersprot erop dat zij het niet helemaal eens is met de uitspraak van de vertegenwoordiger van de OVB dat de advocaten compleet onzeker zijn over hun vergoedingen in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand. De kredieten zijn sinds het einde van de jaren '90 maar liefst verdrievoudigd. De toename van de kredieten heeft min of meer gelijke pas gehouden met de toename van het aantal prestaties. Dat deze kredieten nu nog extra gespijsd zullen worden door het remgeld en de vergoeding mag evenmin uit het oog worden verloren. Dat alles maakt dat het systeem van de gesloten enveloppe nog zo slecht niet is en een zekere vorm van zekerheid biedt op het vlak van vergoedingen.

Voorts vraagt mevrouw Uyttersprot een beknopte beoordeling van de alternatieve voorstellen van haar partij met het oog op een hervorming van de juridische tweedelijnsbijstand. Zo heeft N-VA voorgesteld om een beperking van het aantal gerechtelijke dossiers per begunstigde in te voeren (zie dienaangaande wetsvoorstel DOC 54 1409/001 dat aan de bespreking van het voorliggende wetsontwerp werd toegevoegd). In de tweede plaats zou men er ook kunnen aan denken om een remgeld in te voeren dat gradueel zou stijgen, naar gelang men een eerste, tweede, derde enz. dossier aanhangig maakt.

Ten slotte wil de spreekster weten of de deskundigen suggesties hebben omtrent de inhoud en strekking van de nodige uitvoeringsbesluiten.

La médiation

Enfin, à l'instar de l'intervenante précédente, le membre souligne qu'il est préférable de résoudre les différends par la médiation plutôt que par la voie judiciaire. Aussi la médiation devrait-elle être encouragée par des mesures adaptées.

Mme Goedeke Uyttersprot (N-VA) prend acte des préoccupations et des critiques formulées par certains experts. Elle s'attarde brièvement sur l'observation relative à la prétendue surconsommation judiciaire. L'intervenante entend la demande de la Plate-forme "Justice pour tous" en vue d'aider les personnes les plus vulnérables et de les encourager à saisir la justice lorsqu'il est porté atteinte à leurs droits. D'autre part, on ne peut nier qu'il existe de graves abus qu'il s'agit de réprimer. Elle renvoie à cet égard à l'étude précitée de l'INCC. Cette étude révèle notamment une hausse spectaculaire du budget de l'aide juridique de deuxième ligne, qui n'est pas liée à une augmentation proportionnelle du nombre de bénéficiaires.

À ce propos, Mme Uyttersprot déclare ne pas partager entièrement les propos du représentant de l'OVb selon lequel les avocats n'ont aucune certitude quant aux rémunérations dans le cadre de l'aide juridique de deuxième ligne. Depuis la fin des années nonante, les budgets ont été triplés. L'augmentation des crédits a pratiquement suivi l'augmentation du nombre de prestations. Il ne faut pas non plus perdre de vue que ces crédits seront encore alimentés en surplus par le ticket modérateur et l'indemnisation. Le système de l'enveloppe fermée n'est dès lors pas si mauvais et offre une certaine forme de sécurité sur le plan des rémunérations.

Mme Uyttersprot demande par ailleurs que les propositions alternatives de réforme de l'aide juridique de deuxième ligne présentées par son parti fassent l'objet d'une évaluation succincte. La N-VA a ainsi proposé de limiter le nombre de dossiers judiciaires par bénéficiaire (voir à ce sujet la proposition de loi n° 54 1409, jointe à la discussion du projet de loi à l'examen). Ensuite, il pourrait être envisagé d'augmenter graduellement le ticket modérateur lorsqu'on saisit la justice d'un premier, deuxième, troisième dossier, etc.

Enfin, l'intervenante demande aux experts s'ils peuvent faire des suggestions quant à la teneur et à la portée des arrêtés d'exécution requis.

De heer Marcel Cheron (Ecolo-Groen) vraagt aan de sprekers of men eigenlijk weet wie wordt bedoeld met de doelgroep waarvan sprake in dit debat over de juridische tweedelijnsbijstand. Sommigen nemen de woorden “overconsumptie” en “misbruik” in de mond. Welke denkpijsten zouden moeten worden gevolgd om de begunstigden van de juridische bijstand beter in kaart te brengen, zowel uit een kwalitatief als uit een kwantitatief oogpunt? Zou men de doelgroep van de juridische tweedelijnsbijstand beter in kaart kunnen brengen door de juridische eerstelijnsbijstand te verbeteren?

Er heerst twijfel over het in uitzicht gestelde fonds, omdat men niet weet wat het concreet als financiering zal opleveren. Op budgettair vlak is een en ander onduidelijk, en ook het koninklijk besluit over de nomenclatuur, waaraan thans wordt gewerkt, houdt onbekende elementen in. Wat is daarvan aan?

Mevrouw Özlem Özen (PS) meent dat het weliswaar noodzakelijk is de juridische bijstand te hervormen, maar geeft niettemin aan dat ze een aantal bedenkingen heeft bij het ter bespreking voorliggende wetsontwerp. De rechtsbedeling is in de eerste plaats een openbare dienstverlening die toegankelijk moet zijn in een rechtsstaat. De spreekster heeft het gevoel dat veel recent genomen maatregelen, zoals het heffen van 21 % btw op de advocatenhonoraria, die toegang tot het gerecht zullen inperken, inzonderheid voor de meest kwetsbare burgers.

Het wetsontwerp strekt ertoe de betaling van remgeld in te stellen, zowel bij de aanwijzing als bij elke aanleg. Volgens het wetsontwerp ligt het in de bedoeling de rechtzoekenden aldus te responsabiliseren. De spreekster meent echter dat het wetsontwerp uitgaat van het beginsel dat de rechtzoekenden voor hun plezier naar de rechter stappen en erop uit zijn hun tijd te verliezen, net zoals de advocaten. Bovendien is het gevraagde bedrag niet zo symbolisch als het lijkt, vooral niet voor de meest kwetsbare burgers.

Op grond van artikel 508/14 van het Gerechtelijk Wetboek kan het bureau voor juridische bijstand duidelijk ongegronde aanvragen afwijzen en zo misbruik voorkomen. Volstaat die bestaande filter niet? De spreekster vraagt zich uiteindelijk af of het niet de bedoeling is de toegang tot het gerecht te belemmeren voor wie het meest in bestaansonzekerheid leeft.

Bestaan er statistieken over het aantal duidelijk ongegronde aanvragen? Daarmee zou men kunnen nagaan of er op dat gebied echt sprake is van misbruik.

M. Marcel Cheron (Ecolo-Groen) demande aux orateurs ce qu'on connaît finalement du public cible dont on parle dans le cadre de ce débat sur l'aide juridique de deuxième ligne. Certains parlent de surconsommation ou d'abus. Quelles seraient les pistes pour mieux cerner les bénéficiaires de l'aide juridique, tant d'un point de vue qualitatif que quantitatif? Le fait de travailler sur une amélioration de l'aide juridique de première ligne pourrait-il permettre de mieux cerner le public de l'aide juridique de deuxième ligne?

Il y a des incertitudes concernant le fonds proposé, étant donné qu'on ne sait pas ce qu'il va produire concrètement comme financement. Il y a là un flottement budgétaire, et des inconnues par rapport à l'arrêté royal en préparation sur la nomenclature. Qu'en est-il?

Mme Özlem Özen (PS) est d'avis qu'il est nécessaire de réformer l'aide juridique, cependant, elle a certaines interrogations par rapport à ce projet de loi. La justice est avant tout un service public qui doit être accessible dans un état de droit. L'oratrice a le sentiment que beaucoup de mesures ont été prises récemment, comme par exemple la TVA à 21 % sur les honoraires d'avocat, qui vont limiter cet accès à la justice, et en particulier pour les citoyens les plus précarisés.

Le projet de loi prévoit l'instauration du ticket modérateur tant à la désignation qu'à chaque degré de procédure. L'idée serait de responsabiliser les justiciables, selon le projet. Cependant, l'oratrice est d'avis que le projet de loi part du principe que les justiciables iraient en justice par plaisir et avec la volonté de perdre leur temps, tout comme les avocats. En outre, la somme demandée n'est pas si symbolique que ça, en particulier pour les plus précarisés.

L'article 508/14 du Code judiciaire permet au bureau d'aide juridique de rejeter les demandes manifestement mal fondées et donc d'éviter les abus. Ce filtre existant ne suffit-il pas? L'oratrice se demande finalement si le but recherché ne serait pas de réduire l'accès à la justice pour les plus précarisés.

Des statistiques existent-elles concernant le nombre de demandes manifestement mal fondées? Cela permettrait de voir s'il y a vraiment des abus en la matière.

De spreekster vreest dat dit “remgeld” diegenen uitsluit die te “rijk” zijn om voor juridische tweedelijnsbijstand in aanmerking te komen, alsook diegenen die te arm zijn om zich zonder bijstand van derden een advocaat te veroorloven. Zij wenst dat werk wordt gemaakt van een rechtsbeschermingsverzekering. Een ander te volgen spoor zou de instelling zijn van een fonds, wat een meer solidair systeem is.

Als gevolg van meer bepaald de recent getroffen maatregelen die van de rechtzoekende juridische kennis vergen, komen de mensen in hun verdediging voor de rechtbank almaar meer alleen te staan. Wie zich geen advocaat kan veroorloven, zou dus over die kennis moeten beschikken.

Tot slot betreurt de spreekster de situatie van de advocaten, die niet weten hoeveel ze zullen worden betaald. Een hele beroepstak wordt bestaansonzeker, wat in het algemeen slecht is voor het gerecht. Men moet tot een oplossing komen om het stelsel van de juridische bijstand te bestendigen, maar niet door de armsten uit te sluiten.

De heer Philippe Goffin (MR) vraagt aan mevrouw Blanmailland hoe de bijdrage tot het fonds kan worden uitgebreid tot civiele zaken. Dat is soms heel moeilijk uit te voeren. In verband met het thans voorbereide koninklijk besluit over de punten rijst de vraag hoe men een bemiddeling of een verzoening kan valoriseren als die geen succes is. Wat is tot slot het standpunt van de OVB in verband met de eventuele kwalificatie van de vergoeding als ereloon? Deelt de OVB het standpunt van AVOCATS.be? Indien niet, waarom?

B. Antwoorden en replieken

De heer Philippe Culot, vertegenwoordiger van AVOCATS.be, preciseert dat zijn vereniging nog altijd een open enveloppe wenst. Hij is zich echter bewust van de financieringsmoeilijkheden waaraan de Staat het hoofd moet bieden. Het wetsontwerp houdt op dat vlak niettemin een zekere vooruitgang in.

Aangaande het remgeld herinnert de spreker eraan dat de voorzitter van het bureau voor juridische bijstand altijd de mogelijkheid heeft iemand daarvan vrij te stellen als de betaling ervan een hinderpaal zou vormen voor de rechtsbedeling.

Rechtsbijstand kan eenvoudigweg worden geweigerd in geval van een klaarblijkelijk ongegrond verzoek. De kwestie van het remgeld stelt zich in dat geval niet. Daarentegen zet zelfs de kleinste deelname in de kosten de rechtzoekende ertoe aan de voor- en de nadelen af te wegen.

Mme Özen craint que ce ticket modérateur exclue les personnes trop “riches” pour bénéficier de l’aide juridique de deuxième ligne, et les personnes trop pauvres pour se payer un avocat seules. Elle souhaite la mise en place de l’assurance protection juridique. Une autre piste à suivre pourrait être la mutualisation, qui est un système plus solidaire.

Les personnes se retrouvent de plus en plus seules pour se défendre en justice, suite notamment aux dernières mesures prises qui demandent des connaissances juridiques au justiciable. Les personnes ne pouvant bénéficier d’un avocat devraient donc avoir ces connaissances.

Enfin, l’oratrice regrette la situation dans laquelle se trouvent les avocats qui ne savent pas combien ils seront payés. C’est toute une profession qui se précarise, ce qui est mauvais pour la justice de manière générale. Il faut une solution pour pérenniser le système de l’aide juridique, mais pas en excluant les plus pauvres.

M. Philippe Goffin (MR) demande à Mme Blanmailland comment élargir la contribution au fonds au civil. C’est parfois très compliqué à mettre en œuvre. Concernant l’arrêté royal en préparation sur les points, comment valoriser une médiation ou une conciliation qui n’aboutirait pas? Enfin, quel est le point de vue de l’OVb sur la qualification éventuelle des indemnités comme honoraires? L’OVb partage-t-il le point de vue d’AVOCATS.be? Si pas, pourquoi?

B. Réponses et répliques

M. Philippe Culot, représentant d’AVOCATS.be précise qu’AVOCATS.be souhaite toujours une enveloppe ouverte. Cependant, il est conscient des difficultés de financement auxquelles l’État est confronté. Le projet de loi contient tout de même certaines avancées en la matière.

Concernant le ticket modérateur, l’orateur rappelle que le président du bureau d’aide juridique a toujours la possibilité d’en dispenser une personne si son paiement constituerait un frein à la justice.

L’aide juridique peut être refusée purement et simplement en cas de demande manifestement mal fondée. La question du ticket modérateur ne se pose donc pas dans ce cas. Par contre, l’intervention, même minime, d’un justiciable dans les frais permet à la personne de peser le pour et le contre.

Momenteel bestaat er een nomenclatuur. Een nieuwe nomenclatuur is in voorbereiding. Die zal een herziening inhouden van alle prestaties, vertrekkende van de stelling dat één punt overeenkomt met één uur, waar een vergoeding van een 75 euro tegenover zou moeten staan. Men kan zich dus niet op de huidige nomenclatuur baseren om te beweren dat die 75 euro nooit zullen worden bereikt.

Wat de wenselijkheid van het optreden van een advocaat betreft, is de spreker van mening dat de advocaten die voor hun plezier in beroep zouden gaan tegen een beslissing, hun geloofwaardigheid op het spel zouden zetten. Het probleem van de advocaten die misbruik maken van de juridische bijstand, is dus geen algemeen maar een randprobleem.

De rechtspraak van het Hof van Cassatie inzake gerechtelijke bijstand schept ruimte om dergelijk bijstand toe te staan, zelf indien er weinig kans bestaat dat het beroep wordt ingewilligd. Dit criterium verhindert dus niet altijd dat men in rechte optreedt.

De heer Culot verduidelijkt overigens dat de uitbreiding van de waaier van sancties een beter controle op het werk van de advocaten mogelijk zal maken. Bovendien zou AVOCATS.be een verhoging van het aantal instapdrempels gewild hebben, zelfs als dat andere financieringsproblemen zou hebben meegebracht door de toename van het aantal rechtzoekenden. De heer Culot is persoonlijk van mening dat een evenredige drempel een oplossing zou kunnen bieden.

De gerechtelijke bijstand is gekoppeld aan het verkrijgen van tweedelijns juridische bijstand. De rechtzoekende zal die automatische bijstand toegekend krijgen voor een jaar.

Tot slot stipt de heer Culot aan dat er statistieken bestaan betreffende het jaarlijks aantal toewijzingen per bureau voor juridische bijstand.

De heer Philippe Declercq, vertegenwoordiger van de OVB, legt uit dat de OVB de visie deelt van Avocats.be met betrekking tot de aanrekening van 8,8 % op het fonds voor de juridische tweedelijnsbijstand met het oog op de financiering van de bureaus voor juridische bijstand.

Als antwoord op de vraag van de heer Goffin met betrekking tot de kwalificatie van de door het wetsontwerp voorziene vergoeding als een honorarium, legt de heer Declercq uit dat de OVB op dit punt een afwijkend standpunt inneemt. De OVB gaat uit van het standpunt dat de vergoeding niet als een klassiek honorarium kan

Actuellement, il y a une nomenclature existante. Une nouvelle nomenclature est en préparation. Celle-ci reverra l'ensemble des prestations en partant du postulat qu'un point équivaudrait à une heure, laquelle devrait être indemnisée à concurrence de 75 euros. On ne peut donc pas se baser sur la nomenclature actuelle pour dire qu'on n'arrivera jamais à 75 euros.

Par rapport à l'opportunité de l'intervention d'un avocat, l'orateur est d'avis que les avocats qui feraient appel d'une décision pour le plaisir joueraient leur crédibilité. Le problème des avocats qui abusent de l'aide juridique n'est donc pas général, mais il est à la marge.

La jurisprudence de la Cour de Cassation en matière d'assistance judiciaire permet d'accorder le bénéfice de l'assistance judiciaire, même si le recours a peu de chances d'aboutir. Ce n'est donc pas toujours un critère empêchant d'agir.

M. Culot précise par ailleurs que l'élargissement de l'éventail des sanctions permettra un meilleur contrôle de qualité du travail des avocats. Par ailleurs, AVOCATS.be aurait souhaité une majoration des seuils d'accès, même si cela aurait aussi posé d'autres difficultés de financement avec l'augmentation du nombre de justiciables. A titre personnel, M. Culot est d'avis qu'un seuil proportionnel pourrait être une solution.

L'assistance judiciaire est couplée à l'obtention de l'aide juridique de seconde ligne. Le justiciable se verra octroyer cette assistance automatique pendant un an.

Enfin, M. Culot précise qu'il existe des statistiques concernant le nombre annuel de désignations par bureau d'aide juridique.

M. Philippe Declercq, représentant de l'OVB, explique que son association partage la vision d'Avocats.be concernant la contribution de 8,8 % au fonds pour l'aide juridique de deuxième ligne en vue de financer les bureaux d'aide juridique.

En réponse à la question de M. Goffin relative à la qualification de l'indemnité prévue dans le projet de loi à titre d'honoraires, M. Declercq explique que sur cet aspect, en revanche, le point de vue de l'OVB diverge, l'ordre partant du principe que l'indemnité ne peut être considérée comme des honoraires classiques. L'OVB

worden beschouwd. De OVB is er immers van overtuigd dat de begunstigde de keuze van de advocaat niet heeft laten afhangen van de kosten verbonden aan de prestaties van de advocaat.

Voorts legt de spreker uit dat de discussie over de keuze voor een gesloten of een open enveloppe-systeem semantisch wordt in de mate dat de ter beschikking gestelde middelen ruim voldoende zouden zijn om de prestaties op een billijke en economisch leefbare wijze te vergoeden. Dat is nu evenwel niet het geval. De heer Declercq onderstreept ook dat men ten alle prijze dient te vermijden dat de juridische tweedelijnsbijstand ten gevolge van budgettaire besognes aan kwaliteit inboet.

De spreker wijst er eveneens op dat men moet trachten te vermijden dat personen voor de rechter verschijnen zonder dat zij worden bijgestaan door een raadsman.

Aangaande de opmerkingen en vragen met betrekking tot het remgeld en vermeende misbruiken en overconsumptie, legt de heer Declercq uit dat slechts een marginaal klein deel van de begunstigten de wetgeving misbruikt. Wat misbruik door advocaten betreft, vindt de spreker het tegenstrijdig dat men enerzijds erkent dat de vergoedingen (te) laag zijn, maar anderzijds betoogt dat er misbruik wordt gemaakt.

Wat de verhouding betreft tussen de juridische eerstelijnsbijstand en de juridische tweedelijnsbijstand, wordt erop gewezen dat de doelgroep van de eerstelijnsbijstand omvangrijker is dan deze van de tweedelijnsbijstand. Op de eerstelijnsbijstand wordt ook een beroep gedaan door een grote groep van personen die niet in aanmerking komen voor de tweedelijnsbijstand.

Ten slotte beantwoordt de heer Declercq de vraag met betrekking tot de impactanalyse. Op het eerste gezicht ziet men inderdaad maar moeilijk in hoe de invoering van een remgeld en de betaling van een vergoeding een positieve impact kunnen hebben op de kansarmoede.

De spreker denkt evenwel dat de regering ervan uitgaat dat, ten gevolge van het terugdringen van misbruik en de responsabilisering, de juridische tweedelijnsbijstand doeltreffender zal worden doordat de beoogde doelgroep beter zal kunnen worden bereikt.

Mevrouw Hilde Linssen, vertegenwoordiger van het Platform "Recht voor Iedereen", beantwoordt vooreerst de opmerkingen en suggesties in verband met het remgeld. De spreekster herhaalt dat haar organisatie gekant is tegen het principe dat er een remgeld dient

est en effet convaincu que le bénéficiaire n'a pas choisi son avocat en fonction des coûts afférents aux prestations de ce dernier.

L'orateur explique en outre que le débat sur le choix en faveur d'un système à enveloppe fermée ou à enveloppe ouverte devient sémantique dans la mesure où les moyens mis à disposition suffiraient largement pour rémunérer les prestations de manière juste et économiquement viable. Ce n'est toutefois pas le cas aujourd'hui. M. Declercq souligne également qu'il faut éviter à tout prix que l'aide juridique de deuxième ligne perde en qualité à cause de préoccupations budgétaires.

L'orateur fait également observer qu'il faut s'efforcer d'éviter que des justiciables comparaissent devant le juge sans être assistés par un conseil.

En ce qui concerne les observations et les questions relatives au ticket modérateur et à de prétendus abus et à une prétendue surconsommation, M. Declercq explique que seule une fraction tout à fait marginale des bénéficiaires détournent la législation. Quant à des abus commis par des avocats, l'orateur relève une contradiction dans la mesure où, d'un côté, on reconnaît que les rémunérations sont (trop) faibles et, d'un autre côté, on tente de démontrer qu'il y a des abus.

En ce qui concerne le rapport entre l'aide juridique de première ligne et l'aide juridique de deuxième ligne, l'orateur fait observer que le groupe-cible de l'aide juridique de première ligne est plus important que celui de l'aide juridique de deuxième ligne. La première est également sollicitée par un groupe non négligeable de personnes qui n'entrent pas en ligne de compte pour l'aide juridique de deuxième ligne.

Enfin, M. Declercq aborde la question de l'analyse d'impact. De prime abord, on voit effectivement difficilement comment l'instauration d'un ticket modérateur et le versement d'une indemnité pourraient avoir un impact positif sur la pauvreté.

L'orateur pense toutefois que le raisonnement du gouvernement est qu'en réduisant les abus et en augmentant la responsabilité, l'aide juridique de deuxième ligne gagnera en efficacité, dès lors qu'elle pourra atteindre plus efficacement le groupe-cible visé.

Mme Hilde Linssen, représentante de la Plateforme "Justice pour Tous", répond tout d'abord aux observations et aux suggestions concernant le ticket modérateur. Elle rappelle que son organisation est opposée au principe consistant à faire payer un ticket modérateur.

te worden betaald. Zij merkt op dat er heel wat eisers-begunstigden van de volledig of gedeeltelijk kosteloze juridische tweedelijnsbijstand zijn die zich terecht tot het gerecht wenden. Het is niet rechtvaardig dat hen een remgeld wordt opgelegd. Ook wijst zij opnieuw op de vraag van sommige arbeidsauditoraten om kwetsbare rechtzoekenden bij te staan en aan te moedigen om een gerechtelijke procedure aan te vatten. De spreker stipt ook aan dat zelfs een bijdrage van 10 euro voor sommige categorieën van rechtzoekenden geen symbolisch bedrag is.

In een volgende punt vestigt de spreker er de aandacht op dat de juridische eerstelijnsbijstand jarenlang ondergefinancierd is geweest. Dit zou dringend moeten veranderen, want deze bijstand is preventief van aard en kan een niet te onderschatten positief effect hebben op de juridische consumptie (onder meer doordat het ertoe zou leiden dat de rechtzoekende tijdig de nodige gerechtelijke stappen onderneemt). De eerstelijnsbijstand moet dringend financieel en kwalitatief worden versterkt.

Voorts is mevrouw Linssen eveneens een groot voorstander van de bemiddeling als conflictoplossend mechanisme. De spreker meent dat men meer investeringen dient te doen teneinde de bemiddeling aan te moedigen. Er wordt ook onderstreept dat de bemiddeling weliswaar een alternatieve methode is, maar niet wegneemt dat er in hoofdte van de kwetsbare persoon een zekere schroom kan bestaan om zich hierin te laten begeleiden. Dit dient dus met de nodige omzichtigheid te worden aangepakt en daarvoor moet er ook voldoende tijd ter beschikking zijn.

Vervolgens legt mevrouw Linssen uit dat zij het geen goed idee vindt om de advocaten (de bureaus voor juridische bijstand) ermee te belasten een onderzoek te doen naar de (financiële) situatie van de rechtzoekende teneinde te besluiten of hij kan worden vrijgesteld van de betaling van de financiële bijdragen waarin het wetsontwerp voorziet.

Tot slot wenst de spreker dat de wet en haar uitvoeringsbesluiten zo precies mogelijk omschrijven wat men onder bestaansmiddelen verstaat. Het vermogen en de inkomsten van de kandidaat-begunstigde moeten via duidelijke criteria kunnen worden bepaald.

De heer Baudouin Van Overstraeten, vertegenwoordiger van het Platform Recht voor Iedereen, herinnert eraan dat er een van 2012 daterende NICC-analyse bestaat die erg summier is en die bepaalde denksporen aangeeft om het gerecht te herfinancieren; hij moedigt de voortzetting van het onderzoek ter zake aan. Toch

Elle fait observer que les demandeurs-bénéficiaires de l'aide juridique de deuxième ligne totalement ou partiellement gratuite qui saisissent les tribunaux à juste titre sont nombreux. Il n'est pas justifié de leur imposer un ticket modérateur. Elle rappelle également que certains auditorats du travail demandent que l'on assiste certains justiciables vulnérables et qu'on les incite à entamer une procédure judiciaire. L'oratrice souligne également que pour certaines catégories de justiciables, une contribution de 10 euros n'est pas un montant symbolique.

Dans un point suivant, l'oratrice attire l'attention sur le fait que l'aide juridique de première ligne a été sous-financée pendant des années. Il faut y remédier de toute urgence car cette aide est de nature préventive et peut avoir un effet positif non négligeable sur la consommation juridique (notamment du fait qu'elle amènerait le justiciable à entreprendre les démarches judiciaires nécessaires à temps). L'aide de première ligne doit être renforcée d'urgence, sur le plan financier et sur le plan qualitatif.

En outre, Mme Linssen est également une ardente partisane de la médiation en tant que mécanisme de résolution des conflits. L'oratrice estime qu'il faut accroître les investissements destinés à promouvoir la médiation. Elle souligne également que la médiation est certes une méthode alternative, mais qui n'empêche pas que la personne vulnérable puisse éprouver une certaine crainte à l'idée de se faire accompagner en la matière. Il faut donc agir avec la prudence qui s'impose et disposer également d'assez de temps.

Ensuite, Mme Linssen explique qu'à ses yeux, il n'est pas opportun de charger les avocats (les bureaux d'aide juridique) de mener une enquête sur la situation (financière) du justiciable en vue de décider si ce dernier peut être dispensé du paiement des contributions financières prévues par le projet de loi.

Enfin, l'oratrice souhaite que la loi et ses arrêtés d'exécution définissent le plus précisément possible ce qu'il faut entendre par "moyens d'existence". Le patrimoine et les revenus du candidat bénéficiaire doivent être définis à l'aide de critères clairs.

M. Baudouin Van Overstraeten, représentant de la Plateforme "Justice pour tous", rappelle qu'il existe une analyse de l'INCC datant de 2012 qui est très sommaire et donne certaines pistes pour refinancer la justice, et encourage de poursuivre les recherches en la matière. Force est de constater cependant qu'on manque d'outils

kan men niet om de vaststelling heen dat het ontbreekt aan statistische instrumenten. Met dergelijke statistieken zou kunnen worden nagegaan in welke mate al dan niet sprake is van misbruiken.

Men zou de moeite moeten nemen zijn oor te luisteren te leggen bij de meest kansarme mensen, met name door de “ervaringsdeskundigen” inzake armoedebestrijding in Vlaanderen te horen, teneinde vast te stellen hoe de kansarme bevolkingslagen die toegang tot het gerecht in het dagelijks leven ervaren.

Aangaande het verband tussen het wetsontwerp en de recente hervormingen verwijst de spreker naar de ingeperkte mogelijkheid om in burgerlijke zaken verzet aan te tekenen, wat gevolgen heeft voor een kwetsbaar publiek dat nu al aarzelt zijn advocaat op te zoeken en dat een groot risico loopt de inleidingszitting mis te lopen. *Quid* met de verantwoordelijkheid van de wetgever wanneer hij een schijn van gelijkheid tussen de burgers ophoudt?

In ieder geval zullen de voorzitters van de bureaus voor juridische bijstand moeite hebben de excessen in de hand te houden, met aan de ene kant mensen die een verzoek tot vrijstelling van het remgeld zullen indienen, en aan de andere kant degenen die een dergelijk verzoek niet indienen omdat zij hun rechten niet kennen. Men zal voor dat aspect oog moeten hebben.

De heer Eric Robert, voorzitter van de vrede- en politierechters van het gerechtelijk arrondissement Luxemburg, herinnert eraan in welke slechte staat de gerechtelijke informatica zich bevindt. Zonder een behoorlijk informaticasysteem bestaan er geen gerechtelijke statistieken.

Volgens de cijfers van het NICC is de juridische bijstand tussen 1999 en 2011 met 229 % toegenomen, wat neerkomt op 170 000 dossiers, hetzij 17 % van het totale aantal gerechtsdossiers. De jacht op manifeste misbruiken (die weliswaar marginale situaties zijn waarin men van behoedzaamheid blijf dient te geven, maar die niettemin bestaan) is in een dergelijke context dus belangrijk. Het bestaande instrumentarium om die misbruiken op te sporen, schiet fors tekort.

Wat het verband tussen juridische bijstand en rechtsbijstand betreft, verwijst de spreker naar artikel 667 van het Gerechtelijk Wetboek, dat de volgende bepaling bevat: “De beslissing van het bureau voor juridische bijstand die de gedeeltelijke of volledige kosteloze juridische tweedelijnsbijstand verleent, geldt als bewijs van ontoereikende inkomsten”. Soms leidt dit tot situaties waarin personen vorderingen instellen, alleen maar om het puntensysteem draaiende te houden.

statistiques. De telles statistiques pourraient permettre de voir dans quelle mesure il y a ou non des abus.

Il faudrait prendre la peine d’aller écouter les personnes les plus précarisées, notamment en entendant les “ervaringsdeskundigen” en matière de lutte contre la pauvreté en Flandre, pour constater comment cet accès à la justice est vécu au jour le jour par les publics précarisés.

Concernant le lien entre le projet de loi et les réformes récentes, l’orateur fait référence à la restriction de la possibilité de faire opposition en matière civile, qui a des conséquences sur un public fragilisé qui hésite déjà à aller voir son avocat et risque fortement de louper l’audience d’introduction. Quid de la responsabilité du législateur lorsqu’il maintient un semblant d’égalité parmi les citoyens?

En tout état de cause, les présidents des bureaux d’aide juridique auront des difficultés de gérer les excès entre, d’une part, les gens qui introduiront une demande de dispense de ticket modérateur, et, d’autre part, ceux qui n’en introduiront pas parce qu’ils ne connaissent pas leurs droits. Il faudra être attentif à cette dimension.

M. Eric Robert, président des juges de paix et de police de l’arrondissement de Luxembourg, rappelle à quel point l’informatique judiciaire est en mauvais état. À défaut d’un système informatique valable, les statistiques judiciaires sont inexistantes.

Selon les chiffres de l’INCC, il y a eu une croissance de 229 % de l’aide juridique entre 1999 et 2011, ce qui représente 170 000 dossiers soit 17 % de la masse totale des dossiers de la justice. La traque à des abus manifestes, qui sont des situations marginales avec lesquelles il faut faire preuve de prudence mais qui existent bel et bien, est donc importante dans un tel contexte. L’arsenal existant pour traquer ces abus est largement insuffisant.

Concernant le lien entre l’aide juridique et l’assistance judiciaire, l’orateur fait référence à l’article 667 du Code judiciaire. Selon cet article, “la décision du bureau d’aide juridique octroyant l’aide juridique de deuxième ligne, partiellement ou entièrement gratuite, constitue une preuve de revenus insuffisants”. On en arrive parfois à des cas de personnes qui introduisent des procédures uniquement pour faire fonctionner le système des points.

Ook onder advocaten komen misbruiken voor. Sommigen jagen op punten, wegens de verslechterende situatie van de beoefenaars van een juridisch beroep.

Het remgeld zal bijdragen tot een grotere bewustwording en betrokkenheid van de mensen ten aanzien van de juridische procedure. De spreker heeft vertrouwen in de balie wat de toepassing van de uitzonderingen voor de moeilijkste gevallen betreft.

Het komt vrij courant voor dat, in het kader van met name familiale geschillen, sommigen wel gratis juridische bijstand genieten en anderen niet. Die laatsten voelen dat aan als een vorm van agressie. Vaak ziet men in de vrederechten en de familierechtbanken mensen die elkaar om die reden het licht in de ogen niet gunnen. Een bijdrage, hoe bescheiden ook, kan ervoor zorgen dat iedereen bij de procedure wordt betrokken en dat de spanning afneemt.

Het koninklijk besluit betreffende de nomenclatuur zou punten moeten toekennen aan de advocaat die erin slaagt een verzoening tot stand te brengen. Anderzijds dient men te beseffen dat het moeilijk is te vragen dat iemand een verzoening nastreeft en hem dan niet te belonen wanneer die verzoening mislukt. Er moet ter zake een evenwicht worden gevonden.

Mevrouw France Blanmailland, vertegenwoordigster van de Hoge Raad voor de Justitie, komt terug op de vraag of in de nomenclatuur rekening zou moeten worden gehouden met het voorbereidend werk bij een verzoening. Het is zeker moeilijk na te gaan of in dat verband effectief inspanningen zijn gedaan maar men moet trachten vertrouwen te hebben in de advocaten die aangeven dat ze werk hebben gemaakt van een mogelijke verzoening. Hiervan bestaan veel schriftelijke sporen. Voorts moet het vertrouwelijk karakter van de contacten tussen advocaten door de ordes worden herbekeken. Dat is niet meer in overeenstemming met de wereld van vandaag. Wanneer de advocaten weten dat hun correspondentie kan worden meegedeeld, kan dit ertoe bijdragen dat méér wordt ingezet op verzoening. Er moet dus naar worden gestreefd minnelijke schikkingen in de nomenclatuur op te nemen.

Mevrouw Blanmailland is van mening dat men coherent moet zijn als het gaat om juridische bijstand. Eerstelijns juridische bijstand is voor de rechtzoekende een toegangsdeur tot allerhande scenario's. Door de manier waarop de bijstand momenteel is georganiseerd, wordt voorbijgegaan aan alle mogelijke fases die volgen op de eerstelijns juridische bijstand. De spreekster geeft het volgende voorbeeld: vroeger kwam het voor dat tijdens de zittingen van het vrederecht ergens in het gebouw een sociaal assistent aanwezig was, en

Parmi les avocats, il y a aussi des abus. Certains font la chasse aux points, vu la paupérisation de la profession juridique.

Le ticket modérateur permettra de conscientiser les gens et de s'impliquer dans la procédure juridique. L'orateur a confiance dans le barreau dans l'application des exceptions pour les cas les plus difficiles.

Il est assez courant de voir dans le cadre de litiges notamment familiaux qu'une partie dispose de la procédure gratuitement et pas l'autre, qui a alors l'impression d'être agressée. On voit souvent dans les justices de paix et au tribunal de la famille des gens qui se déchirent pour cela. Les contributions, même modestes, permettront d'impliquer chacun dans la procédure et de diminuer les tensions.

L'arrêté royal sur la nomenclature devrait octroyer des points à l'avocat qui réussit une conciliation, tout en étant conscient qu'il est difficile de demander à quelqu'un d'aller jusqu'à la conciliation et de ne pas le rémunérer si celle-ci n'aboutit pas. Il faudra trouver un équilibre à cet égard.

Mme France Blanmailland, représentante du Conseil supérieur de la Justice, revient sur la question de la prise en compte du travail préparatoire à une conciliation dans la nomenclature. Il est certes difficile de contrôler la réalité du travail réalisé dans ce cadre mais il faut tenter de faire confiance aux avocats qui invoqueraient le travail fait. Beaucoup de traces écrites de ce travail existent. En outre, le caractère de la confidentialité des rapports entre avocats devra être revu par les ordres car cela ne correspond plus au monde d'aujourd'hui. Si les avocats savent que leur correspondance pourra être communiquée, cela pourra être de nature à favoriser le recours à la conciliation. Il faut donc faire le pari d'inclure les démarches amiables dans la nomenclature.

Mme Blanmailland est d'avis qu'il faut faire preuve de cohérence en matière d'aide juridique. L'aide juridique de première ligne est une porte d'entrée vers toutes sortes de situations pour le justiciable. Actuellement, la manière dont elle est organisée ne permet pas de réfléchir à toutes les étapes qui succèdent à l'aide juridique de première ligne. L'oratrice prend l'exemple suivant: auparavant, il arrivait qu'un assistant social soit présent dans les couloirs lors des audiences à la justice de paix, et, lorsqu'une personne avait exposé

wanneer iemand zijn probleem had uiteengezet voor de rechter, stuurde die hem naar die sociaal assistent om een structurele oplossing te zoeken voor zijn, bijvoorbeeld financieel, probleem. Zo'n begeleiding is zeer nuttig.

Zo lijkt ook het feit de verliezende partij te laten opdraaien voor de gerechtskosten een billijke regeling. Een persoon die al in de schulden zit — en die meer dan waarschijnlijk het proces zal verliezen als de schuld onbetwistbaar is — moet evenwel bovenop de rest nog eens die vergoeding betalen, wat heel erg moeilijk wordt. Wie juridische bijstand geniet, zou die niet moeten betalen, in tegenstelling tot wie zijn eigen verdediging op zich zou nemen, behalve als hij eraan denkt uit te leggen dat hij theoretisch gezien voldoet aan de voorwaarden om juridische bijstand te genieten - wat niet in hem zal opkomen indien hij niet goed bijgestaan wordt.

Met die voorbeelden wil de spreker de moeilijkheden illustreren die rechtzoekenden momenteel ondervinden in het kader van de juridische bijstand. De eerstelijns juridische bijstand zou gehewardeerd moeten worden, zowel op het vlak van de inhoud als op dat van de middelen.

Wat ten slotte de financiering van het fonds betreft, ontwaart de spreker een potentieel discriminerend aspect in het feit dat een bijdrage enkel wordt opgelegd in strafrechtelijke zaken en niet in het kader van burgerlijke rechtsprocedures, terwijl er een andere logica ten grondslag lag aan de financiering van het Slachtofferhulpfonds. Dat lijkt hier moeilijk te verantwoorden, met name ten overstaan van het Grondwettelijk Hof.

De heer Christian Brotcorne (cdH) vraagt het ontwerp van koninklijk besluit op betreffend de nieuwe nomenclatuur.

son problème devant le juge de paix, ce dernier l'envoyait chez l'assistant social pour trouver une solution structurelle à son problème, financier par exemple. Cet encadrement est très utile.

De même, le fait de faire payer les frais de justice par la partie perdante paraît juste. Cependant, une personne déjà endettée — qui perdra plus que probablement son procès si sa dette est incontestable — doit encore payer cette indemnité en plus du reste, ce qui devient très lourd. Celui qui bénéficie de l'aide juridique ne devrait pas la payer, mais bien celui qui se défendrait tout seul, sauf s'il pense à expliquer qu'il rentre théoriquement dans les conditions pour bénéficier de l'aide juridique, ce qu'il n'aura pas l'idée de faire s'il n'est pas bien conseillé.

A travers ces exemples, l'oratrice veut montrer les difficultés rencontrées par les justiciables dans le cadre de l'aide juridique actuellement. Il faudrait revaloriser l'aide juridique de première ligne, tant en termes de contenu qu'en termes de moyens.

Concernant le financement du fonds enfin, l'oratrice voit un aspect discriminatoire potentiel dans le fait de l'imposer uniquement au pénal et non dans le cadre de procédures civiles, la logique étant différente de celle qui a présidé au financement du Fonds d'Aide aux Victimes. Cela semble ici difficilement justifiable, notamment vis-à-vis de la Cour constitutionnelle.

M. Christian Brotcorne (cdH) demande à obtenir le projet d'arrêté royal concernant la nouvelle nomenclature.